

จริงหรือ?...ที่ว่าในปัจจุบันนี้
ศีลธรรมไม่ค่อยจำเป็น และ
ปฏิบัติตามไม่ได้ จะเป็นการ
เสียเวลา ที่จะมาสนใจกับ
สิ่งเหล่านี้ทำไม ?

สุภาพจิตกับศาสนา

พร รัตน์สุรณ

๘๘

โดยธรรมชาติคนเราโดยทั่วไปย่อมตกเป็น
ทาสสิ่งแวดล้อมสุดแล้วแต่สิ่งแวดล้อมจะชักจูง
ไปไม่มากก็น้อย และเราทั้งหลายมักจะเชื่อความ
คิดของตนเองและยึดมั่นอยู่ในความคิดเห็นต่าง ๆ
ของตน ไม่ยอมปล่อยวาง ทั้งที่ความจริงมีอยู่ว่า
ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
เพราะฉะนั้นมันจึงได้มีการขัดแย้งกับสิ่งต่าง ๆ
อยู่เสมอ ไม่สามารถที่จะปรับปรุงตัวเองให้เข้ากัน
ได้กับสิ่งแวดล้อมในทางที่ดี

แต่สำหรับบุคคลที่เอาชนะใจตนเองได้
และรู้จักปล่อยวางสิ่งต่างๆ ได้ดีนั้นจะสามารถ
เอาชนะสิ่งแวดล้อมได้ทุกอย่าง คือแปลว่าไม่ว่า
จะอยู่ที่ไหนมีฐานะเป็นอย่างไร ก็จะมีความสุข
ความรื่นรมย์อยู่เสมอ

”

พร รัตน์สุรธณ

สุขภาพจิตกับศาสนา

โดย

พร รัตน์สุวรรณ

จัดพิมพ์โดย

สำนักคัมภีร์ทางวิญญาน

● มโนปพพวงคมา ฌมมา ●

สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ

หนังสือ

ผู้เขียน

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ครั้งที่ ๑

เจ้าของผลงาน

ผู้อำนวยการ

บรรณาธิการ

ผู้จัดการ

ผู้จัดทำทุน

ผู้จัดรูปเล่มหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ผู้ออกแบบปก

คณะพิสูจน์อักษร

ผู้ประสานงาน

ผู้ให้คำปรึกษาเรื่องหนังสือ

อิเล็กทรอนิกส์

เจ้าของลิขสิทธิ์

สุภาพจิตกับศาสนา

พร รัตนสุวรรณ

มกราคม ๒๕๖๔

สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ

ศรีเพ็ญ จัตตะศรี

ผ่องผิว พัฒนประภาพันธ์

ทวี ลีลาเวชบุตร

ชลิกา โรจนโกศล

ศมานันท์ ถนัดธรรมกุล

บริษัท ปารมิตา สตูดิโอ จำกัด

สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ

สอาด แก้วเกษ

สุภาณี หงส์เงิน

ทวี ลีลาเวชบุตร

กิตติ รัตนศรีวิจิตร

นริศ เรเชียงแสน

ศุภกฤต ลีลาเวชบุตร

พงษ์เพชร อมรสิทธิ์

ดร.นันทพล โรจนโกศล

มูลนิธิพร รัตนสุวรรณ

๔๗/๒ ถ.สามเสน บางลำพู

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๐๒๕

สถิติการพิมพ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑	กรกฎาคม	๒๕๑๔
พิมพ์ครั้งที่ ๒	กันยายน	๒๕๑๖
พิมพ์ครั้งที่ ๓	ตุลาคม	๒๕๓๖
พิมพ์ครั้งที่ ๔	มกราคม	๒๕๔๑

หนังสือ “สุขภาพทางจิตกับศาสนา” เล่มนี้
มูลนิธิพร รัตนสุวรรณ จัดทำขึ้นใหม่
ในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)
เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๖๔

คำปรารภ

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๔

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้ศึกษาค้นคว้า พระไตรปิฎก-อรรถกถา แล้วยึดเป็นแนวทางการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนามาตั้งแต่สมัยยังอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ต่อมาได้ลาสิกขาออกมาเป็นอุบาสก ก็ยังคงศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก-อรรถกถา ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนา อยู่ตลอด เป็นอาจารย์สอนในคณะพุทธศาสตร์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถวายความรู้ธรรมประยุกต์ ความรู้เรื่องสมาธิวิปัสสนาแก่พระนิสิตมหาจุฬา ฯ และอบรมสมาธิ วิปัสสนาแก่ประชาชนผู้สนใจแก่นักเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ที่ธรรมวิจยัวัดมหาธาตุฯ ทำพระจันทร์ เป็นเวลาหลายปี

ทั้งบรรยายธรรมอบรมสมาธิวิปัสสนาแก่คณะฆรรณ
พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักศึกษาจุฬา-
ลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒน์ นักเรียนนายร้อยตำรวจ โรงเรียนนายร้อย
ตำรวจสามพราน ฯลฯ ทั้งเปิดอบรมสมาธิวิปัสสนา
แก่สมาชิกผู้สนใจที่บ้านพัก จนกระทั่งจากโลกมนุษย์
เข้าสู่ภูมิทิพย์

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ มิได้อบรมสมาธิ
วิปัสสนาแต่เพียงอย่างเดียว ยังได้เรียบเรียงหนังสือ
ธรรมะทางพระพุทธศาสนา ทั้งทางปรัชญา ทั้งทางการ
ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาและอื่น ๆ อีกหลายเล่ม

หนังสือ “**สุขภาพจิตกับศาสนา**” เล่มนี้ เป็น
บทปาฐกถาที่อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้แสดงที่ศูนย์
คริสตธรรม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๙-๑๐-๑๑
สิงหาคม ๒๕๑๔ เป็นปาฐกถา ครั้งที่ ๒ ที่ทางซินแคลร์
ทอมป์สัน อนุสรณ์ได้จัดขึ้น เพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงให้
คนต่างศาสนาหันหน้าเข้าหากัน เข้าใจกัน มีมิตรต่อกัน

หนังสือ “สุภาพจิตกับศาสนา” นี้ ได้จัดพิมพ์
 เผยแพร่ไปแล้ว ๒ ครั้ง ครั้งแรก ทางทอมป์สัน อนุสรณ์
 ได้จัดพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ครั้งที่ ๒ ทางสำนักคั่นคว่ำ
 ทางวิญญาณ โดยอาจารย์พร รัตนสุวรรณ จัดพิมพ์เมื่อ
 พ.ศ. ๒๕๑๖ และได้จัดพิมพ์อีกครั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖
 ได้ขาดคราวไป สำนักคั่นคว่ำทางวิญญาณ จึงจัดพิมพ์
 ขึ้นใหม่ นับเป็นการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๔

หนังสือเล่มนี้ ใช้เป็นคู่มือศึกษาเปรียบเทียบหลัก
 ธรรมในพระพุทธศาสนากับคริสตศาสนาบางส่วนได้ตาม
 สมควร และใช้ศึกษาเพื่อให้ความเข้าใจที่ดีต่อคนต่าง
 ศาสนาได้เป็นอย่างดี

สำนักคั่นคว่ำทางวิญญาณ
 มกราคม ๒๕๕๑

สำนักคั่นคว่ำทางวิญญาณ

๔๗/๒ ถนนสามเสน บางลำพู กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๐๒๕, ๐ ๒๖๒๙ ๙๑๕๑ โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๑๗๐๖

คำนำ

ของสำนักคัมภีร์ทางวิญญาน

สุขภาพจิตกับศาสนา ดังที่ท่านเห็นอยู่นี้ เป็นปาฐกถาที่ข้าพเจ้าได้แสดงที่ศูนย์คริสตธรรม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๙, ๑๐, ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๔ ทั้งนี้ก็ด้วยการเชิญของ อาจารย์หมวก ไชยลังการณ ประธานกรรมการทอมป์สัน อนุสรณ์ ความมุ่งหมายก็เพื่อต้องการที่จะให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างพุทธศาสนากับคริสตศาสนา โดยปกติทอมป์สัน อนุสรณ์จะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางศาสนามาแสดงปาฐกถาเป็นประจำ และปาฐกถาแต่ละครั้ง ทางนี้จะเป็นผู้จัดพิมพ์ออกจำหน่ายเผยแพร่ และพิมพ์ทั้งในภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

สำหรับปาฐกถาของข้าพเจ้าครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๗ และครั้งแรกทางทอมป์สัน อนุสรณ์ ก็ได้จัดพิมพ์จำหน่ายโดยเฉพาะในภาคภาษาไทย ส่วนภาคภาษาอังกฤษเนื่องจากทางนี้ได้มอบให้ทางสำนักคั่นคว่ำทางวิญญูณเป็นผู้แปล ข้าพเจ้าจึงได้มอบเรื่องนี้ให้ **อาจารย์ศิริ พุทธศุภร์** เป็นผู้แปล และจัดพิมพ์จำหน่ายเอง แต่เมื่อพิมพ์เสร็จแล้วก็ได้มอบหนังสือจำนวนหนึ่งให้กับทอมป์สันอนุสรณ์ โดยไม่คิดมูลค่า เพื่อให้ทางนี้นำไปจำหน่ายเผยแพร่ มาบัดนี้เวลาก็ล่วงเลย มาเป็นเวลาได้ ๒ ปีแล้ว และหนังสือที่พิมพ์ไว้ครั้งแรกก็เหลือน้อย ข้าพเจ้าจึงได้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่เป็นครั้งที่ ๒ ในนามของสำนักคั่นคว่ำทาง วิญญูณ ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการจะรักษาต้นฉบับเอาไว้มิให้หมดไป เพราะมีคนสนใจอ่านเรื่องนี้อยู่เรื่อย ๆ

แต่อย่างไรก็ดี สำหรับทอมป์สัน อนุสรณ์ หากมีความประสงค์จะจัดพิมพ์ขึ้นอีกทั้งในภาคภาษาไทย

หรือภาษาอังกฤษ ข้าพเจ้าไม่ขัดข้อง ยินดีให้พิมพ์ได้ตามความประสงค์ เพราะความมุ่งหมายสำคัญก็เพื่อต้องการให้เรื่องนี้แพร่หลายเป็นที่รู้จักของคนทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่คนทั้งหลายเป็นอันมาก

เรื่องนี้ครั้งแรกทอมป์สัน อนุสรณ์ ได้พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์จำหน่ายเล่มละ ๑๐ บาท แต่การพิมพ์ครั้งนี้ข้าพเจ้าได้ใช้กระดาษปรู๊ฟ เพราะเวลานี้กระดาษปอนด์ก็ราคาแพงมาก ซึ่งถ้าพิมพ์ด้วยกระดาษดี ราคาจำหน่ายก็จะสูงมาก เกรงว่าคนทั่วไปที่ยังไม่ได้อ่านดูเนื้อหาข้างใน หรือยังไม่ได้สนใจเรื่องนี้จริง ๆ นั้น อาจจะไม่ซื้อ เพราะเห็นว่าราคาแพงเกินไป ส่วนผู้ที่เห็นคุณค่าของหนังสือเล่มนี้แล้ว ไม่ต้องพูดถึงจะราคาแพงอย่างไรเขาก็ยินดีซื้อ ด้วยเหตุนี้จึงพิมพ์ด้วยกระดาษปรู๊ฟไปก่อน และจำหน่ายในราคาเล่มละ ๑๐ บาท ส่วนในภาคภาษาอังกฤษนั้นพิมพ์ด้วย กระดาษปอนด์จำหน่ายเล่มละ ๒๐ บาท หวังว่าราคาขนาดนี้คงไม่เป็นที่หนักใจ และเป็นธรรมดาแล้ว

อนึ่ง ในการพิมพ์ครั้งนี้ข้าพเจ้าได้ลงคำนำครั้งแรกของหนังสือสุขภาพจิตกับศาสนา ซึ่งทอมป์สัน อนุสรณ์ ได้จัดพิมพ์ไว้ในเล่มนี้ด้วย

พร รัตนสุวรรณ

๒๖ มกราคม ๒๕๑๖

สำนักค้นคว้าทางวิญญาณ (ชั่วคราว)

๔๓/๒ ถนนสามเสน บางลำภู กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๐๒๕ เข้าตรอกข้างร้านตัดเสื้อมิตรชาย

คำนำ

ของทอมป์สัน ขนุสรณ์

“โลกของเราจะน่าอยู่และสงบขึ้น ถ้าเราเข้าใจกันและมีความจริงใจต่อกัน” เป็นคำพูดธรรมดา ๆ แต่เราคงจะไม่ปฏิเสธว่ามีความจริงแฝงอยู่ ถูกละ สงครามย่อมเกิดขึ้นได้ เมื่อมนุษย์มีความกลัว ความหวาดระแวง เพราะความไม่เข้าใจกัน และสงครามอะไรก็ไม่ร้ายเท่าสงครามศาสนา

ด้วยเหตุนี้กระมัง อาจารย์ชินแคลร์ ทอมป์สัน อดีตอาจารย์สอนที่วิทยาลัยพระคริสตธรรม ฯ จึงพยายามชักพยายาพยามหาที่จะศึกษาและเข้าใจพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน ก่อนจะบรรลุปเป้าหมาย ท่านก็มา ต่วนเสียชีวิต งานอันสำคัญนี้จึงค้างเตัง

วิทยาลัยพระคริสตธรรมฯ มองเห็นความสำคัญจึงจัดให้ปาฐกถาพิเศษประจำปี ในหัวข้อที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เดิมของอาจารย์ทอมป์สัน คือ “คริสตศาสนากับพุทธศาสนา” ไม่แฉ่ใดก็แฉ่หนึ่ง และปีนี้เป็นชุดที่ ๗ ซึ่งอาจารย์พร รัตน์สุวรรณ รับเป็นปาฐก โดยคำเชิญจากกรรมการ “ปาฐกถาทอมป์สันอนุสรณ์” ซึ่งมีอาจารย์หมวก ไชยลังการณ เป็นประธานกรรมการปาฐกจะแสดงปาฐกถาในหัวข้อ “สุขภาพจิตกับศาสนา”

เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า ศาสนาเป็นเครื่องจรรโลงจิต หรืออีกนัยหนึ่ง ศาสนาเป็นปัจจัยที่นำมาซึ่งความสงบและความสุขทางจิต พูดได้ว่า คำสอนทางศาสนาก็คือ ยารักษาโรคจิตนั่นเอง ปาฐกถาชุดนี้จึงเป็นชุดที่สำคัญอยู่มาก เพราะปัจจุบันคนที่มีปัญหาทางจิตเพิ่มจำนวนขึ้นเป็นลำดับ

ปาฐกจะหยิบยกคำสอนบางศาสนาเปรียบเทียบตามทัศนะของเขาเอง เพื่อชี้ให้เห็นว่าแต่ละศาสนามี

ความเข้าใจเรื่องจิตของมนุษย์อย่างไร และเมื่อเหตุผิดปกติทางจิตเกิดขึ้น ศาสนาดังกล่าวได้เสนอข้อแก้ไขอะไรโดยวิธีนี้ นอกจากช่วยให้คนต่างศาสนาเข้าใจกันแล้วยังเป็นการร่วมมือกันรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง และช่วยกันชี้ให้ทุกคนเห็นว่าศาสนามีความจำเป็นแก่ชีวิต และมีอยู่เพื่อความสงบสุขของประชาชนโดยแท้

ใคร่จบคำนำโดยกล่าวว่า ทั้งอาจารย์ทอมป์สัน วิทยาลัย พระคริสตธรรมฯ ปาฐกคนก่อน ๆ และปาฐกของปาฐกถาชุดนี้ ได้บำเพ็ญทานบริการอย่างหาค่าบมิได้ คือ เป็นสะพานเชื่อมโยงให้คนต่างศาสนาหันหน้าเข้าหากัน เข้าใจกัน มีความจริงใจต่อกัน และกระทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับบุคคลที่มีอย่างลุ่ม ๆ ดอน ๆ นั้น กลับสู่สภาพดีขึ้น จึงขออนุโมทนา

แม่้น พงศ์อุดม

วิทยาลัยพระคริสตธรรมแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๗๑

ยุทธศาสตร์ และ คริสตศาสนา (ชุดภาษาไทย)
 ปาฐกถา ซินแคลร์ ทอมป์สัน อมูสรณ์

- ชุดที่ ๑ ศาสนากับบุคคล
 โดย ดร. มัลคัม เอฟ. สติวาร์ท
 แสดงเมื่อปี ๒๕๐๕
- ชุดที่ ๒ พุทธศาสนานิกายเถรวาท และ
 คริสตศาสนานิกายโปรเตสแตนต์
 โดย ดร. เค็นเนธ อี. แวลส์
 แสดงเมื่อปี ๒๕๐๖
- ชุดที่ ๓ การเนรมิตสร้าง การไถ่ และความสำเริง
 โดย ศจ. ลินน์ เอ. เดอซิลวา
 แสดงเมื่อปี ๒๕๐๗
- ชุดที่ ๔ Thai Buddhism and American
 Protestantism
 โดย ดร. บรูซ มอร์แกน

แสดงเมื่อปี ๒๕๐๘
(ยังไม่ได้แปลเป็นภาษาไทย)

ชุดที่ ๕ **คริสตธรรม-พุทธธรรม**

โดย พุทธทาสภิกขุ
แสดงเมื่อปี ๒๕๑๐

ชุดที่ ๖ **ศีลธรรมและศาสนาในการพัฒนา**

โดย ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์
แสดงเมื่อปี ๒๕๑๒

ชุดที่ ๗ **สุขภาพจิตกับศาสนา**

โดย อาจารย์พร รัตนสุวรรณ
แสดงเมื่อปี ๒๕๑๔

สั่งซื้อได้ที่ **วิทยาลัยพระคริสตธรรมเชียงใหม่ และ
คลังสมุดคริสเตียน**

เลขที่ ๑ ถนนเจริญเมือง เชียงใหม่

เลขที่ ๑๔ ถนนประมวล พระนคร หรือ

ที่สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ ๔๗/๒ ถนนสามเสน

กรุงเทพมหานคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
ปาฐกถาหนึ่ง เหตุไรการสอนศาสนาจึงไม่ค่อยได้ผล	๑
การสอนแบบไหนจึงจะได้ผล	๔
ควรสอนมุ่งให้ได้รับผลในปัจจุบัน	
มากกว่าผลในอนาคต	๖
สุขภาพจิตคืออะไร	๑๔
จิตมีโครงสร้าง	๒๓
ผลร้ายของสุขภาพจิตเสื่อมโทรม	๒๕
ศาสนาช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิต	
อย่างไร ?	๓๑
ความเชื่อในพระผู้เป็นเจ้ามี	
ประโยชน์อย่างไร ?	๓๕

เรื่อง	หน้า
หลักใหญ่ของสุขภาพจิต	๔๘
หลักพุทธศาสนากับสุขภาพจิต	๕๓
ปาฐกถาสอง ทางบรรจบระหว่างพุทธศาสนา	
กับคริสตศาสนา	๖๕
วัตถุประสงค์สำคัญของพุทธศาสนา	
และคริสตศาสนา	๖๖
วิธีเข้าถึงนิพพาน	๗๒
วิธีเข้าถึงพระเจ้า	๘๒
แผ่นดินสวรรค์อยู่ที่ไหน	๙๓
จะเห็นพระเจ้าได้ที่ไหน	๑๐๓
ซาตานคืออะไร	๑๐๙
ศีลธรรมที่มีรากฐานมาจากความเชื่อ	
ในพระเจ้ายกกับการบรรลุถึงนิพพานมี	
คุณค่าต่างกันอย่างไร	๑๑๓
การบรรลุนิพพานหมายความว่าอย่างไร	๑๒๐

เรื่อง	หน้า
ปาฐกถาสาม ศาสนาสำหรับคนในสมัยปัจจุบัน	
ความสำคัญของศาสนาที่มีต่อโลก	๑๓๙
วิธีการสอนแบบพุทธศาสนา	๑๔๕
สิ่งที่ควรสอนให้มาก	๑๕๘
นรก-สวรรค์ในโลกมนุษย์	๑๕๙
สังสารวัฏ-การเวียนว่ายตายเกิด	๑๖๒
ผลที่แท้จริงของศาสนาคืออะไร	๑๖๙
สิ่งที่ควรระวังในการแปลความหมาย ของพระเจ้า	๑๗๒
ทุกศาสนามีข้อบกพร่อง บทสรุป	๑๗๔ ๑๗๖

สุภาพจิตกับศาสนา

ปาฐกถาที่ ๑

เหตุไรการสอนศาสนาจึงไม่ค่อยได้ผล

การสอนศาสนาทุกวันนี้ มักจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะจุดหมายอันสำคัญของการสอนศาสนา ก็เพื่อต้องการที่จะให้คนทั้งหลายมีศีลธรรม แต่จากตัวอย่างที่ปรากฏอยู่อย่างแพร่หลายในสังคม และจากความจำเป็นในการครองชีพทำให้คนทั้งหลายรู้สึก ว่า ศีลธรรมไม่ค่อยจะจำเป็น หรือถึงแม้จะเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ในเมื่อคนส่วนมากปฏิบัติตามไม่ได้ ก็เป็นการเสียเวลาที่จะมาสนใจกับสิ่งเหล่านี้ สู้วิธีที่จะทำให้

ได้มาซึ่งเงินและความเป็นอยู่สะดวกสบาย ตลอดถึงความสนุกสนานเพลิดเพลินต่าง ๆ ไม่ได้ แปลว่าวิถีใดหรือว่าทางไหนก็ตามที่จะเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้แล้ว อันนี้สำคัญกว่าอย่างอื่นทั้งหมด การที่คนในสมัยปัจจุบันยอมทุ่มเทให้กับการศึกษา หรือยอมทุ่มเทลงทุนเพื่อจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ ก็เพราะมองเห็นได้ชัดว่าเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งเงิน และชื่อเสียงเกียรติยศตลอดทั้งความสะดวกสบายและความสนุกสนานเพลิดเพลินต่าง ๆ สถาบันการศึกษาในทางโลกขยายไม่ทันตามความต้องการของคนทั้งหลาย ส่วนสถาบันทางศาสนาเจริญอย่างเชื่องช้าที่สุด เพราะคนที่สนใจทางนี้มีน้อย ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลข้อเดียว คือ คนทั้งหลายรู้สึกว่าการศึกษาศาสนาหรือวิชาศีลธรรมไม่ใช่วิชาอาชีพ และถ้าหากคนไหนจะมัวมาสนใจอยู่กับสิ่งเหล่านี้ ก็จะทำให้ก้าวหน้าไม่ทันคนอื่น วิชาศาสนาไม่สามารถที่จะช่วยสร้างฐานะทางการเงิน หรือความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้เหมือนกับวิชาอื่น ๆ คนทุกวันนี้ส่วนมากถูกความ

ยากจนบีบบังคับอย่างมาก เพราะมีความจำเป็นที่จะต้อง
 ต้องมีสิ่งให้อำนวยความสะดวกหลายอย่าง ตลอดถึง
 ความจำเป็นที่จะต้องศึกษาก็มีมากขึ้น จึงทำให้ไม่มี
 เวลาที่จะมา สนใจกับวิชาทางศาสนา ทั้ง ๆ ที่ผลได้
 ปรากฏออกมาอย่างเห็นได้ชัดในสังคมทั่วไปว่า ศีลธรรม
 ในสังคมเสื่อมโทรมมาก คนทั้งหลายตกเป็นทาสของ
 วัตถุ คิดแต่จะแสวงหาวัตถุ และแข่งขันกันแต่ในเรื่อง
 เหล่านี้ คนที่เสียเปรียบ หรือไม่อาจจะแข่งขันเอาชนะ
 ได้มีปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นเหตุทำให้ความ
 ยากจน หรือความขาดแคลนขยายตัวมากขึ้น คนสมัย
 นี้ถึงแม้จะมีรายได้ดีกว่าแต่ก่อน แต่ก็ยังรู้สึกว่ามีไม่พอ
 อยู่นั่นเอง คนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นคนจนหรือคนมั่งมี
 ต่างก็ตกอยู่ในฐานะอย่างเดียวกันนี้ทั้งสิ้น ทั้งนี้เป็นผล
 สืบเนื่องมาจากศีลธรรมในสังคมมีไม่พอ อิทธิพลของ
 ศาสนาไม่สามารถที่จะยับยั้งความโลภ ความเห็นแก่ตัว
 การเอาไรต์เอาเปรียบของคนบางกลุ่มให้เบาบางลงได้
 ทั้ง ๆ ที่คนทั้งหลายต่างก็เรียกร้องที่จะให้คนทั้งหลาย

มีศีลธรรม และยิ่งกว่านั้นเด็กวัยรุ่นที่กำลังจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งนับวันแต่จะมีมากขึ้น คนเหล่านี้ก็กำลังจะเป็นภัยอย่างใหญ่หลวง เพราะกำลังมีความทะเยอทะยานสูง มีหัวรุนแรง แต่ไม่มีศาสนา อยู่ในใจอย่างเพียงพอ และตัวอย่างที่เห็นอยู่ทั่วไป ก็มีแต่จะชักจูงให้เด็กเหล่านี้เกิดการเข้าใจผิดและคิดว่า ศาสนาและศีลธรรมไม่สู้จะจำเป็นแก่ชีวิตเท่าไรนัก

การสอนแบบไหนจึงจะได้ผล

การสอนศาสนาในสมัยปัจจุบันถ้าเน้นหนักไปในทางที่จะให้คนทั้งหลายมีศีลธรรม ส่วนมากก็มักจะได้รับการต่อต้าน เนื่องจากสภาพของสังคมได้เป็นอยู่ดังที่ได้กล่าวมา เพราะฉะนั้น เราควรจะมีวิธีใหม่คือแปลว่า การสอนศาสนาทั้ง ๆ ที่จุดหมายอันแท้จริงก็เพื่อต้องการให้คนทั้งหลายมีศีลธรรม แต่เราจะต้องไม่พูดหรือเน้นหนักไปในเรื่องศีลธรรม เราควรจะ

เน้นหนักไปในทางที่ว่า ทำอย่างไรคนเราจึงจะมีความสุขสบายใจอยู่เสมอ และมีสมรรถภาพสูงขึ้นในอันที่จะศึกษาและทำงานต่าง ๆ ให้ได้ผลดี ถ้าการสอนศาสนา มุ่งไปในทางที่จะแก้ปัญหาคความยุ่งยากในชีวิตประจำวัน หรือความไม่สบายใจต่าง ๆ ที่เกิดแก่ชีวิตของคนทั่วไป ให้ได้ผลเหมือนกับในทางการแพทย์ที่พยายามรักษาโรคทางร่างกายให้หาย ถ้าการสอนมีจุดหมายเช่นนี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าการสอนศาสนาจะได้ผลลงดงามยิ่งและศีลธรรมของสังคมก็จะดีขึ้นเอง เพราะโดยข้อเท็จจริงคนที่จะมีจิตใจสบายอยู่ได้เสมอก็คือต่อเมื่อจะต้องมีภูมิธรรมอยู่ในใจอย่างเพียงพอ แต่เรื่องนี้คนส่วนมากไม่ทราบ แต่คนทั้งหลายก็ได้มองเห็นความจริงว่า ความสบายใจเป็นสิ่งที่มีความค่าสูงสุด เพราะฉะนั้น ถ้าหากทำให้คนทั้งหลายเกิดสำนึกขึ้นมาได้ว่า คนเราจะสบายใจได้ก็ต่อเมื่อต้องมีภูมิธรรมอย่างเพียงพอ ถ้าทำได้เช่นนี้ คนทั้งหลายก็จะยอมรับเอาหลักทางศาสนา มาปฏิบัติเองด้วยความเต็มใจ และในเมื่อ

คนทั้งหลายเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศาสนาที่ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของเขาได้ เหมือนกับแพทย์ทั้งหลายช่วยป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้แก่เขาทั้งหลายได้ เขาก็จะเกิดความรู้สึกเห็นความสำคัญของศาสนาขึ้นมาเอง

ควรสอนมุ่งให้ได้รับผลในปัจจุบัน มากกว่าผลในอนาคต

อนึ่ง การสอนศาสนาเท่าที่เป็นอยู่อย่างกว้างขวางหรือเห็นได้ในที่ทั่ว ๆ ไปนั้น มักจะสอนให้หวังผลในอนาคต หรือในชาติหน้ามากเกินไป เช่นตัวอย่างชาวพุทธทั่วไปโดยเฉพาะคือ พวกที่เคร่งในประเพณี และมีความเคยชินกับทางศาสนามาตั้งแต่เล็กแต่น้อย พวกเหล่านี้ทำบุญก็เพื่อหวังผลในชาติหน้า ในปัจจุบันจะเป็นอย่างไรเขาไม่นึกถึง เพราะทางศาสนาได้สอนให้เขาเข้าใจอย่างนั้นมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว ส่วนคน

สมัยใหม่ซึ่งได้รับการศึกษาตามแบบแผนปัจจุบัน พวกเขาเหล่านี้ถ้าหากจะมีการเสียสละทรัพย์สมบัติ เสียสละแรงงานสติปัญญา หรืออะไรก็ตาม ก็ต่อเมื่อเขามองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่คนทั้งหลายในปัจจุบัน เช่นคนเหล่านี้นิยมสร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล หรือบริจาคสิ่งที่จะก่อคุณประโยชน์ และความศุขอย่างที่ได้เห็นได้ง่าย ส่วนการบริจาคเงินสร้างโบสถ์ หรือสิ่งก่อสร้างในทางศาสนานั้น เขามองเห็นว่าเมื่อสร้างลงไปแล้ว ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่คนทั้งหลาย มีน้อยเกินไป ไม่คุ้มกับจำนวนเงินอันมากมายที่ลงทุน และอีกประการหนึ่ง ความจำเป็นที่จะต้องมึโรงเรียน โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ก็มีมากกว่าแต่ก่อนหลายเท่า และเป็นปัญหาด่วนด้วยที่จะต้องรีบจัดการ ฉะนั้น สำหรับคนที่มีเงินแต่เป็นคนทันสมัย จึงมักจะไม่บริจาคเงินสร้างสิ่งก่อสร้างทางศาสนา เว้นไว้แต่ในกรณีทีเห็นว่าจำเป็นจริง ๆ ทีจะต้องมี เขาก็ยอมเสียสละได้มากเหมือนกัน อันนี้เป็็นสาเหตุ

อันหนึ่งที่ทำให้การบำรุงทางศาสนา ซึ่งถ้าเปรียบกับเมื่อก่อนจะเห็นได้ว่าตกต่ำลงไปมาก ทั้ง ๆ ที่สิ่งก่อสร้างทางศาสนาในปัจจุบันนี้ก็ได้เพิ่มขึ้นมากกว่าแต่เดิมหลายเท่า แต่ในเมื่อเปรียบเทียบกับการก่อสร้างในทางโลกซึ่งเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วแล้ว จะรู้สึกว่าการความเจริญทางศาสนาได้เป็นไปอย่างเชื่องช้าเหลือเกิน ก้าวไม่ทันกับความเจริญของโลก โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาทางศาสนา กว่าจะสร้างขึ้นมาได้แต่ละแห่งจะเห็นว่าเป็นไปอย่างยากลำบากเหลือประมาณ ซึ่งผิด กับสถาบันการศึกษาในทางโลก ซึ่งได้เกิดขึ้นอย่างง่ายดาย และรวดเร็วไปอย่างรวดเร็ว

อนึ่ง โดยธรรมดาคนเราเมื่อหิว ปัญหาเฉพาะหน้าที่จะต้องแก้ก่อน ก็คือการแสวงหาอาหารมาให้พอเรื่องอย่างอื่น แม้จะสำคัญอย่างไรก็ต้องเก็บเอาไว้ก่อน ในทำนองเดียวกัน คนส่วนมากเวลานี้มีความเดือดร้อนเกี่ยวกับเรื่องการเงิน และเรื่องอื่น ๆ อีกมากมายซึ่งจะต้องรีบแก้ไข และคนทั้งหลายก็จำเป็น

จะต้องแข่งกันในเรื่องอย่างนี้ เพราะฉะนั้น เรื่องศาสนา ในเมื่อหลักส่วนใหญ่สอนให้คนทั้งหลายหวังผลในชาติหน้าหรือหวังผลหลังจากตายไปแล้วก็เป็นธรรมดา อยู่เองที่เขาไม่ค่อยจะสนใจ เพราะไม่มีเวลาจะสนใจ และอีกอย่างหนึ่ง ผลที่ว่านั้นเขายังมองเห็นไม่ชัด จะจริงหรือไม่จริง เขาไม่สู้จะแน่ใจนัก เช่นทางพุทธศาสนาสอนว่า การทำบุญด้วยการบริจาคจะทำให้เกิดมาร่ำรวย หรือตายไปแล้ว จะได้ไปเกิดอยู่ในสวรรค์ มีวิมานเป็นที่อยู่และมีความสุขอย่างนั้นอย่างนี้ ในทาง คริสตศาสนา ก็สอนว่า คนเราจะได้รับความรอดก็ต่อเมื่อตายไปแล้ว โดยที่จะไปมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ชั่วนิรันดร์ในแผ่นดินของพระเจ้า ไม่ต้องมาทนทุกข์ ทรมาน ได้รับความลำบากต่าง ๆ เหมือนเมื่ออยู่ใน โลกมนุษย์ การสอนศาสนาในลักษณะเช่นนี้ ถึงแม้ จะมีความจำเป็นที่จะต้องสอนก็จริง แต่จะมานั้นหนัก ในขณะนี้ไม่ได้ เพราะตามสภาพของสิ่งแวดล้อมและ สังคมเท่าที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้คนทั้งหลายจะไม่ยอมรับ

เว้นไว้แต่ว่าคนบางประเภทซึ่งมีการกินดีอยู่ดี มีเสถียรภาพในการครองชีพ คนประเภทนี้เท่านั้น ที่อาจจะยอมรับถึงผลในชาติหน้าได้ง่าย เพราะปัญหาในปัจจุบันของเขาไม่ค่อยมี ในเมื่อปัจจุบันเขามีความสุข เขาก็อยากจะให้อนาคตของเขามีความสุขด้วย เพราะฉะนั้น บุคคลประเภทนี้จึงยอมรับหลักทางศาสนาได้โดยง่าย

คนทุกวันนี้มีความไม่สบายใจกันมาก โลกเจริญขึ้นในด้านวัตถุ ความเป็นอยู่ของคนสะดวกสบายดีขึ้นกว่าแต่ก่อนก็จริง แต่ปัญหาในทางจิตใจกลับมีมากกว่า สมัยก่อนหลายเท่า เช่นสมัยก่อนปัญหาเรื่องการเรียน เรื่องที่อยู่ เรื่องอาชีพ ตลอดถึงการมีครอบครัว ไม่รู้จะเป็นปัญหาเท่าไรนัก แต่มาในสมัยปัจจุบันนี้ ความต้องการของคนทั้งหลายมากขึ้น แต่สิ่งที่จะสนองความต้องการมีไม่พอ และพลเมืองก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว วิถีพลของความคิดในทางวัตถุนิยมก็แพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กในวัยรุ่น ซึ่งทุกคนกำลัง

มีความทะเยอทะยานอย่างสูง และมีการศึกษาดีกว่าสมัยก่อน พวกเขาเหล่านี้กำลังมองดูอนาคตของเขาด้วยความรู้สึกที่ว่า ทางของเขาแคบมาก นอกจากจะต้องจัดระเบียบสังคมใหม่ จัดระบบการปกครองและเศรษฐกิจเสียใหม่ คนเหล่านี้มีความคิดเป็นปฏิปักษ์ต่อพวกนายทุน และเป็นไปในลักษณะที่น่ากลัว เพราะเด็กในสมัยนี้ส่วนมากไม่ค่อยจะมีศาสนาอยู่ในจิตใจ เนื่องจากการสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่ค่อยได้ผล และสิ่งแวดล้อมก็มีอิทธิพลเหนือกว่าในอันที่จะชักจูงให้เด็กหันเหไปในทางที่ผิด ซึ่งเวลานี้เกือบจะทุกครอบครัวที่เด็กประเภนี้สร้างความยุ่งยากความลำบากใจให้แก่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง และนี่ก็เป็นสาเหตุใหญ่อันหนึ่งที่สร้างความไม่สบายใจสร้างความวิตกกังวลต่างๆ ให้เกิดขึ้นแก่คนทั้งหลายอย่างมากมาย และยิ่งกว่านั้น สมัยนี้เป็นสมัยเร่งรีบทุกคนจะต้องทำอะไรด้วยความเร่งรีบ ความตึงเครียดทางจิตใจจึงได้มีมากขึ้นและในที่สุดทำให้คนเป็นโรค

ประสาทกันมาก แม้กระทั่งเด็ก ๆ ที่เป็นโรคประสาท ก็มีไม่น้อย ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นก็เพราะสาเหตุอันเดียว กล่าวคือ คนส่วนใหญ่นับตั้งแต่ผู้ที่มีการศึกษาดีที่สุด จนกระทั่งถึงคนชั้นธรรมดาสามัญ ไม่มีหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง จิตใจจึงได้ผันผวนวุ่นวายไปตามสิ่งแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้ คือ ปัญหาในทางศาสนาโดยตรง หมายความว่าศาสนาทุกศาสนาจะต้องยื่นมือเข้าไปเกี่ยวข้อง และจะต้องพยายามหาทางแก้ไขปัญหาในทางจิตใจให้บรรเทาลง ซึ่งแต่ละปัญหาก็ล้วนแต่เป็นปัญหาใหญ่ ๆ ที่จะต้องใช้เวลาศึกษาค้นคว้ากันมากกว่าจะหาทางแก้ไขได้ ศาสนาทุกศาสนาจะต้องพยายามหาทางแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้ได้ ศาสนาจึงจะมีอิทธิพลต่อคนทั้งหลาย เช่นเดียวกับในสมัยก่อนซึ่งอิทธิพลทางศาสนายิ่งใหญ่กว่าอิทธิพลใด ๆ ทั้งหมด และจะต้องให้ศาสนามีอิทธิพลต่อโลก สันติสุขของโลกจึงจะมีได้และจะมีอยู่อย่างถาวรด้วย ส่วนการสอนที่หวังผลในระยะไกลนั้น

จำเป็นจะต้องสอนเหมือนกัน แต่ก็ต้องวางรากฐานให้ถูกต้อง กล่าวคือ การสอนถึงผลในอนาคตนั้น ต้องให้มีผล สำหรับแก้ปัญหาในปัจจุบันนี้ได้ด้วย คืออย่างน้อยก็ทำให้มีความสบายใจในชีวิตประจำวัน ทำให้คนทั้งหลายมีความหวัง ไม่ให้หมดอาลัยตายอยากในชีวิต แม้จะอยู่ในท่ามกลางของความเดือดร้อนความยุ่งยากสักเพียงใดก็สามารถทำใจให้สบายได้ ซึ่งโดยปกติแล้ว ศาสนาเท่านั้นที่จะสามารถชะโลมใจปลุกปลอบใจให้คนทั้งหลายที่กำลังอยู่ในความทุกข์ ให้มีความสุขใจเกิดขึ้น วิธีการและหลักการทางวัตถุไม่สามารถแก้ปัญหาที่ว่านี้ได้ เพราะถ้าจะทำได้ก็ต่อเมื่อได้ช่วยให้คนทั้งหลายมีการอยู่ดีกินดีและมีความสุขปลอดภัย แต่ความสำเร็จที่ว่านี้จะเกิดขึ้นทันทีไม่ได้ จะให้เป็นไปอย่างรวดเร็วทันใจคนทั้งหลายก็ไม่ได้ เพราะความเจริญ ในทางวัตถุนั้น กว่าจะเป็นผลสำเร็จขึ้นมาต้องขึ้นอยู่กับการวางรากฐานหลายอย่าง การพัฒนาประเทศชาติ จะต้องดำเนินไปที่ละขั้นตามกำลัง

ของงบประมาณและความสามารถของคน แต่ในระหว่างที่คนทั้งหลาย กำลังเดือดร้อนหรือมีปัญหายุ่งยากต่าง ๆ เกิดขึ้นนั้น ทั้ง ๆ ที่ยังแก้ปัญหาวัตถุไม่สำเร็จ แต่ศาสนาก็สามารถที่จะเข้าไปช่วยโอบอุ้มให้คนเหล่านี้ มีกำลังใจที่จะต่อสู้และรอคอยความสำเร็จได้ และเต็มใจที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ อย่างไม่หวาดหวั่น อันนี้คือ หน้าที่ของศาสนาโดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงคิดว่า การสอนศาสนาในปัจจุบัน เราควรจะต้องเน้นหนักไปในทางส่งเสริมสุขภาพทางจิตของคนให้มากกว่าอย่างอื่น

สุขภาพจิตคืออะไร ?

คราวนี้เรามาถึงปัญหาสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง กล่าวคือ คำว่า สุขภาพจิตหมายความว่าอย่างไร? คนประเภทไหนที่ได้ชื่อว่ามีสุขภาพจิตดี ? และคนประเภทไหนที่มีสุขภาพจิตไม่ดี ? เราจะต้องวิเคราะห์ถึงความหมายอันนี้ให้แจ่มแจ้ง และวิธี

ที่ง่ายก็คือ ขอให้เรานึกถึงคนที่มีสุขภาพทางร่างกายแข็งแรงว่ามีความหมายอย่างไร แล้วเราก็จะเข้าใจความหมายของคำว่า สุขภาพจิตแจ่มแจ้ง

โดยธรรมดาคนที่จะได้ชื่อว่ามีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์นั้น นอกจากจะมีความหมายว่าไม่มีโรคภัยไข้เจ็บแล้ว ในความหมายที่แท้จริงย่อมหมายถึงว่าเขาผู้นั้นมีความต้านทานต่อโรคภัยไข้เจ็บ หรือการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศได้ดี กล่าวคือ เมื่อเชื้อโรคต่าง ๆ เข้าไปสู่ร่างกาย ร่างกายก็สามารถที่จะต้านทาน หรือทำลายเชื้อโรคเหล่านั้นให้หมดสิ้นไปได้ และถึงแม้จะตากแดดตากฝนกรากกรำทำงาน ผิดน้ำ ผิดอากาศก็ไม่เจ็บป่วย หรือถึงหากจะเป็นบ้างก็เป็นไม่มาก และก็หายเร็ว อย่างนี้เราเรียกว่าผู้นั้นมีความต้านทานดี ซึ่งความต้านทานที่ว่านี้ในวงการแพทย์ทราบดีว่า มันมีขึ้นมาได้อย่างไร และจะสร้างให้มีขึ้นได้อย่างไร

อีกอย่างหนึ่ง คนที่ได้ชื่อว่ามีสุขภาพทางร่างกาย

ดินั้นหมายความว่า การขับถ่ายของเสียหรือสิ่งที่เป็นพิษออกจากร่างกายอยู่ในสภาพที่เป็นปกติ คือ ร่างกายทำการขับถ่ายสิ่งที่เป็นพิษหรือสิ่งที่ร่างกาย ไม่ต้องการออกได้อย่างสม่ำเสมอ เช่นไม่เป็นโรค ท้องผูกอย่างนี้เป็นต้น การขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายนั้น ถ้าหากเสียการสมดุลย์เมื่อใด ก็หมายความว่าสิ่งที่เป็นพิษจะตกค้างในร่างกายมากเกินไป หรือว่านานเกินไป เมื่อเป็นเช่นนี้ ร่างกายก็จะเกิดความอ่อนแอ และเป็นทางให้เกิดโรคได้ง่าย

อีกอย่างหนึ่ง คนที่จะได้ชื่อว่ามีสุขภาพทางร่างกายดีนั้น ก็คือการซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอเป็นไปอย่างปกติ ซึ่งเรื่องนี้หลักใหญ่ขึ้นอยู่กับคุณค่าของอาหาร และระบบการย่อยต่าง ๆ กล่าวคือ ถ้าหากคนไหนได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ตามที่ร่างกายต้องการ และการย่อยก็เป็นไปอย่างดี ส่วนที่เป็นอาหารซึ่งร่างกายได้ดูดซึมเข้าไปก็จะมีมาก ทำให้งานซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอเป็นไปอย่างดี แต่ทั้งนี้ย่อม

ขึ้นอยู่กับอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายจะต้องแข็งแรง สมบูรณ์ ซึ่งอันนี้ก็ขึ้นอยู่กับการออกกำลังกาย หรือ การบริหารร่างกาย ต้องมีอย่างเพียงพออีกด้วย

คนที่จะมีสุขภาพทางร่างกายดี ปัจจัยสำคัญก็ขึ้นอยู่กับหลัก ๓ ประการดังที่กล่าวมานี้ แต่ก็มีข้อที่ควรระวังสังเกตอย่างหนึ่ง คือ คนที่มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ดีนั้นย่อมรับประทานอาหารได้ทุกอย่าง ไม่มีคำว่าของแสลง ส่วนคนป่วยต้องคอยระวังของแสลง อาหารบางอย่างซึ่งในเวลาปกติรับประทานได้ แต่ในเวลาป่วยรับประทานไม่ได้ และบางทีแม้กระทั่งน้ำ หรืออากาศธรรมดา ก็อาจจะเป็นของแสลงสำหรับคนป่วยบางประเภทได้ ฉะนั้น ขอได้โปรดจำไว้ให้ดีกว่าคนป่วยต้องคอยระวังของแสลง

ในเรื่องสุขภาพทางจิต ถ้าเราเข้าใจหลักในเรื่องของร่างกายดังที่กล่าวมาแจ่มแจ้งดี เราก็จะเห็นได้ชัดว่า ใครเป็นคนที่มีความสุขทางจิตดีหรือไม่ดี ดีแค่ไหน ไม่ดีแค่ไหน ขอให้สังเกตว่าโดยปกติในวิสัยของปุถุชน

เราจะต้องคอยระวังสิ่งที่แสงใจด้วยกันทั้งนั้น ซึ่งบางคนสิ่งที่แสงก็มีมากมายหลายอย่างจุกจิกมากมาย แต่บางคนอะไรที่แสงใจสำหรับคนอื่น แต่สำหรับตนแล้วไม่แสงก็มี ถ้าเป็นเช่นนี้ก็แปลว่าคนผู้นี้มีสุขภาพจิตดีกว่า แต่อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะใครล้วนแล้วแต่ต้องระวังของแสงด้วยกันทั้งนั้น คำพูดบางอย่าง กิริยาบางอย่าง การกระทำบางอย่าง เราต้องคอยระวัง ทั้งนี้เป็นเพราะอะไร ก็เพราะว่าถ้าไม่คอยระวังแล้ว จะต้องทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความไม่สบายใจ หรือเกิดความโกรธ เกิดความเสียใจ เกิดความเข้าใจผิด หรือบางทีก็ทำให้หมดกำลังใจ หรือทำให้เกิดความกลัว ความวิตกกังวล ฉะนั้น ถ้าพิจารณาจากแง่นี้ เราก็กล่าวได้ว่าทุกคนเป็นโรคจิต คือ มีสุขภาพจิตไม่ดี ไม่ได้หมายความว่าทุกคนเสียสติ หรือว่าเป็นบ้า ไม่ได้หมายความว่าอย่างนี้ ข้าพเจ้าเคยได้ยินจิตแพทย์บางคนกล่าว ว่าทุกคนเป็นโรคจิตอย่างน้อยก็ ๑๕% ซึ่งก็ตรงกับ ที่ทางพุทธศาสนาถือว่าทุกคนที่เป็น

บุุคคลเป็นโรคจิตทั้งนั้น ไม่มากก็น้อย ซึ่งก็หมายความว่าถึงมีสุขภาพจิตไม่ดี และสุขภาพทางจิตจะดีขึ้นมาได้ ก็ต่อเมื่อได้อาศัยหลักทางศาสนา เว้นจากหลักทางศาสนาแล้วก็ไม่มีทางที่จะดีขึ้นได้ และคำว่าศาสนาในที่นี้ข้าพเจ้าหมายถึงทุกศาสนา

คนที่มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ก็คือคนที่มีความต้านทานได้ดีต่อโรคภัยไข้เจ็บ หรือต่อการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ ในทำนองเดียวกันคนที่จะได้ชื่อว่ามีสุขภาพจิตดีก็คือ คนที่ภายในจิตใจมีอำนาจต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดี กล่าวคือไม่ว่าจะผิดหวังหรือประสบสิ่งที่ไม่พอใจอย่างไรก็ไม่เกิดทุกข์ หรือถึงแม้จะเกิดก็เกิดน้อย และในเวลาเดียวกันก็มีอำนาจขับถ่ายสิ่งที่เป็นพิษต่อจิตใจได้ดีด้วย คือหมายความว่า อะไรที่เข้าไปสู่จิตใจแล้วทำให้จิตใจไม่สบาย ก็พร้อมที่จะขับสิ่งเหล่านั้นออกได้ทันที หรืออย่างน้อยก็ขับได้เร็ว คือเรื่องที่ทำให้ไม่สบายใจนั้นฝังอยู่ในจิตใจได้ไม่นาน ซึ่งบางคนอาจจะแก้ไขตัวเองได้ภายใน

ไม่กินาที แต่บางคนก็อาจจะนับเป็นชั่วโมง แต่ถ้าคนไหนเรื่องที่ไม่สบายใจฝังอยู่ในจิตใจนานนับเป็นวัน ๆ เป็นเดือน ๆ หรือบางคนอาจจะนับเป็นปี ถ้าอย่างนี้แล้ว ก็แปลว่าสุขภาพจิตไม่ดีอย่างมาก และคำว่าซบถ่ายในที่นี้ย่อมหมายถึงว่า ในบางครั้งถ้ามีเรื่องอื่นที่จะต้องทำ หรือมีเรื่องสนุกเกิดขึ้นก็ทำให้ลืมถึงเรื่องที่ทำให้ไม่สบายใจได้ชั่วคราว แต่พอมีเรื่องมาสะกิดให้นึกถึงเรื่องเก่า ความไม่สบายใจก็เกิดขึ้นอีก ถ้าอย่างนี้ก็แปลว่ายังซบถ่ายออกไม่ได้ แต่ก็ยังดีที่มีเวลาพักบ้าง

ส่วนในข้อที่ว่า คนที่มีสุขภาพทางร่างกายดีย่อมหมายถึงมีอำนาจซ่อมแซมส่วนที่สึกหรออยู่ในสภาพที่ดีนั้น ในเมื่อเทียบกับเรื่องสุขภาพจิตย่อมหมายถึงว่า บุคคลผู้นั้นสามารถรักษาคุณธรรมไว้ได้ ซึ่งคุณธรรมนี้แหละคือตัวการสำคัญที่ทำให้สุขภาพจิตดีอยู่เสมอ เช่น บางคนเมื่อเกิดความไม่สบายใจ หรือเกิดความผิดหวังก็ทำให้เกิดความแค้น หรือทำให้คิด

ในทางที่ไม่ดี แต่ครั้นแล้วไม่นานเท่าไร เขาก็สามารถ
 ขับไล่ความรู้สึกที่ไม่ดีให้ออกไปจากจิตใจได้ และ
 รักษาคุณธรรมหรือความดีไว้ได้เหมือนเดิม และ
 บางคนก็อาจจะทำให้คุณธรรมนั้นแข็งแกร่งยิ่งกว่าเดิม
 ในความหมายอย่างนี้เรียกว่ามีอำนาจซ่อมแซมส่วนที่
 สึกหรือได้ดี ส่วนคนที่มีอำนาจอันนี้เสื่อมทรามก็คือ
 เมื่อคุณธรรมอันใดเกิดพังทลายลงแล้วก็ต้องใช้เวลา
 นานมากกว่าจะรื้อฟื้นหรือบูรณะคุณธรรมอันนั้นให้ดี
 เหมือนเดิม แต่โดยปกติเมื่อพูดถึงหลักในเรื่องสุขภาพ
 ทางจิตแล้ว คนที่จะได้ชื่อว่ามีอำนาจซ่อมแซมส่วนที่
 สึกหรือทางจิตใจได้ดีนั้น ย่อมหมายถึงว่าทุกครั้งที่เขา
 ต้องประสบกับปัญหาที่ทำให้เขาต้องสูญเสียคุณธรรม
 นั้น ไม่นานเท่าไรคุณธรรมของเขาก็กลับดีเหมือนเดิม
 และบางทีก็เพิ่มพูนขึ้นและแข็งแกร่งยิ่งขึ้น มันคงยิ่ง
 ขึ้น เหมือนกับคนที่มีปัญหาที่จะต้องใช้สติปัญญา
 บ่อย ๆ ซึ่งบางครั้งก็อาจจะคิดผัดตดสนใจผัด แต่ใน
 เมื่อเขาไม่ยอมแพ้ เขาพยายามคิด พยายามค้นคว้า

อยู่เสมอ ในที่สุดเขาก็สามารถเอาชนะปัญหานั้น ๆ ได้ สำหรับในกรณีอย่างนี้เราเห็นได้ชัดว่า เขายังมีปัญหา มากขึ้นเท่าใด สติปัญญาของเขาก็ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น เท่านั้น ซึ่งผิดกับในทางร่างกาย ผู้ที่อยู่ในวัยเด็ก ร่างกายกำลังเจริญเติบโต การซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ ภายในร่างกายไม่เพียงแต่รักษาสภาพเดิมไว้เท่านั้น แต่ซ่อมหมายถึงส่วนต่างๆ ของร่างกายเจริญเติบโตยิ่ง ขึ้นกว่าเดิมด้วย แต่เมื่อร่างกายเจริญถึงขีดแล้ว ตอนนี้อย่างไรก็ตาม เราจะไม่บำรุงอย่างไร ร่างกายก็ไม่เจริญเติบโตขึ้น เช่นไม่สูงขึ้น อย่างนี้เป็นต้น นอกจากร่างกายจะอ้วนขึ้น ความแข็งแรงอาจจะเพิ่มขึ้น แต่ถึงกระนั้น สักวันหนึ่ง มันก็จะถึงขีดจำกัด ซึ่งไม่ว่าจะทำอย่างไรก็ไม่ดีขึ้น ไปกว่าเดิม ส่วนในทางจิตใจ ขอบเขตแห่งความเจริญ กว้างขวางยิ่งกว่าร่างกายมากมาย เช่นสติปัญญาของ คนยังจะเจริญต่อไปอีกไกลมาก ความเมตตากรุณา ความขยันอดทนต่าง ๆ เหล่านี้คือรากฐาน สำคัญที่ทำให้คนเรามีสุขภาพจิตดี คุณธรรมเหล่านี้เราเห็นได้

ชัดว่า ถ้าเราพยายามอบรมอยู่เสมอ มันก็จะเจริญก้าวหน้าต่อไปอีกไกลมาก เพราะฉะนั้น เราจะเห็นได้ว่าอำนาจซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอในทางจิตใจนั้น ไม่มีขีดจำกัดเหมือนกับในทางร่างกาย

จิตมีโครงสร้าง

จิตใจของคนเรามีโครงสร้างเช่นเดียวกับร่างกาย ซึ่งหมายความว่า การที่ร่างกายจะเกิดขึ้นมาได้ มีชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุข ทำงานได้ เคลื่อนไหวได้ จำเป็นที่จะต้องมีอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่แต่ละอย่างทำงานประสานร่วมกัน ในทางจิตใจก็เหมือนกัน คนที่จะได้ชื่อว่ามีจิตใจเป็นปกติ มีสุขภาพจิตดีก็ต่อเมื่อจะต้องมีคุณธรรมต่าง ๆ ประกอบกันขึ้นเป็นจิตใจของคนผู้นั้น ถ้าหากคุณธรรมที่สำคัญและจำเป็นเกิดความอ่อนแอหรือเกิดความบกพร่องพิการขึ้นมาเมื่อไรก็หมายถึงสุขภาพจิตจะต้องเสื่อมโทรมทันที การสอนศาสนาซึ่งจะให้ได้ผลจริง ๆ นั้น ผู้สอนจะต้องพยายาม

ชี้แจงให้คนทั้งหลายได้เข้าใจถึงความจริงในเรื่องนี้
อย่างแจ่มแจ้ง โดยการยกตัวอย่างของคนที่มีสุขภาพ
จิตดีและไม่ดีว่า มันมีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไร
และเป็นเพราะเหตุไรบางคนจึงมีสุขภาพจิตดี แต่
บางคนไม่ดี และที่สำคัญที่สุดก็คือจะต้องชี้ให้เห็น
ถึงผลร้ายต่างๆ อันเกิดจากสุขภาพทางจิตเสื่อมโทรม
ว่ามีอยู่อย่างไรบ้าง การศึกษาค้นคว้าตลอดถึงการ
รักษาพยาบาลผู้ที่ป่วยในด้านจิตใจนี้ควรพยายามใช้
ข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาเป็นข้อพิสูจน์ และพยายามให้
คนทั้งหลายได้ศึกษาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต
ประจำวัน โดยวิธีนี้จะทำให้คนทั้งหลายเกิดความซาบ
ซึ่งเห็นคุณค่าของศาสนาอย่างแน่นอนที่สุด การสอน
ศาสนาที่ผิดพลาดและเป็นมานานแล้ว ก็คือการสอน
ที่เน้นหนักไปแต่ในทางที่จะให้คนทั้งหลายได้รับผล
ในอนาคต หรือผลที่อยู่ไกลเกินไป ส่วนปัญหาเฉพาะ
หน้าต่าง ๆ ที่เขากำลังเผชิญอยู่ ทั้ง ๆ ที่ทางศาสนา
สามารถเข้าไปช่วยได้ แก้ไขได้ แต่แล้วก็ปล่อยปละ

ละเลยกัน หรือไม่เช่นนั้นก็ไม่ทำกันอย่างจริงจัง ไม่ทำให้มีผลชัดเจนออกมาเหมือนกับในทางการแพทย์ ในเมื่อคนเรามีปัญหามากขึ้น และศาสนาไม่สามารถจะช่วยแก้ปัญหาให้แก่เขาได้ ก็เป็นของธรรมดาอยู่เองที่เขาจะต้องผละออกจากศาสนา หันไปหาวิธีอื่น ๆ ที่เขาคิดว่าจะสามารถช่วยแก้ปัญหาให้แก่เขาได้

ผลร้ายของสุขภาพจิตเสื่อมโทรม

ในที่นี้ในเมื่อเราเข้าใจแล้วว่า สุขภาพจิตมีความหมายอย่างไร ปัญหาต่อไปที่เราควรจะต้องพูดถึงก็คือ ผลร้ายอันเกิดจากสุขภาพจิตเสื่อมโทรมมีอยู่อย่างไรบ้าง สำหรับปัญหาข้อนี้ ดูเหมือนว่าคนทั้งหลายก็พอจะมองเห็น เพราะมันเป็นเรื่องที่เกิดแก่คนเราทุกวัน และก็เกิดบ่อยด้วย เช่นในเวลาที่เรามีความโกรธหรือความขุ่นเคืองเกิดขึ้น ซึ่งจะเนื่องมาจากเหตุใดก็ตาม ในขณะนี้เรามักจะตัดสินใจผิดทำอะไรผิด ๆ และบางทีก็เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง และที่แน่นอนก็คือ

ถ้าเรากำลังอ่านหนังสือ เขียนหนังสือ หรือทำงานอะไรก็ตาม ที่ต้องใช้สมองและต้องอาศัยความสงบ แต่พอมีเรื่องชุ่นเคืองเกิดขึ้น เราก็จะทำไม่ได้ ซึ่งทำให้ต้องเสียเวลา และบางทีก็ต้องผละจากงานที่กำลังทำอยู่ไปเปลี่ยนอารมณ์เพื่อพักผ่อนคลายใจ ซึ่งบางทีก็ทำให้ต้องเสียเงินมาก หรือในบางครั้ง ถ้าเกิดความเสียใจหรือหมดกำลังใจ เกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย อันนี้เราก็เห็นได้ชัดว่า ถ้าคนไหนมีความรู้สึกแบบนี้ เกิดขึ้นอยู่เสมอ ก็จะทำอะไรไม่สำเร็จหรือจะทำอะไรเอาดีได้ยาก คนส่วนมากเสียเวลาเพราะความวิตกกังวล เพราะความหวาดกลัวหรือเพราะความสับสน ซึ่งไม่รู้จะตัดสินใจเอาอย่างไร หรือจะอย่างไรดี และบางทีก็คิดมากเกินไป เหตุ และที่เป็นกันมากอีกอย่าง ก็คือ เมื่อถึงเวลานอนกว่าจะหลับได้ก็มักจะต้องเสียเวลาอยู่กับความคิดที่ฟุ้งซ่านไม่เป็นเรื่อง เป็นราวอยู่นาน ซึ่งในที่สุดก็กลายเป็นโรคนอนไม่หลับ และบางคนเพราะเหตุที่ความต้านทานต่อสิ่ง

ย่ำเข้ามึนน้อยมาก ก็มักจะกลายเป็นคนจับจดหรือมีการตั้งต้นกันอยู่เรื่อย เช่นบางคนกำลังทำอะไรอยู่ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นหน้าที่โดยตรงและเป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับตัวเอง แต่ในเมื่อถูกคนอื่นเยาะเย้ยถากถางหรือตำหนิอย่างนั้นอย่างนี้ ก็เลยเลิกไม่ทำงานอันนั้นต่อไป คนที่เสียหายเพราะเรื่องนี้มีไม่น้อยเหมือนกัน แต่ที่เป็นกันมากและเห็นอยู่เสมอก็คือเป็นโรคหลงแพชชั่นหรือตกเป็นทาสแพชชั่น ซึ่งข้าพเจ้าหมายถึงว่า ไม่เฉพาะแต่สตรีที่จะต้องพยายามแต่งตัวให้ทันสมัยเท่านั้น แต่ข้าพเจ้าหมายถึงคนทุกประเภทที่ไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่มีหลักที่แน่นอนในการดำรงชีวิต ใครจะชักจูงไปทางไหน ถ้าเป็นที่ถูกใจแล้วตามได้ทุกอย่าง เดี่ยวเอาอย่างนั้น เดี่ยวเอาอย่างนี้ บุคคลประเภทนี้เราจะสังเกตเห็นได้ชัดจากพวกเด็กนักเรียนซึ่งเขาคิดว่าเขาสามารถจะเรียนอะไรได้ทุกอย่าง และก็อยากจะเรียนเสียทุกอย่าง ทั้งนี้สุดแล้วแต่เพื่อนหรือว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมเขากำลังนิยมกันในเรื่องอะไร

ก็พยายามจะเรียนแต่เรื่องอย่างนั้นโดยไม่พิจารณาให้รอบคอบว่ามันเหมาะสมแก่ตัวเองหรือไม่ ตนเองอยู่ในฐานะที่จะเรียนได้จริงหรือเปล่า เด็กประเภทนี้ไม่มีหลักที่แน่นอน และมักจะเป็นอย่างนี้ไปจนกระทั่งเรียนสำเร็จแล้ว ทำงานแล้ว มีครอบครัวแล้ว เป็นผู้ใหญ่เต็มทีแล้ว แต่ก็ยังไม่มีหลักที่แน่นอน ยังอยู่ในฐานะที่ใครจะชักจูงไปทางไหนก็ได้ บุคคลประเภทนี้อย่าคิดว่าถ้าเขามีการอยู่ดีกินดีแล้วจะเป็นคนที่มีสุขภาพจิตดีเปล่าเลย ชีวิตประจำวันของคนประเภทนี้มักจะมีเรื่องทำให้ไม่สบายใจหรือทำให้เกิดความวิตกกังวลอยู่เสมอ ทั้ง ๆ ที่เรื่องบางอย่างไม่ใช่เรื่องร้ายแรงอะไร แต่มันก็ช่วยไม่ได้ เพราะเขาเป็นเหมือนกับคนที่ร่างกายอ่อนแอ ความต้านทานมีน้อย ไม่ว่าจะเชื้อโรคอะไรเข้าไปสู่ร่างกาย เขาก็พร้อมที่จะเป็นโรคนั้น ๆ หรือเมื่อผิวดินฟ้าอากาศเมื่อไร จะต้องไม่สบายทุกครั้ง คนประเภทที่ไม่มีหลักที่แน่นอนในการดำเนินชีวิตไม่เป็นตัวของตัวเองนี้ ถ้าหากเกิดความยากจน หรือ

เกิดความยุ่งยากเดือดร้อนขึ้นมาเมื่อไร แม้จะเป็นเรื่องไม่ร้ายแรง ไม่ใช่เรื่องหนักหนาอะไรมากมาย แต่เราก็จะเห็นว่าเขาเดือดร้อนอย่างมาก ภายในจิตใจหาความสบายเกือบไม่ได้เลย ตัวอย่างของคนที่มีสุขภาพจิตเสื่อมโทรมเช่นนี้ เวลานี้มีอยู่มากมาย

ผลร้ายของสุขภาพจิตเสื่อมโทรมยังมีอีกอย่างหนึ่งกล่าวคือโรคทางร่างกายหลายอย่างมีสาเหตุมาจากสุขภาพทางจิตเสื่อมโทรม เรื่องนี้ในวงการแพทย์ รู้กันดีแพทย์บางคนกล่าวว่าประมาณ ๖๐-๗๐% ของโรคที่เป็นอยู่ในขณะนี้มีสาเหตุมาจากทางจิตใจ และที่เป็นกันบ่อยที่สุดก็คือโรคเกี่ยวกับระบบการหายใจ และระบบทางเดินของอาหาร คนที่เป็นโรคกระเพาะหรือลำไส้ ส่วนมากมักจะเนื่องมาจากความวิตกกังวลหรือความเครียด โรคความดันโลหิตสูงหรือต่ำก็มีสาเหตุมาจากจิตใจ แม้กระทั่งโรคผิวหนัง โรคแพ้ต่าง ๆ โรคหืด พวกโรคเหล่านี้ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับจิตใจอย่างมากที่สุด นอกจากนี้ก็ยังมีโรคความจำเสื่อมเร็ว

เกินกว่าอายุที่ควรจะเป็น เด็กบางคนมีปัญหาทางจิตใจมาก จนกระทั่งเรียนหนังสือไม่ได้ เพราะสมองไม่ยอมรับการเรียน เด็กประเภทนี้เคยพบมาแล้วหลายคน ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าหากแพทย์ทั้งหลายจะได้พยายามให้ความกระจ่างเกี่ยวกับเรื่องโรคต่าง ๆ ที่มีสาเหตุมาจากสุขภาพจิตเสื่อมโทรม ข้าพเจ้าก็เชื่อว่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในทางนี้จะทำให้คนทั้งหลายเกิดความสนใจในอันที่จะรักษาสุขภาพจิตให้ดีขึ้นมากขึ้น และในเมื่อคนทั้งหลายเห็นความสำคัญว่า การที่เราจะมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีพละนาญดี มีสมองดี ต้องขึ้นอยู่กับการรักษาสุขภาพทางจิตให้ดีเช่นนี้แล้ว เขาทั้งหลายก็จะหันมาสนใจกับทางศาสนากันมากขึ้น เพราะว่าในที่สุดหลังจากที่คนทั้งหลาย ได้พยายามทดลองใช้วิธีอื่น ๆ กันมาหมดแล้ว เขาก็จะพบด้วยตนเองว่าไม่มีหลักทางไหนที่จะทำให้คนเรามีสุขภาพทางจิตดียิ่งไปกว่าหลักทางศาสนา และเดี๋ยวนี้พวกนักศึกษาที่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ก็มีมากแล้ว

เพราะฉะนั้น จึงนับว่าเป็นนิมิตอันดีที่จะทำให้ศาสนาต่าง ๆ เริ่มมีความสำคัญต่อมนุษยชาติเหมือนกับที่เคยเป็นมาแล้วในอดีต และถ้าหากเมื่อใดคนที่ทั้งหลายพากันสนใจศึกษาในทางศาสนาเหมือนกับที่เขาสนใจในวิชาอาชีพต่าง ๆ ข้าพเจ้าก็เชื่อแน่ว่าจะทำให้โลกในปัจจุบันดีกว่าสมัยก่อนมากมาย ทั้งนี้ก็เพราะความเจริญในทางวัตถุนั้น ในเมื่อมีศาสนาเป็นพื้นฐานแล้ว ความเจริญในทางวัตถุก็จะเหมือนกับร่างกายของคนเรา กล่าวคือคนที่มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์มีกำลังมาก ถ้าจิตใจที่อยู่ในร่างกายอันนี้เป็นจิตใจที่มีศาสนา มีศีลธรรมอยู่อย่างเพียบพร้อม ร่างกายของคน ๆ นั้นนอกจากจะไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใครแล้ว เรี่ยวแรงทุกอย่างของร่างกายอันนี้จะถูกนำไปใช้แต่ในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่กุลความสุขและความเจริญของผู้อื่น ทุกวันนี้คนมีเงิน มีอำนาจ มีความฉลาด หรือมีอิทธิพลในทางไหนก็ตาม สิ่งที่เขาทำมักเป็นอันตรายหรือเป็นภัยต่อผู้อื่น ทั้งนี้ก็เพราะคนเหล่านี้หลงใหล

อยู่แต่ในเรื่องของวัตถุ เขาเข้าไม่ถึงศาสนา สิ่งที่เขา
มีอยู่จึงได้เป็นภัยต่อผู้อื่น และด้วยเหตุนี้โลกสมัย
ปัจจุบันซึ่งเจริญด้วยวัตถุอย่างมากมาย ยิ่งเจริญขึ้น
เพียงไรก็ยิ่งสร้างปัญหาสร้างความยุ่งยากให้เกิดขึ้นแก่
คนทั้งหลายมากขึ้นเพียงนั้น

ศาสนาช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตอย่างไร

ที่นี้ขอให้เรามาพูดกันถึงเรื่องว่าศาสนาได้มีส่วน
เสริมสร้างสุขภาพทางจิตให้แก่คนเราอย่างไร ข้าพเจ้า
จะขอเริ่มจากหลักทางคริสตศาสนาเสียก่อน และ
ก่อนอื่นข้าพเจ้าจะต้องพูดชี้แจงให้เข้าใจเสียก่อนว่า
ข้าพเจ้าจะไม่พูดหรือไม่วิจารณ์ว่า คำสอนในทาง
คริสตศาสนาจริงหรือไม่จริง ควรเชื่อถือได้แค่ไหน
อย่างไร ข้าพเจ้าจะขอไม่พูดถึง แต่ข้าพเจ้าจะขอพูด
ถึงประโยชน์และความจำเป็นที่เราจะต้องเชื่อศาสนา
และเปรียบเทียบให้เห็นว่า ระหว่างคนที่ไม่เชื่อกับคน
ที่เชื่อมีผลแตกต่างกันอย่างไร ข้าพเจ้าจะขอพูดถึงแต่

ประโยชน์ที่เกิดจากความเชื่อในทางศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่เข้าใจง่ายและยอมรับกันได้ง่าย และเป็นปัญหาต่วนที่เราควรจะยอมรับ อย่าให้ต้องเสียเวลาเพราะมัวมาถกเถียงกันในเรื่องว่าจริงหรือไม่จริง และอีกอย่างหนึ่งโดยธรรมดาคนทั่ว ๆ ไปก่อนที่จะเราจะตัดสินใจรับเอาอะไรมาเป็นของตน เราจะต้องนึกถึงประโยชน์หรือโทษที่จะเกิดขึ้นมากกว่าที่จะนึกถึงว่าเรื่องนี้จริงหรือไม่จริง ตัวอย่างเช่นเมื่อเราป่วยไปหาแพทย์ สิ่งที่เรานึกถึงก็คือจะไปหาแพทย์คนไหน หรือโรงพยาบาลไหน รักษาอย่างไรโรคจึงจะหาย เมื่อวิธีไหน ยาชนิดไหน หรือแพทย์คนไหนสามารถทำให้เราหายโรคได้ เราก็ยอมรับนับถือวิธีการเช่นนั้น ยอมรับนับถือแพทย์คนนั้น และยอมใช้ยาอย่างนั้น คนใช้ส่วนมากไม่ รู้ว่ายานั้นทำด้วยอะไร และตัวยาแต่ละอย่างมีสรรพคุณอย่างไรทำไมจึงต้องรักษาอย่างนี้ ส่วนมากเราไม่สนใจ เราสนใจเพียงประโยชน์ที่เราจะได้รับ เพราะมันไม่ใช่หน้าที่ของคนไข้ แต่ถ้าคนไหนอยาก

จะรู้ก็ต่อมยอมเสียเวลาไปเรียนวิชาแพทย์ซึ่งต้องใช้เวลานาน ปัญหาที่ลึกซึ้งในทางศาสนาก็เหมือนกัน ถ้าคนใดต้องการอยากจะทำมาถึงความจริงและเหตุผลต่าง ๆ กันอย่างถ่องแท้แล้ว เราก็ต้องยอมเสียเวลาและต้องเสียสละอย่างอื่นอีกหลายอย่าง ซึ่งไม่ใช่ของง่าย เพราะฉะนั้นจะเป็นการเปล่าประโยชน์ที่จะมาวินิจฉัย หรือถกเถียงกันด้วยปัญหาที่ลึกซึ้งว่า จริงหรือไม่จริง มีเหตุผลอย่างไร ในเมื่อพินความรู้ที่จะวินิจฉัยเรื่องเหล่านี้ยังมีไม่พอ เช่นถ้าคนไหนต้องการอยากจะทำทราบว่า พระเจ้าคืออะไร มีจริงหรือไม่ ที่ว่าพระองค์เป็นผู้ทรงสร้างโลก และสิ่งทั้งปวงในโลกนั้นเป็นไปได้ อย่างไรอย่างนี้เป็นต้น เขาผู้นั้นก็ควรจะเสียสละเวลา มาเรียนจนกว่าจะรู้แจ้ง และแน่นอนกว่าจะรู้จริง ต้องใช้เวลาไม่ใช่เล็กน้อย ที่จริงปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าหากเรามีสติปัญญาสูงพอ มีภูมิธรรมสูงพอ และกล้าที่จะเสียสละเวลา เสียสละอย่างอื่น เพื่อที่จะค้นคว้าให้รู้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ เราก็มีทาง

ที่จะทำได้ อย่าลืมนึกว่าคนที่จจะรู้เรื่องของแพทย์จริง ๆ ก็ต้องยอมเสียสละทั้งเวลาทั้งเงิน และอย่างอื่นอีกหลายอย่างมาเรียน ซึ่งจะเรียนได้จริงหรือเปล่านั้นก็ยังไม่ชัดเจนขึ้นอยู่กับสติปัญญา และคุณภาพของสมองที่มีมาแต่เดิมอีกด้วย เราอยู่ในฐานะเป็นเพียงคนไข้ แต่ก็อยากจจะรู้เรื่องของแพทย์ แต่แล้วไม่ยอมเสียสละเวลา ไม่ยอมเสียสละอย่างอื่นอีกหลายอย่าง เราก็ไม่มีทางที่จะรู้เรื่องของแพทย์ได้ คนฟังทั่วไปก็อยู่ในฐานะเป็นเพียงคนไข้เท่านั้น เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงจะไม่ขอพูดรายละเอียดเกี่ยวกับข้อพิสูจน์ทางศาสนา แต่ข้าพเจ้าจะขอพูดถึงประโยชน์ที่เราจะพึงได้รับจากความเชื่อ และความจำเป็นที่เราจะต้องเชื่อและความจำเป็นที่เราจะต้องปฏิบัติตาม

ความเชื่อในพระเจ้าเป็นเจ้ามีประโยชน์อย่างไร

ข้าพเจ้าเชื่อว่าสำหรับคนที่มีความเชื่ออย่างสนิทเชื่อด้วยความแนใจพร้อมทั้งมีศรัทธาปสาทะเกิดขึ้น

ด้วยว่า พระผู้เป็นเจ้าของจริง พระองค์ทรงเป็นผู้สร้างโลกและสิ่งทั้งปวงในโลก และเชื่อว่าไม่ว่าเราจะทำอะไร หรือพูดอะไร หรือแม้แต่เพียงคิดอยู่ในใจเท่านั้น ยังไม่แสดงอะไรออกมา พระองค์ก็ทรงสามารถที่จะทราบได้ว่าเรากำลังคิดอะไร เราไม่มีอะไรที่จะปิดบังพระองค์ได้ และเชื่อว่าพระองค์เป็นผู้ที่ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม และทรงมีความเมตตากรุณาต่อมนุษย์อย่างลึกซึ้งที่สุด และพระองค์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ให้รางวัลและลงโทษอย่างแท้จริง คนอื่นแม้อาจจะให้อะไรแก่เราได้หลายอย่าง และแต่ละอย่างก็เป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ประเสริฐ แต่ก็จะไม่มีการที่จะทำให้ชีวิตแก่เราได้ พระผู้เป็นเจ้าของพระองค์เดียวเท่านั้นที่สามารถให้อะไรแก่เราได้ทุกอย่างแม้กระทั่งชีวิตพระองค์ก็ทรงให้ได้ หรือจะให้ความตายแก่เราเมื่อใดก็ได้ พระองค์จึงอยู่ในฐานะที่มีอำนาจสูงสุด สมมติว่าเรามีความเชื่ออย่างสนิทใจ เชื่อด้วยความเลื่อมใสศรัทธาจริง ๆ เราก็จะเป็นคนที่มีสุขภาพจิตดีที่สุดใน เพราะประการแรก

จะทำให้เรามีความอบอุ่นใจ ไม่รู้สึกว่าเหว ไม่รู้สึกว่าจะถูกทอดทิ้งไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหน หรือถึงแม้จะอยู่ในท่ามกลางอันตราย หรืออยู่ในท่ามกลางความตาย ซึ่งใคร ๆ ก็ไม่อาจที่จะช่วยเราได้ หรืออยู่ในฐานะซึ่งไม่มีใครสามารถที่จะเห็นตัวเราได้ เช่นถูกขังอยู่ภายในอุโมงค์โดยไม่มีใครรู้ หรือถูกแผ่นดินไหวถูกเนรเทศให้ไปอยู่ในที่กันดาร ไม่มีมนุษยชนใดอาศัยอยู่เลยก็ตาม ถ้าหากเราเป็นคนที่มีศรัทธาในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าจริง ๆ แล้ว เราก็สามารถที่จะทำใจให้สบายได้ เราจะรู้สึกอยู่เสมอว่าชีวิตของเรายังมีความหวัง มีความสดชื่น ไม่แห้งแล้ง ถึงแม้เราจะแน่ใจว่าคราวนี้เราต้องตายแน่ ใคร ๆ ไม่อาจช่วยเราได้ แต่เราก็ยังมีความอบอุ่น เพราะรู้สึกว่าจะถึงอย่างไรพระองค์ก็จะไม่ทรงทอดทิ้งเราอย่างแน่นอน และสำหรับในกรณีที่เราแก้ปัญหาอะไรไม่ได้ เช่นจำเป็นจะต้องตายหรือจำเป็นจะต้องได้รับความทุกข์ทรมาน เราก็รู้สึกว่าทั้งหมดนี้เป็นภาระทดลองของพระองค์ เพื่อที่จะให้เรา

ดีขึ้นนั่นเอง เพราะถึงแม้เราจะตาย แต่เราก็จะได้ชีวิตใหม่ซึ่งดีกว่านี้มากมาย และเราจะได้มีโอกาสอยู่ใกล้ชีวิตพระองค์มีความสุขตลอดไปชั่วนิรันดร์

อันนี้เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่า คนที่มีความเชื่อในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเขาได้รับประโยชน์อะไรบ้าง และเป็นสิ่งที่จำเป็นเพียงไรที่จะต้องเชื่อ ส่วนคนที่ไม่เชื่อแต่ต้องตกอยู่ในฐานะที่ลำบากซึ่งใคร ๆ ก็ช่วยไม่ได้ นั่น เขาจะแก้ปัญหของตนได้อย่างไร จากตัวอย่างนี้เราจะเห็นได้ชัดว่า สำหรับคนที่ไม่เชื่อว่ามีพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของในความหมายดังกล่าวมานี้ เขาจะต้องได้รับความทุกข์ทรมานเพิ่มขึ้นอีกสักเท่าไร เว้นไว้แต่เขาจะมีหลักทางศาสนาอย่างอื่น ซึ่งไม่ใช่หลักทางวัตถุ ไม่ใช่ทฤษฎีทางวัตถุนิยม ถ้าหากเขามีหลักศาสนาอะไรอยู่ในใจ เช่นอย่างในกรณีของคนที่นับถือพุทธศาสนา ซึ่งเชื่อในเรื่องกฎของกรรม เขาก็จะมีความสบายใจ ชีวิตจะไม่สิ้นหวัง และถ้าศรัทธาของเขาลึกซึ้งมั่นคงแจ่มแจ้งด้วยสติปัญญา ความทุกข์

ทรมาณใด ๆ แม้จะเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสเหมือนอย่างท่อน้ำพระเยซูทรงได้รับด้วยการถูกตรึงที่ไม้กางเขน ก็ไม่อาจจะทำให้จิตใจของคนที่เชื่อมั่นแบบนี้มีความทุกข์เกิดขึ้น ประโยชน์อย่างนี้เราจะหาไม่ได้เลยจากหลักในทางวัตถุ ไม่ว่าจะจากที่ไหนและสมัยไหน ท่านเห็นแล้วหรือยังว่าความเชื่อในทางศาสนามีประโยชน์ยิ่งใหญ่เพียงไร

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า โดยธรรมดาจิตก็มีโครงสร้างเช่นเดียวกับร่างกาย และโครงสร้างที่จำเป็นในอันที่จะช่วยทำให้สุขภาพจิตดีก็คือคุณธรรมต่าง ๆ และคุณธรรมที่จำเป็นซึ่งจะขาดเสียไม่ได้ ยิ่งมีมากเท่าไรก็ยิ่งทำให้สุขภาพจิตดีขึ้นเท่านั้น ก็คือความเสียสละหรือการปล่อยวางที่เกิดจากความเมตตากรุณา และเกิดจากความเข้าใจในเรื่องของชีวิตตามความเป็นจริง และคุณธรรมที่ว่านี้ถ้ามีรากฐานมั่นคง ก็จะช่วยทำให้ คุณธรรมอย่างอื่นเกิดและเจริญขึ้นได้ง่าย เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความกล้าหาญ

ความอดทน อย่างนี้เป็นต้น ขอให้เราพิจารณาดูบทบัญญัติในทางศาสนาที่สำคัญ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมบทบัญญัติอื่น ๆ ไว้ทั้งหมด นั่นก็คือพระดำรัสที่พระเยซูได้ตรัสว่า **“จงรักพระเจ้าสุดจิตสุดใจ จงรักเพื่อน บ้านเหมือนรักตัวเอง”**

สำหรับคนที่เชื่อแน่ว่าพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้ามีจริง และเชื่อว่าพระเจ้าผู้เป็นเจ้ายิ่งใหญ่กว่าอะไรทั้งหมด ก็ย่อมจะทำให้สุขภาพจิตดีแน่ เพราะในเมื่อเราเชื่อว่าโลกและสิ่งทั้งปวงในโลกเกิดขึ้นจากพระองค์ ก็ย่อมจะทำให้เรามองเห็นถึงฤทธานุภาพ และสติปัญญาอันกว้างขวางลึกซึ้งของพระองค์ที่ยิ่งใหญ่กว่าของใคร ๆ ทั้งหมด เพราะว่าเราจะนึกถึงใครที่นับว่าเก่งในทางไหนก็ตาม ในเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลงานของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าแล้ว ไม่มีทางที่จะเปรียบเทียบกับกันได้เลย เพราะฉะนั้น ถ้าหากเรารักพระองค์สุดจิตสุดใจ ซึ่งในความรักนั้น ย่อมมีทั้งความเคารพบูชา ความยำเกรง ความเลื่อมใสศรัทธา และความรู้สึกรมหัสจรรยในพระองค์ ซึ่ง

ทั้งหมดนี้ได้รวมกันเป็นความเชื่อที่แน่นแฟ้น แล้วจึงพิจารณาดูว่าถ้าหากเรามีความรักในลักษณะดังที่กล่าวมา ซึ่งแน่ละย่อมแตกต่างกันชนิดที่เปรียบเทียบกันไม่ได้เลย ระหว่างความรักที่เรามีต่อพ่อแม่ ต่อลูก ต่อสามี หรือภรรยา ต่อเพื่อนหรือต่อใครก็ตาม เพราะในความรักของเราที่มีต่อบุคคลต่าง ๆ นั้น ถึงอย่างไรเสียก็ไม่เหมือนกับความรักที่เรามีต่อพระผู้เป็นเจ้าอย่างแน่นอน ลำพังความรักที่เรามีต่อพ่อแม่ ต่อลูก หรือต่อใครก็ตาม ยังทำให้คนเรามีความสดชื่น มีกำลังใจ ในอันที่จะประกอบกิจการงาน และต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ ประโยชน์ของความรักมีอยู่อย่างไร เราทั้งหลายซาบซึ้งกันดี เช่นความรักที่เรามีต่อพ่อแม่ ต่อลูก ต่อสามี หรือต่อภรรยา หรือต่อใครก็ตาม ความรักที่ว่านี้อย่างน้อยก็ทำให้เรามีความซื่อสัตย์ต่อคนที่เรารักและยินดีที่จะเสียสละเพื่อคนที่เรารัก และพยายามที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อความภาคภูมิใจ หรือความสบายใจแก่คนที่เรารัก และนั่นย่อมหมายถึงว่า ความรักที่เรามี

อยู่ นั้นจะคอยเหนี่ยวรั้งไม่ให้เราทำความชั่ว ซึ่งจะเป็นทางนำความเดือดร้อนมาให้แก่คนที่เรารัก ถึงแม้ว่าใจของเราอยากจะทำก็ตาม แต่ในเมื่อความรักของเรายิ่งใหญ่ เราก็จะไม่กล้าทำเป็นอันขาด ประโยชน์ของความรักมีอยู่อย่างไร เรามองเห็นได้ชัดเช่นนี้ แต่ถึงกระนั้นเพราะเหตุที่บุคคลที่เรารักทุกคนมีข้อบกพร่องและบางทีก็มีอะไรบางอย่างซึ่งทำให้เราไม่พอใจ ทำให้เราต้องผิดหวัง และคนเหล่านี้ถึงจะให้อะไรแก่เราได้มาก แต่ก็ไม่มากพอตามที่เราต้องการ และยิ่งกว่านั้นเพราะเหตุที่เรารู้ว่าคนเหล่านี้บางทีก็โง่กว่าเรา และไม่ใช่ว่าจะรู้อะไรทุกอย่างและบางทีเราก็สามารถที่จะโกหกหรือหลอกหลวงก็ได้ ในเมื่อเราอยากจะทำอย่างนั้น แต่สำหรับพระเจ้าเป็นเจ้า พระองค์ไม่มีข้อบกพร่อง มีแต่ความสมบูรณ์ทุก ๆ อย่าง ไม่ทำให้เราต้องผิดหวัง ไม่ทำให้เราต้องเสียมศรัทธา และที่สำคัญก็คือเราหลอกคนอื่นอาจจะหลอกได้ แต่จะหลอกพระเจ้าเป็นเจ้า เราไม่มีทางที่จะทำได้เลย เพราะพระองค์สามารถ

ล่วงรู้ถึงการกระทำของคนเราทุกอย่าง ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะผ่านพ้นมานานแล้ว หรือยังกำลังเป็นอยู่ หรือจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นข้างหน้า พระองค์ก็ทรงรู้ทุกอย่าง เพราะฉะนั้น จึงไม่อาจที่จะหลอกพระองค์ได้ คนอื่นถึงแม้จะลงโทษหรือจะให้รางวัลแก่เรามากมายสักเพียงไร ก็ไม่เหมือนกับพระผู้เป็นเจ้าของ เพราะพระองค์ทรงมีความเที่ยงธรรมและสามารถที่จะลงโทษแก่เราได้ทุกอย่าง เช่นเดียวกับพระองค์สามารถที่จะให้รางวัลแก่เราได้ทุกอย่าง ดังที่ในคัมภีร์ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อขอก็จะได้ เมื่อเคาะก็จะเปิด” เมื่อเป็นเช่นนี้ สำหรับคนที่มีความเชื่ออย่างสนิท และรักพระองค์สุดจิตสุดใจนั้น ผลที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ไม่ต้องรอถึงผลในอนาคต มันก็มากมายเกินกว่าที่เราจะรู้สึก ว่า พระองค์ทรงให้แก่น้อยเกินไป หรือพระองค์ไม่ได้ทรงช่วยเหลืออะไรเราเลย

ขอให้ท่านพิจารณาดูให้ดีว่า ในเมื่อเรารักพระเจ้าสุดจิตสุดใจ พร้อมทั้งมีความยำเกรง มีความเคารพ

เทิดทูนบูชาอย่างสูง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็จะเป็นเหตุให้เราศีลธรรมเกิดขึ้นจากตัวเราเอง ซึ่งหมายถึงว่า แม้คนอื่นจะไม่รู้ไม่เห็น ไม่มีใครให้รางวัลหรือลงโทษ ไม่มีใครคอยสรรเสริญหรือนินทา แต่เราก็สมัครใจที่จะประพฤติตามบทบัญญัติของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเจ้า ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือทำให้เราเป็นคนมีศีลธรรมอย่างมั่นคง เช่นมีความเมตตา กรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการเสียสละ มีความยุติธรรม มีความกล้าหาญอย่างนี้เป็นต้น ซึ่งคุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าหากคนไหนมีและตัวเองก็มีความพอใจที่จะประพฤติตามหลักศีลธรรมที่ว่านี้ ก็ย่อมจะทำให้จิตใจของเราสบายอยู่เสมอไม่ว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น แม้กระทั่งความตายก็ไม่อาจทำให้เราเกิดความทุกข์ แต่จะทำให้ชีวิตของเรามีความหวังอยู่เสมอ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือจะทำให้เราเป็นคนมีจุดหมายของชีวิตแน่นอน ซึ่งจุดหมายของเราที่ว่านี้จะไม่ประสบกับความล้มเหลวเหมือนกับที่เราคิดจะแสวงหาเงิน หรือ

แสวงหาอะไรก็ตามที่เป็นวัตถุ และบุคคลประเภทนี้ก็จะหลีกเลี่ยงจากการแข่งขันกับคนอื่นในด้านวัตถุ เพราะเขามองเห็นว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่มีความคุ้มค่ากับความเหน็ดเหนื่อยในการลงทุนต่าง ๆ จงคิดต่อไปอีกสักนิดหนึ่งในเมื่อบุคคลประเภทนี้ไม่มีความโลภ ไม่คิดที่จะกอบโกย ไม่คิดที่จะเอาดีเด่นในทางวัตถุ แต่ถ้าคนที่ว่านี้เป็นคนมีความสามารถ มีความรอบรู้ในทางไหนก็ตาม ก็เป็นการแน่นอนว่าเขาจะใช้ความรู้ที่เขามีอยู่ไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่คนอื่นโดยส่วนเดียว และถ้าเขาเป็นคนมั่งมีหรือมีอำนาจมากในโลก เขาก็จะใช้สิ่งที่มีอยู่นี้เป็นไปในทางที่จะเป็นประโยชน์และความสุขแก่ผู้อื่นเช่นเดียวกัน

อีกประการหนึ่ง สำหรับคนที่มอบชีวิตจิตใจให้กับพระผู้เป็นเจ้าของไปแล้วก็แปลว่า เขาจะไม่เป็นห่วงเกี่ยวกับเรื่องชีวิตของตน เรื่องทรัพย์สินสมบัติ เรื่องชื่อเสียง และอะไรอย่างอื่นอีกหลายอย่าง คนที่เข้าใจได้แบบนี้เมื่อพูดในแง่ของพุทธศาสนา ก็คือคนที่

ปล่อยวางได้ เพราะฉะนั้น ความผิดหวังใด ๆ หรือการ
 ประสบสิ่งที่ไม่พอใจใด ๆ หรือการพลัดพรากจากสิ่ง
 ที่รักสิ่งที่ไม่พอใจใด ๆ เหตุการณ์ที่ว่านี้จะก่อให้เกิดความ
 ทุกข์แก่เขาได้น้อยที่สุด แปลว่าเขามีอำนาจต้านทาน
 ต่อสิ่งแวดล้อม หรือต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดี
 มาก ท่านเห็นแล้วหรือยังว่า ความเชื่อในเรื่องพระเจ้า
 เป็นเจ้า ถ้าเชื่อให้ถูกต้องและเชื่อมั่นจริง ๆ ประโยชน์
 ที่เกิดขึ้นมีมากมายเหลือเกิน

สำหรับบทบัญญัติบทที่สองที่ว่า “จงรักเพื่อน
บ้านเหมือนรักตัวเอง” อันนี้ก็เหมือนกัน ผู้ที่ปฏิบัติ
 ได้ก็จะได้รับประโยชน์อย่างมากที่สุด จงคิดดูทุกคน
 ย่อมรักตัวเอง และย่อมรักพ่อแม่ของตัว ลูกของตัว
 สามีของตัว หรือภรรยาของตัว หรืออะไรก็ตามที่เขา
 รู้สึกว่าเป็นของตัว ทุกคนย่อมรัก และจะพยายามทำ
 ทุกสิ่งทุกอย่างโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย เพื่อ
 ที่จะปกป้องคุ้มครองสิ่งที่เรารัก และเพื่อให้บุคคล
 และสิ่งที่เรารักมีความสุขความเจริญ มีความปลอดภัย

ดูเหมือนว่าหน้าที่ต่าง ๆ ที่เราทำกันอยู่เสมอนั้นก็เพื่อสิ่งที่เรารักนั่นเอง เพราะฉะนั้น ถ้าหากใครสามารถที่จะรักคนอื่น เหมือนกับรักตัวเองหรือเหมือนกับรักคนที่เป็นที่รักของตัวเอง เราก็จะพบว่าชีวิตของเขาจะต้องมีความหมายอย่างมาก คือจะไม่ใช่ว่ามีชีวิตอยู่กันไปวันหนึ่ง ๆ แบบซังกะตาย คนที่ไม่มีครอบครัว ไม่มีลูก หรือพ่อแม่ล้มหายตายจากไปแล้ว ถ้าหากจิตใจของเขาไม่สูง และไม่ได้อุทิศตัวที่จะทำงานอะไรสักอย่างหนึ่งให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชีวิตก็มักจะดำเนินไปอย่างไร้จุดหมาย ไม่มีความกระตือรือร้นนาน ๆ เข้าก็รู้สึกเบื่อหน่ายท้อแท้ไม่อยากจะทำอะไร เพราะไม่ทราบว่าจะทำไปเพื่ออะไร เว้นไว้แต่ตัวเองมี ปัญหาเฉพาะหน้าที่จะต้องแก้ตลอดเวลา ชีวิตของเขาก็จะวุ่นวายอยู่กับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งในเมื่อแก้ได้แต่ละครั้งก็ทำให้สบายใจ แต่ถึงกระนั้นมันก็ไม่ยั่งยืน เพราะตัวของตัวเองจะต้องแก้ลงไปทุกวันหมดความหมายลงไปทุกที ไม่เหมือนกับคนที่

มีลูกและลูกยังเล็กอยู่ เขาจะมีชีวิตอยู่เพื่อลูก ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อลูก และก็มี ความสบายใจเพราะลูกกำลังเจริญเติบโตมีความน่ารักเกิดขึ้นอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นชีวิตจึงไม่น่าเบื่อ เว้นไว้แต่ลูกจะมีอะไรไม่ดีอย่างมาก ทำให้พ่อแม่ต้องเดือดร้อนอยู่เสมอ ถ้าเป็นเช่นนี้ก็จะทำให้เกิดความอดทนระอาใจเหมือนกัน แต่สำหรับบุคคลที่รักในพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าสุดจิตสุดใจ ซึ่งความรักของเขาจะไม่มีวันสลายตัวมีแต่จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ลึกซึ้งยิ่งขึ้นนั้น เมื่อเขารู้สึกว่าเขารักเพื่อนบ้านด้วยถึงแม้ว่าจะไม่รักเท่ากับรักตัวเอง แต่ในเมื่อไม่ว่าเขาจะมองไปในทางทิศไหนรอบ ๆ ตัวเขา เขารู้สึกว่าไม่มีบุคคลที่เขาเกลียด มีแต่คนที่เขารักหรืออย่างน้อยก็รู้สึกเฉย ๆ ไม่รักไม่เกลียดก็ย่อมจะทำให้จิตใจมีความสุขอยู่เสมอ และในเมื่อเขาพยายามชวนขวายนวายนที่จะทำงานหรือทำอะไรขึ้นมาสักอย่างหนึ่ง เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือไม่เช่นนั้น เขาก็พยายามที่จะบริการให้ความช่วยเหลือแก่คนที่มีปัญหาต่าง ๆ เท่าที่เขาสามารถจะ

ช่วยได้ ท่านลองคิดดูให้ดีว่าบุคคลประเภทนี้ไม่ว่าเขาจะอยู่ที่ไหนทำอะไรมันก็เหมือนกับบุคคลที่อยู่ในครอบครัวของเขาเอง เพราะฉะนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่เขาทำเพื่อตัวเขาหรือเพื่อใครก็ตาม มันก็ทำให้เขามีความสบายใจอยู่เสมอ

หลักใหญ่ของสุขภาพจิต

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า หลักใหญ่ของสุขภาพจิต ก็คือความเมตตา กรุณา การเสียสละ การปล่อยวาง คุณธรรม ที่ว่านี่ยังมีมากเท่าไรก็ยิ่งทำให้สุขภาพจิตดีขึ้นเท่านั้น และคุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้เองที่ทำให้คนเรามีความต้านทานต่อความเปลี่ยนแปลง และทำให้คนเรารักษาคุณธรรมไว้ได้เสมอ และถ้าหากจะมีอะไรที่จะทำให้เราไม่สบายใจ เราก็จะปิดมันออกไปได้โดยง่าย ข้าพเจ้าได้มองเห็นคุณประโยชน์ของความเชื่อในเรื่องของพระผู้เป็นเจ้ามานานแล้ว และยอมรับด้วยความจริงใจว่า คนที่มีความเชื่อมั่นในพระผู้เป็นเจ้า

จริง ๆ นั้นย่อมมีความสบายใจอย่างแน่นอน และสบายใจอย่างมากด้วย ชีวิตก็มีจุดหมายแน่นอน ซึ่งเป็นจุดหมายที่ไม่เคยทำให้เราผิดหวัง **“การรับใช้พระเจ้าย่อมดีกว่าการรับใช้อื่นทั้งหมด”** ไม่เหมือนกับเราทุ่มเทความรัก ความเอาใจใส่ ความช่วยเหลือทุกอย่างให้แก่คนบางคนที่เรารัก เพราะบางทีมันก็ทำให้เราต้องผิดหวัง ทำให้ต้องเกิดความขมขื่น และหมดกำลังใจในอันที่จะทำงานต่อไป ส่วนความรักที่เราทุ่มเทให้แก่พระเจ้า จนกระทั่งหมดไม่มีเหลือ จนกระทั่งรู้สึกว่ามีใครอีกแล้วที่จะรักและทุ่มเทให้ทุกอย่างเหมือนกับพระเจ้าเป็นเจ้านั้นจะไม่สร้างความผิดหวัง หรือความขมขื่นให้แก่เราเป็นอันขาด นอกจากเสียแต่ว่า ความรักความเชื่อมั่นที่มีต่อพระเจ้าเป็นเจ้าจะเกิดง่อนแง่นคลอนแคลนขึ้นเมื่อไร เมื่อนั้นแหละที่เราอาจจะรู้สึกว่า ความรักที่เรามีต่อพระเจ้าเป็นเจ้าได้สร้างความผิดหวังให้แก่เรา อย่าลืมนะว่า สำหรับคนที่มีความเชื่อมั่นในพระเจ้าเป็นเจ้านั้น เขาคิด

ได้เสมอว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่เขาแม่ จะเลวร้ายสักปานใด มันก็เป็นสิ่งที่ดีสำหรับเขา เพราะมันเป็นการทดลองของพระองค์ ซึ่งจำเป็นจะต้องให้บทเรียนแก่เขา เพื่อที่จะให้เขาดีขึ้น สิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ซึ่ง ทำให้บางคนคิดว่าพระผู้เป็นเจ้า ไม่น่าจะทรงสร้างขึ้นมาเลย นั่นก็เหมือนกันจำเป็นจะต้องมี เพราะไม่เช่นนั้น ชีวิตของคนเราจะสมบูรณ์ขึ้นมาไม่ได้ พระผู้เป็นเจ้าพระองค์ทรงมีสติปัญญาอย่างลึกซึ้ง มีความเมตตากรุณาต่อมนุษยชาติไม่มีที่สิ้นสุด เพราะฉะนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นมาจึง เป็นสิ่งที่ดีทั้งสิ้น นอกจากนี้สำหรับคนที่เชื่อมั่นใน พระผู้เป็นเจ้า เขายังมีคำพูดอีกประโยคหนึ่งสำหรับ ปลอบใจตัวเอง คือถ้อยคำที่ว่า **“ก็ใครเล่าที่จะฉลาดพอที่จะสอนพระองค์ได้”** คำพูดประโยคนี้จะทำให้ เรายอมรับเหตุการณ์ ทุกอย่างทั้งในด้านดีและไม่ดี ในด้านดีไม่จำเป็นจะต้องพูดถึง แต่ในเมื่อแม้แต่ใน ด้านไม่ดีเราก้ยังเต็มใจต้อนรับมัน ยินดีเผชิญหน้า

กับมัน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เป็นการแน่นอนว่า ในโลกแม้ จะมีการร่วนวายเกิดขึ้นอย่างไรก็ตาม เราก็สามารถที่จะทำใจให้สบายได้ ท่านทั้งหลายรู้หรือเปล่าว่าความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของชีวิตหรือชัยชนะที่สูงส่งของชีวิตก็คือ **“ความสามารถ ทำใจให้สบายอยู่ได้เสมอในท่ามกลางความทุกข์ทรมาน”** ถ้ายิ่งความทุกข์ทรมานนั้นสาหัสมาก แต่เราก็ก็น่าจะสามารถทำใจให้สบายได้ก็แปลว่า เราได้ประสบชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแล้ว ประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดแล้ว

คนในโลกส่วนมากเข้าใจเรื่องชีวิตผิด เพราะถูกซาตานหลอกหลวงเช่นเดียวกับอาดัมและเอวา ซึ่งเคยประสบมาแล้ว นั่นก็คือเขามองเห็นว่า ความสุขทางเนื้อหนังหรือความสุขที่เกิดจากวัตถุเป็นสิ่งที่มีความสูงสุดและถือว่าความฉลาดและความรู้ใด ๆ ที่เกิดจากประสาทสัมผัสนั้นคือความรู้ที่ถูกต้อง คนทั้งหลายได้หลงทางมานานแล้ว และยังคงต้องหลงต่อไปอีกนาน และไม่มีทางอื่นที่พระองค์จะทรงนำมนุษยชาติให้พ้น

จากความหลงผิดอันนี้ได้ นอกจากพระองค์จะต้องทรง
 ลงโทษนั้นก็คือ พระองค์จำเป็นที่จะต้องทรงสร้างสิ่ง
 ที่เลวร้ายต่าง ๆ ให้มีขึ้นคู่ขนานกันมากับสิ่งที่ดีงาม
 ทั้งหลาย เพื่อว่าผู้ใดที่มีความเชื่อมั่นในพระองค์ เขา
 ผู้นั้นก็จะมองเห็นได้เองว่าบรรดาสิ่งที่เลวร้ายต่าง ๆ
 ก็คือสิ่งที่มีประโยชน์ และจำเป็นจะต้องมีเหมือนกับ
 พ่อแม่จะต้องลงโทษลูกบ้างเป็นบางครั้ง เพื่อที่จะให้
 ลูกดีขึ้น แต่แน่ละสำหรับลูกที่ว่าง่ายและเชื่อฟังเขาจะ
 ได้รับการลงโทษน้อยที่สุด หรือถึงแม้ในบางครั้งตาม
 ความรู้สึกของตนเองจะรู้สึกว่ามันเป็นการลงโทษที่
 ทารุณแสนสาหัส แต่สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องเรื่องชีวิตจริง ๆ
 ก็จะเกิดความรู้สึกว่าไม่มีอะไรที่เป็นการทารุณเลย
 เราคิดเห็นไปเองต่างหาก เพราะสำหรับตัวเราเองถ้า
 หากไม่ผ่านบทเรียนอันนั้นก็ไม่มีทางอื่นที่เราจะก้าว
 ขึ้นมาได้ถึงขั้นนี้

ข้าพเจ้าคิดว่าหลักต่าง ๆ ในทางคริสตศาสนา
 ที่ข้าพเจ้าชี้มาให้ดูนี้ สำหรับคนที่มีความเชื่อมั่นใน

พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าอยู่แล้วก็จะเห็นว่าข้าพเจ้าพูดถูกต้อง แต่สำหรับชาวพุทธที่ไม่เข้าใจเรื่องของคริสตศาสนา โดยถ่องแท้ ก็จะเกิดปฏิกิริยาต่อต้านและเห็นว่าข้าพเจ้า คงจะได้เปลี่ยนศาสนาไปแล้ว แต่ความจริงการที่ ข้าพเจ้า เข้าใจเรื่องศาสนาได้ออย่างนี้ ก็เพราะข้าพเจ้า เข้าใจเรื่อง ปฏิจจสมุปบาท และเรื่องอริยสัจของพุทธ ศาสนา อย่างลึกซึ้ง ซึ่งในเมื่อเข้าใจเรื่องเหล่านี้แจ่มแจ้ง แล้ว ก็จะทำให้เข้าใจเรื่องสังสารวัฏ เรื่องกฎของกรรม แจ่มแจ้งอีกด้วย และในเมื่อเข้าใจเรื่องเหล่านี้แจ่มแจ้ง แล้ว เรื่องพระผู้เป็นเจ้าของศาสนาอื่นทุกศาสนา ก็จะ เข้าใจได้โดยไม่ยากเลย ในเมื่อได้ศึกษาคัมภีร์ของ ศาสนานั้นๆ ด้วยความเที่ยงธรรมไม่มีอคติ และด้วย ความสนใจอยากจะรู้ความจริง หรือเพื่อต้องการจะ เข้าไปให้ถึงความรู้สึกเลื่อมใสศรัทธาของคนที่น่าเชื่อถือ ศาสนานั้น ๆ

หลักพุทธศาสนากับสุขภาพจิต

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า ข้าพเจ้าเข้าใจถึงเรื่องพระเจ้า และประโยชน์ของการมีศรัทธาในพระเจ้าได้เป็นอย่างดี ก็เพราะข้าพเจ้าเข้าใจเรื่องหลักธรรมในพุทธศาสนาลึกซึ้ง เพราะฉะนั้นต่อแต่นี้ไป ข้าพเจ้าจะได้พูดถึงหลักของพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระเจ้า เพื่อท่านทั้งหลายจะได้แลเห็นว่าทำไมข้าพเจ้าจึงสนับสนุนในเรื่องนี้

ตามหลักพุทธศาสนาสอนว่า :

มโนคือวิญญาน เป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย วิญญานประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่วิญญาน เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าบุคคลใดมีวิญญานชั่ว จะพูดหรือทำอะไรก็ตาม เพราะเหตุที่มีวิญญานชื่อนั้น ความทุกข์ย่อมจะติดตามเขาไป เหมือนล้อที่หมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียน

มโนคือวิญญาน เป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย
 วิญญานประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลาย
 สำเร็จมาแต่วิญญาน เพราะฉะนั้น หากว่าบุคคลใด
 มีวิญญานผ่องใส จะพูดหรือทำอะไรก็ตาม เพราะ
 เหตุที่มีวิญญานผ่องใส นั้น ความสุขย่อมจะติดตาม
 เขาไปเหมือนเงาติดตามตัว

พุทธพจน์ทั้งสองบทนี้มีความหมายลึกซึ้งมาก
 และสามารถที่จะถอดความหมายออกมาได้หลายอย่าง
 แต่สำหรับคนธรรมดา พุทธพจน์ทั้งสองบทนี้อาจจะ
 ถอดความหมายออกมาอย่างง่าย ๆ ว่า “ทุกอย่าง
 เกิดจากใจ สำคัญที่ใจ” ที่ว่า เกิดจากใจ นั้นคือ
 เกิดจาก ความนึกคิดหรือเกิดจากวิบากต่าง ๆ ที่สะสม
 อยู่ในใจ**สำคัญที่ใจ** หมายความว่า ถ้าหากเราพยายาม
 ปรับปรุง จิตใจให้ดี คือให้มีคุณธรรมต่าง ๆ อย่าง
 เพียงพอ จนกระทั่งใจบริสุทธิ์อยู่เสมอ ความชั่วร้าย
 ในใจไม่มี สำหรับบุคคลประเภทนี้ ไม่ว่าจะพูดหรือ
 จะทำอะไร เขาจะมีความสุขอยู่เสมอเหมือนกับเงาติด

ตามตัว แต่ถ้าหากคนไหนไม่พยายามปรับปรุงจิตใจให้ดี ภายในจิตใจมีแต่ความชั่วร้ายต่าง ๆ และตราบใดที่ยังไม่ได้แก้ไขความชั่วอันนี้ ไม่ว่าจะจะมีฐานะอย่างไรเป็นอยู่อย่างไร ทำงานอะไรก็จะมีแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อนอยู่เสมอ เหมือนกับลื้อที่หมუნตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียน

ตามที่อธิบายมานี้เป็นการอธิบายในความหมายที่ง่าย ส่วนในความหมายที่ลึกซึ้งนั้นหมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกเกิดจากวิญญูณทั้งสิ้น ซึ่งวิญญูณในความหมายอันนี้หมายถึงวิญญูณสากล คือวิญญูณที่แทรกซึมอยู่ในวัตถุทั้งปวง แผ่ซ่านอยู่ทั่วไป ไม่มีที่ไหนซึ่งไม่มีวิญญูณ โลกทั้งโลกรวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ในโลก ไม่ว่าจะเป็นคน เป็นสัตว์ เป็นพืช เป็นวัตถุ หรือเป็นสสารพลังงาน เป็นสิ่งใ้ไรชีวิต ทุกอย่าง ก็เกิดจากวิญญูณทั้งสิ้น โครงสร้างของวัตถุ คุณสมบัติของวัตถุ ทุกอย่างตลอดถึงกฎเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เรา

เรียกกันว่ากฎธรรมชาตีก่เกิดจากวิญญาณ ถ้าโลกนี้ปราศจากวิญญาณ ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะเกิดขึ้นมาไม่ได้ และจะอันตรายานสูญหายไปหมด คำว่าวิญญาณในความหมายอันนี้ก็คล้ายกับสิ่งที่ทางคริสตศาสนาเรียกว่า พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า แต่รายละเอียดหลาย อย่างไม่เหมือนกับในทางคริสตศาสนา พุทธศาสนาได้สอนเกี่ยวกับเรื่องพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าไว้อย่างไรบ้าง ซึ่งจะทำให้เรามองเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขจิตใจของตนให้มีคุณธรรมต่าง ๆ และให้รู้จักปล่อยวางสิ่งต่าง ๆ ซึ่งในเมื่อเราทำได้สำเร็จก็จะเป็นคนที่มีสุขภาพจิตดีที่สุด สิ่งแวดล้อมสภาพของร่างกายถึงแม้จะเลวร้ายสักเพียงใดก็ไม่อาจจะทำให้จิตใจของผู้อบรมมาดีแล้วเกิดความทุกข์ได้ ขอให้สังเกตว่าตามหลักของพุทธศาสนาพยายามที่จะเน้นหลักในเรื่องให้แก้ไขจิตใจของตน ส่วนเรื่องสิ่งแวดล้อมก็ถือว่ามีความสำคัญเหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่กำลังฝึกหัดอบรมจิตใจอยู่ และจิตใจก็ยังไม่แข็งแกร่งจริง ๆ

สิ่งแวดล้อมก็ยิ่งมีความสำคัญมาก เพราะคนที่จะอบรมจิตใจของตนเองให้ดีขึ้นมาได้ ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่ดีหลายอย่างซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สัมปายะ คือสิ่งที่อำนวยความสะดวกสบาย และสิ่งที่จะช่วยประคับประคองจิตใจให้เป็นไปในทางที่ดี ให้อยู่ห่างไกลจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี

คนที่เข้าใจเรื่องชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาก็คือคนที่ได้เห็นแจ้งแล้วว่า **“วิญญูณเป็นผู้สร้างชีวิต”** และวิญญูณในที่นี้หมายถึงวิญญูณของเราเอง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า **“วิญญาณปัจจยา นามรูป”** แปลว่า วิญญูณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป หรือแปลอย่างง่าย ๆ ว่าวิญญูณเป็นผู้สร้างชีวิต ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า คนเราเกิดมาจะดีหรือชั่วแค่ไหนอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแห่งวิญญูณของตน ถ้าหากเราทำความดีอยู่เสมอและทำมานานแล้วตั้งแต่ชาติก่อน ๆ จนกระทั่งความดีต่าง ๆ ที่เราได้สะสมเอาไว้มันมีมากมตัวอย่างเพียงพอ และมีความมั่นคง

ก็จะทำให้ชีวิตของเรามีความสุขความสมบูรณ์ทุกด้าน แต่ถ้าทำชั่ว ความชั่วก็จะเกิดขึ้นในใจ ในเมื่อความชั่วที่ว่านี้มีมากจน กระทั่งเรียกว่า เป็นคนที่มีใจชั่วหรือ สันดานชั่ว ก็จะมีแต่ความทุกข์ตลอดไป ตัวเราเป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของเราเอง นี่พูดถึงในหลัก ส่วนใหญ่ ๆ ให้ฟังก่อน

อนึ่ง ทางพุทธศาสนายังสอนอีกว่า **“ผู้ที่ให้รางวัล และลงโทษอย่างแท้จริงก็คือวิญญานของเราเอง”** ซึ่งหมายถึงว่าถ้าหากวิญญานของเราชั่ว และที่ชั่ว ก็เพราะการกระทำของเราเอง วิญญานที่ชั่วนี้จะนำ ความทุกข์ทรมานต่าง ๆ มาให้ไม่มีวันสิ้นสุดตราบเท่า ที่ความชั่วยังมีอยู่ และตรงกันข้ามถ้าหากวิญญาน ของเราดีวิญญานก็จะให้ความสุขความเจริญต่าง ๆ แก่เราอย่าง ชนิดที่ใคร ๆ ก็ไม่อาจจะให้ได้ เช่นให้ชีวิต ใหม่แก่เรา อย่างนี้เป็นต้น เพราะโดยธรรมดาคนเรา เมื่อตายก็ตาย แต่ร่างกาย ส่วนวิญญานยังอยู่ และ วิญญานไม่ว่า จะดีหรือชั่วก็จะเป็นผู้สร้างชีวิตให้แก่เรา

ขึ้นมาอีก และจะเป็นผู้กำหนดโชคชะตาชีวิตของเรา มาตั้งแต่เกิดตามวิบากของความคิดและความชั่วที่เรา ได้ทำเอาไว้ ดังเช่นที่พระองค์ได้รั้สไว้ว่า :-

โจรที่มีชื่อกับโจรที่มีชื่อ หรือคนที่มีเวรกับคน ที่มีเวรต่อกัน แม้จะทำความพินาศให้แก่กัน ยิ่งใหญ่ เพียงใดก็ตาม นั่นก็ยังไม่ร้ายเท่ากับจิตที่ ตั้งไว้ผิด คิดชั่วทำความพินาศให้แก่ตัวเอง

มารดาบิดาหรือญาติพี่น้องอื่นใดก็ตาม แม้ จะทำ คุณให้แก่เรายิ่งใหญ่เพียงใดก็ตาม นั่นก็ยังไม่ประเสริฐ เท่ากับจิตที่ตั้งไว้ถูกคิดถูกทำคุณให้แก่ ตัวเอง

อนึ่ง สำหรับบุคคลที่ได้พยายามปรับปรุงจิตใจ ของตนเองให้ดีขึ้นจนได้มาตรฐาน คือสำเร็จเป็นพระ อริยบุคคลเป็นชั้น ๆ ขึ้นไป กิเลสต่าง ๆ ในสันดาน ก็ จะสิ้นซากไปโดยลำดับจนกระทั่งหมดสิ้นไม่มีเหลือ นั้น ก็จะสามารถเอาชนะสิ่งแวดล้อม เอาชนะอิทธิพลของ

ร่างกายอย่างเด็ดขาด สิ่งแวดล้อมหรือว่าสภาพของร่างกาย แม้ว่าจะก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานสักเพียงใด ก็ไม่อาจทำให้บุคคลประเภทนี้เกิดความทุกข์ ขึ้นมาได้ดังเช่นที่พระองค์ตรัสว่า :-

เสาเชื่อนที่ฝังเอาไว้ดีแล้ว ย่อมจะไม่หวั่นไหว เพราะลมที่พัดมาทั้งสี่ทิศ ขอนี้ฉั่นใด สัตบุรุษซึ่งได้รู้แจ้งอริยสัจเป็นอย่างดีแล้วก็ย่อมจะไม่หวั่นไหว เพราะโลกธรรมทั้งหลายเหมือนกับเสาเชื่อนฉั่นนั้น

จิตของบุคคลใดในเมื่อกระทบกับโลกธรรมแล้วไม่หวั่นไหว ไม่เศร้าโศก ไม่มีกิเลสเกิดขึ้น มีแต่ความเกษมสำราญอยู่เสมอ ก็ได้ชื่อว่าเป็นมงคลอันสูงสุด

โดยธรรมดาคนเราโดยทั่วไปย่อมตกเป็นทาสสิ่งแวดล้อม สุดแล้วแต่สิ่งแวดล้อมจะชักจูงไปไม่มากก็น้อย และเราทั้งหลายมักจะเชื่อความคิดของตนเอง และยึดมั่นอยู่ในความคิดเห็นต่าง ๆ ของตน ไม่ยอม

ปล่อยวางทั้งที่ความจริงมีอยู่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะฉะนั้น มันจึงได้มีการขัดแย้งกับสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ ไม่สามารถที่จะปรับปรุงตัวเองให้เข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อมในทางที่ดี แต่สำหรับบุคคลที่เอาชนะใจตนเองได้ และรู้จักปล่อยวางสิ่งต่าง ๆ ได้ดีนั้นจะสามารถเอาชนะสิ่งแวดล้อมได้ทุกอย่าง คือแปลว่า ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนมีฐานะเป็นอย่างไร ก็จะมีความสุขความรื่นรมย์อยู่เสมอ ดังเช่นที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า :-

พระอรหันต์อยู่ในที่ใด คือจะอยู่ในบ้าน หรืออยู่ในป่า อยู่ในที่ลุ่มหรืออยู่ที่ดอน สถานที่ทุกแห่งที่ท่านอยู่นั้น ย่อมจะเป็นที่รื่นรมย์สำหรับ ท่านเสมอ

อนึ่ง ในทางคริสตศาสนาที่สอนว่า ในเวลาที่เราทำความดีหรือความชั่ว พระเจ้าย่อมรู้อยู่เสมอ และพระเจ้าเท่านั้นที่จะเป็นผู้ให้รางวัลและลงโทษนั้น ความข้อนี้นี้เมื่อพูดถึงตามหลักพระพุทธศาสนาก็คือ

ทุกครั้งที่เราทำความดีหรือทำความชั่ว แม้จะไม่มีใครรู้ แต่ตัวเองย่อมรู้อยู่เสมอ และทุกครั้งที่ทำความดีหรือทำความชั่ว ก็จะต้องได้รับรางวัล หรือถูกลงโทษเสมอ อันนี้ก็คือทุกครั้งที่ทำความดี วิกิภาของ ความดีก็จะเกิดขึ้นในสันดาน ทุกครั้งที่ทำความชั่ว วิกิภาของ ความชั่วก็จะเกิดขึ้นในสันดาน ชีวิตเป็น ผลรวมที่เกิดมาจากวิกิภาของความดีและวิกิภาของความชั่ว วิกิภา หมายถึงผลของการกระทำที่เกิดขึ้น ในสันดาน ในเรื่องนี้ไม่มีข้อยกเว้นเลย ทางพุทธศาสนา ถือว่า การที่ความดีหรือความชั่วได้เกิดขึ้นในสันดานนั้น ก็คือการให้รางวัลหรือการลงโทษอย่างยุติธรรมที่สุด เพราะความดีหรือความชั่วที่มีอยู่ในสันดานนั้นมันจะต้องให้ผลอย่างแน่นอนไม่วันใดก็วันหนึ่ง ไม่ชาติใดก็ ชาติหนึ่ง แต่ความเป็นจริงโดยปกติคนเราก็ได้รับผล ของกรรมอยู่แล้วทุกขณะ คนทั้งหลายไม่รู้รู้สึกและมอง ไม่เห็นเอง ซึ่งเรื่องนี้ก็มีรายละเอียดมาก แต่อย่างไร

ก็ดีสำหรับบุคคลที่เข้าใจหลักพุทธศาสนาอย่างแจ่มแจ้ง
 นั้น เขาจะพยายามแก้ไขจิตใจของตนอยู่เสมอ เขาจะ
 มีศีลธรรมเกิดขึ้นจากตัวเขาเอง เพราะเขารู้อยู่แก่ใจว่า
 ชีวิตจริง ๆ ไม่มีการตาย มีแต่การเปลี่ยนแปลงและ
 ชีวิตนั้นได้เกิดขึ้นตามความต้องการของเราเอง (ตณฺหา
 โปโนพฺภวิกา ถ้ายังมีตณฺหา เป็นต้องเกิดอีก) เพราะ
 ฉะนั้น ถ้าปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่ชั่วนิรันดร์ หรือ
 ปรารถนาที่จะมีอายุยืนยาวยิ่งกว่าอายุของโลกนี้ ก็
 ทำได้ ข้อสำคัญอย่าเข้าใจผิดคิดว่าร่างกายที่มีอยู่นี้
 คือตัวเราจริง ๆ “เมื่อปรารถนาชีวิตก็จงสละชีวิต”
 พระดำรัสของพระเยซูบพนี้ชาวพุทธเข้าใจดี แต่อย่างไร
 ก็ตามชีวิตที่เกิดมานั้นจะดีหรือไม่ดีแค่นั้นจะเกิดอยู่
 ในตระกูลไหน ในภพไหน ในรูปไหน ในสิ่งแวดล้อม
 อย่างไร ทั้งหมดขึ้นอยู่กับวิบากของตน เพราะเมื่อเรา
 หวานพีชเช่นใด เราก็จะต้องได้เก็บเกี่ยวผลเช่นนั้น
 จุดหมายอันสูงสุดของชีวิตนั้นอยู่ที่การเอาชนะใจตน
 เอง ซึ่งในเมื่อเอาชนะใจตนเองได้แล้ว ก็สามารถที่จะ

เอาชนะสิ่งแวดล้อมได้ เอาชนะความแก่ ความเจ็บ ความตายได้ แต่ถ้าในปัจจุบันยังเอาชนะความทุกข์ไม่ได้ ตายไปก็เอาชนะไม่ได้ ผู้ที่จะมีชีวิตรุ่งโรจน์อยู่ ด้วยสติปัญญาารอบรู้สารพัดสิ่งได้โดยไม่ยาก และมีความสุขอยู่เสมอ ร่างกายปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไต ๆ สามารถที่จะไปไหนมาไหนได้ทั่วสากลจักรวาล ด้วยอำนาจใจของตนเอง และมีชีวิตยืนยาวตามความต้องการก็คือผู้ที่ทำให้สบายอยู่เสมอ แม้ในขณะที่กำลัง ตกอยู่ในท่ามกลางความตายอย่างทรमान ซึ่งคนที่ทำได้ก็คือผู้ที่มีความเมตตากรุณา แม้กระทั่งต่อผู้ที่กำลังจะเอาชีวิตตน ความโกรธ ความคิดประทุษร้ายต่อศัตรูไม่ได้บังเกิดขึ้นในจิตใจเลย เมื่อหลักสำคัญของพุทธศาสนาเป็นเช่นนี้ ทีนี้เราทั้งหลายลองมาคิดดูว่าเรื่องสุขภาพจิตตามหลักพุทธศาสนากับคริสตศาสนา เป็นเรื่องเดียวกันใช่หรือเปล่า และศาสนาทั้งสองมีทางที่จะบรรจบกันได้หรือไม่ ?

ปาฐกถาที่ ๒

ทางบรรจบระหว่าง

พุทธศาสนากับคริสตศาสนา

พุทธศาสนากับคริสตศาสนามีทางที่จะบรรจบกันได้หรือไม่ ? ความข้อนี้จะเป็นไปได้หรือไม่ ความสำคัญอยู่ที่เราจะต้องพิจารณาถึงจุดหมาย หรือวัตถุประสงค์สำคัญของศาสนาทั้งสองนี้ว่า มีอะไรที่เหมือนกันบ้าง และมีอะไรที่แตกต่างกันบ้าง จากเรื่องที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมาแล้วในปาฐกถาที่ ๑ นั้น ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า ทั้งสองศาสนานี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเหมือนกัน และหลักธรรมที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ถึงแม้จะมีอะไรแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคถึงกับจะร่วมมือกันสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในโลกไม่ได้

เพราะฉะนั้น ก่อนอื่นข้าพเจ้าจะขอสรุปถึงเรื่องที่ได้
อธิบายมาแล้วให้ท่านผู้ฟังได้ทราบอีกครั้งหนึ่ง

วัตถุประสงค์สำคัญของพุทธศาสนา และคริสตศาสนา

จุดหมายปลายทางของคริสตศาสนาอยู่ที่การ
เข้าถึงชีวิตนิรันดร หรือการอยู่ร่วมกับพระผู้เป็นเจ้า
ในแผ่นดินสวรรค์ ซึ่งในเมื่อเข้าถึงแผ่นดินนี้แล้วเรา
จะไม่ประสบกับความตายอีกต่อไป แต่จะมีชีวิตอยู่
ชั่วนิรันดร ซึ่งเป็นการอยู่อย่างมีความสุขและความ
สมบูรณ์ตลอดไป ขอให้สังเกตว่า จุดหมายชั้นสูงของ
คริสตศาสนาไม่ใช่ความดับสูญหรือความไม่มีอะไร
เพราะพระผู้เป็นเจ้าเองก็มีตัวตน มีชีวิต ซึ่งสามารถ
ที่จะปรากฏให้โลกเห็นก็ได้ในบางครั้ง และสามารถ
ที่จะดลใจหรือชี้ทาง หรือให้เสียงปรากฏ หรือแสดง
อิทธิปาฏิหาริย์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ และสามารถที่จะ
จะล่วงรู้การกระทำของผู้อื่นได้ด้วย แปลว่าการอยู่ใน

ดินแดนสวรรค์ของพระผู้เป็นเจ้านั้น เป็นการอยู่อย่าง
มีชีวิตมีตัวตน มีบุคลิกภาพ

ส่วนจุดหมายของพุทธศาสนาในชั้นสูงสุด ก็คือ
การบรรลุถึงนิพพาน แต่การบรรลุถึงนิพพานตาม
ความหมาย หรือตามความเข้าใจของคนทั่วไปนั้น
ข้าพเจ้าใคร่ที่จะกล่าวว่าเป็นการเข้าใจผิดอย่างลึกซึ้ง
และก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่เข้าใจผิดอย่าง
มากมาย เกือบจะพูดได้ในทำนองที่ว่า ถ้าบุคคลใด
ปฏิเสธพระผู้เป็นเจ้า ไม่ยอมรับว่าพระองค์มีอยู่ และ
มีมานานแล้วก่อนที่โลกนี้จะเกิดขึ้น และยังมีต่อไป
อีกแม้โลกนี้จะพินาศไปแล้ว พระองค์ก็ทรงพระชนม์
อยู่เป็นนิชชวันนิรันดร์ พระองค์เป็นผู้สร้างโลกและสิ่ง
ทั้งปวงในโลก ถ้าหากผู้ใดปฏิเสธ คือไม่ยอมรับว่า
พระผู้เป็นเจ้าในลักษณะดังกล่าวมานี้มีอยู่ ทางคริสต์-
ศาสนาก็ถือว่าเป็นความมืด เป็นบาปอย่างใหญ่หลวง
ในทำนองเดียวกัน บุคคลที่เป็นชาวพุทธหรือมิใช่ชาว
พุทธก็ตาม ถ้าหากไม่ยอมรับในเรื่องนิพพานก็ถือว่าเป็น

มีวิชาหนาแน่นมาก หรือยอมรับแต่เข้าใจผิดซึ่งก็มีผลเท่ากับไม่ยอมรับนั่นเอง หรือบางทีผลของการเข้าใจผิดนั้นอาจจะร้ายแรงยิ่งกว่าการไม่ยอมรับ หรือการไม่สนใจเสียอีก

การบรรลุถึงนิพพาน ตามความเข้าใจของคนทั่วไปนั้นมักจะคิดกันว่า คนเราจะบรรลุถึงก็ต่อเมื่อตายไปแล้ว ซึ่งก็ตรงกับที่ชาวคริสต์ทั่วไปเข้าใจว่า เราจะพบพระเจ้าเป็นเจ้าอยู่ในแผ่นดินสวรรค์ของพระเจ้าเป็นเจ้าก็ต่อเมื่อตายไปแล้วซึ่งความเข้าใจที่ว่าเป็นนี้ จะผิดหรือถูกอย่างไรข้าพเจ้าจะยังไม่พูดถึง แต่สำหรับผู้เข้าใจว่า คนเราจะบรรลุถึงนิพพานได้ก็ต่อเมื่อตายไปแล้ว อันนี้เป็นการเข้าใจผิดอย่างแน่นอน เพราะพระพุทธเจ้าได้ทรงบรรลุถึงนิพพานในวันตรัสรู้ ซึ่งในขณะนั้นพระองค์ทรงมีพระชนมายุ ๓๕ พรรษา โปรดสังเกตให้ดีกว่า ในทางพระพุทธศาสนามีคำอยู่ ๒ คำ คือคำว่า **นิพพานกับปรินิพพาน** ซึ่งทั้ง ๒ คำนี้ ถ้าพูดกันอย่างผิวเผินหรือพูดกันอย่าง สมมติ

จะเห็นว่าต่างกัน การบรรลุถึงนิพพานหมายถึงการ
ได้บรรลุถึงความสิ้นไปแห่งกิเลส การได้บรรลุถึง
ความรู้แจ้งในสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงซึ่งเป็น
การรู้แจ้งที่เกิดมาจากภายใน เป็นความรู้แจ้งที่อยู่
นอกเหนือประสาทสัมผัส ส่วนปรินิพพานนั้นหมายถึง
ถึงการตายของบุคคลที่เป็นพระอรหันต์ ซึ่งเรียกกัน
อีกอย่างหนึ่งว่าการดับขันธปรินิพพาน

อันที่จริงผู้ที่เข้าใจเช่นนี้ไม่นับว่าผิดเสียทีเดียว
เพราะตามตัวหนังสือในคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้น ถ้า
อ่านไม่เข้าใจจริง ๆ แล้วก็จะเห็นว่ามี ความหมายเช่น
นั้น แต่อันที่จริงในเมื่อความจริงมีอยู่ว่า ร่างกายหรือ
เบญจขันธ์ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น
มาจากเหตุจากปัจจัยต่าง ๆ เมื่อหมดเหตุปัจจัย มันก็
ย่อมจะดับไปเหมือนกับเปลวไฟที่หมดน้ำมัน และ
สำหรับผู้ที่ได้ชื่อว่าบรรลุถึงนิพพานนั้น ทุกคนจะมี
ความรู้สึกตรงกันในเรื่องนี้ คือรู้สึกว่ เบญจขันธ์

ไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่ของของเรา เพราะฉะนั้น ในเมื่อมันจะดับไปสิ้นไปสลายตัวไปก็เป็นเรื่องของมัน ไม่ได้เกี่ยวอะไรกับตัวเราและการที่จะพันทุกข์ได้ มีชีวิตอย่างสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อต้องปล่อยวางเบญจขันธ์ได้ทั้งหมด ไม่ยึดมั่นในเบญจขันธ์ ถ้าผู้ใดทำได้ ผู้นั้นก็จะพันทุกข์ การเข้าถึงนิพพานในความหมายดังที่กล่าวมานี้เป็นการเข้าถึงในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ไม่ใช่หลังจากตาย ผู้ที่เข้าถึงนิพพานในความหมายดังที่กล่าวมานี้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ กับเข้าถึงในขณะที่ตายไปแล้ว คนอื่นที่ไม่ได้บรรลุย่อมจะเห็นว่ามันต่างกัน แต่สำหรับบุคคลที่เข้าถึงจริง ๆ นั้น จะไม่รู้สึกรว่ามันต่างกันแต่อย่างไร

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า การเห็นพระเจ้าหรือการเข้าถึงแผ่นดินสวรรค์ของพระเจ้าในความหมายที่แท้จริงนั้น ต้องเป็นการเข้าถึงในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าหากผู้ใดในขณะที่มีชีวิตอยู่ ยังมองไม่เห็นพระเจ้า ยังไม่เข้าไปอยู่ในแผ่นดินสวรรค์ของพระเจ้า ตายไปแล้วก็จะไม่

เห็นพระเจ้า ไม่ได้อยู่ในแผ่นดินสวรรค์ของพระเจ้า อันนี้เป็นความเข้าใจส่วนตัวของข้าพเจ้า ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับชาวคริสต์ทั่วไป หรือบางคนก็อาจจะเห็นว่าไม่ตรงกับความหมายที่แท้จริงในคัมภีร์ไบเบิล แต่อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าใคร่ที่จะอธิบายความหมายของการบรรลุถึงนิพพานให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งในเมื่อเข้าใจเรื่องนี้ถูกต้องตามความเป็นจริงแล้ว เราจะรู้สึกว่าการนิพพานเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่สุด เป็นสิ่งที่มีค่าประเสริฐยิ่งกว่าอะไรทั้งหมด และอีกอย่างหนึ่งเมื่อเราเข้าใจเรื่องนิพพานแจ่มแจ้ง ก็จะทำให้มองเห็นว่า เรื่องพระผู้เป็นเจ้าตามที่กล่าวไว้ใน คัมภีร์ไบเบิล ทั้งเก่าและใหม่หมายถึงอะไรแน่ ? พร้อมกับจะทำให้เราเกิดความเลื่อมใสในพระผู้เป็นเจ้า และยอมรับในเรื่องนี้ได้โดยไม่ยาก และในทำนองเดียวกันถ้าหากคนไหนเข้าใจ เรื่องพระผู้เป็นเจ้าถูกต้องแจ่มแจ้งชัดเจนจริง ๆ ก็จะทำให้เข้าใจเรื่องนิพพานในพระพุทธศาสนาโดย

ไม่ยาก และจะยอมรับว่านิพพานเป็นสิ่งที่มีความจริง และยอมรับว่านิพพานเป็นสิ่งที่ประเสริฐสูงสุดจริง แต่อย่างไรก็ดี ขอให้ท่านผู้ฟังโปรดจำเอาไว้ก่อนว่า เรื่องพระผู้เป็นเจ้าของเรื่องนิพพานในพระพุทธศาสนา ตามนัยที่ข้าพเจ้าจะอธิบายดังต่อไปนี้ ไม่สู้จะตรงกับ ความเข้าใจของคนทั่วไป ทั้งในฝ่ายชาวคริสต์ และ ชาวพุทธและถึงแม้ตามที่ท่านพุทธทาสได้เคยอธิบาย เอาไว้ก็ไม่เหมือนกันทีเดียว คือแปลว่าเป็นทัศนะที่ ค่อนข้างจะใหม่และแปลกอยู่มาก ฉะนั้นต่อแต่นี้ไป ขอให้เรามาศึกษาเรื่องนี้กันก่อน

วิธีเข้าถึงนิพพาน

โดยธรรมดาคนเราจะมีความรู้ในสิ่งต่าง ๆ ก็โดย อาศัยประสาทสัมผัส แต่ความรู้ที่เกิดจากประสาท สัมผัสไม่ใช่ความรู้ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง เพราะ ประสาทของคนเรามีประสิทธิภาพจำกัดมาก เช่นตาก็ เห็นได้เฉพาะของบางอย่าง หูก็ได้ยินได้เฉพาะบางอย่าง

แต่สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกที่ตาของคนเรามองไม่เห็น หูไม่ได้ยินยังมีอีกมากมาย พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า

โลกนี้มีด น้อยคนที่จะเห็นแจ้ง นกที่ติดบ่วง แล้ว น้อยตัวที่จะหลุดรอดได้ฉับใจ คนในโลกที่จะ หลุด รอดไปสวรรค์ก็มีน้อยฉับนั้น

พ.ธ ๒๕/๔๗

ท่านทั้งหลายจะมัวหัวเราะรำเริงไปใย ในเมื่อ โลกที่อาศัยอยู่นี้ถูกไฟเผาอยู่เสมอ ท่านทั้งหลาย ถูกความมืดหุ้มห่อเอาไว้ ทำไม่ไม่คิดแสวงหาดวง กระจิบ

พ.ธ ๒๕/๔๗

ทั้ง ๆ ที่สมองและประสาทของคนเราจำกัดมาก และทำให้เกิดความเข้าใจผิดอยู่เสมอตลอดเวลา คน ทั่วไปก็ยังยึดมั่นอยู่ในความคิดเห็นของตน อะไรที่เขา เห็นได้ด้วยตาหรือได้ยินด้วยหู เขาจะยืนยันว่าเป็น ความจริงเสมอ ส่วนอะไรที่เขา มองไม่เห็นหรือไม่ได้ยิน เขาไม่ยอมเชื่อ แต่พวกนักวิทยาศาสตร์รู้ว่าเราจะ

เชื่อประสาทของเราทั้งหมดไม่ได้ เพราะประสาทมึ
 ประสิทธิภาพจำกัด เพราะฉะนั้น เขาจึงได้พยายาม
 สร้างเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อช่วยประสาทสัมผัส เช่น
 กล้องจุลทรรศน์ เป็นต้น เพื่อช่วยให้การเห็นมีขอบเขต
 กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่ถึงกระนั้น เขาจะยอมรับความจริง
 ก็เฉพาะภายในขอบเขตเท่าที่เครื่องมือของเขาบอก
 ให้ทราบได้เท่านั้น อะไรที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ คือเขายังมอง
 ไม่เห็น หรือไม่ได้ยิน หรือสัมผัสถูกต้องไม่ได้ แม้จะได้
 ใช้เครื่องมือเข้าช่วยแล้วก็ตาม เขาก็จะยังไม่ยอมเชื่อ

อันที่จริงหลักเกณฑ์ในการที่จะเชื่ออะไรตามที่
 นักวิทยาศาสตร์ถือกันอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะถ้า
 คนเราเชื่ออะไรกันง่ายเกินไป โลกจะไม่เจริญเท่าที่เป็น
 อยู่ในขณะนี้อย่างแน่นอน วิชาการต่าง ๆ ก็จะไม่ก้าว
 หน้าในทางคริสตศาสนาก็มีคำสอนอยู่บทหนึ่งว่า :-

“จงพิสูจน์ทุกสิ่ง สิ่งที่ดีนั้นจงยึดถือไว้ให้มั่น”

ในทางพุทธศาสนาก็มีการสอนมิให้เชื่ออะไร
อย่างง่าย ๆ เช่น ในกาลามสูตร พระองค์ตรัสว่า :-

๑. อย่าได้ถือโดยฟังตาม ๆ กันมา
๒. อย่าได้ถือโดยเห็นว่า เป็นของเก่าสืบกันมา
แต่โบราณ
๓. อย่าได้ถือโดยตื่นข่าว
๔. อย่าได้ถือโดยอ้างตำรา*
๕. อย่าได้ถือโดยการเดา
5. อย่าได้ถือโดยการคาดคะเน
๗. อย่าได้ถือโดยตรึกตามอาการ
๘. อย่าได้ถือโดยชอบใจว่า ตรงกับลัทธิของตน
๘. อย่าได้ถือโดยเชื่อว่าผู้พูดเป็นคนควรเชื่อได้
๑๐. อย่าได้ถือโดยความนับถือว่าสมณะผู้นี้เป็น
ครูของเรา

อง. ตีก. ๒๐/๑๘๕

---

*อย่าได้ถือโดยอ้างว่าได้เรียนมา

จากสูตรนี้หมายความว่า ก่อนที่จะเชื่ออะไรต้องพิจารณาให้รอบคอบ หรือพิสูจน์ให้เห็นจริงเสียก่อน สูตรนี้มีได้หมายความว่าไม่ให้เชื่อครู ไม่ให้เชื่อตำรา หรือไม่ให้เชื่ออะไรทั้งนั้น และผู้ที่ทำได้แบบนี้ แน่نونต้องเป็นคนมีปัญญาพอที่จะพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ให้รู้แจ้งตามความเป็นจริงได้ ส่วนผู้ที่ยังอ่อนในทาง ปัญญาก็เป็นของธรรมดาอยู่เองที่เขาจะพิสูจน์อะไร ไม่ได้ นอกจากจะต้องเชื่อผู้สอนหรือเชื่อตำราไปก่อน

ศาสนาทั้งสองถึงแม้ว่าจะมีหลักเหมือนกันเช่น นี้ก็ตาม ศาสนาทั้งสองก็ได้เน้นหนักให้ระมัดระวังสติ ปัญญาของตน เพราะถึงจะรอบรู้ฉลาดสักเพียงไร ก็เป็นเพียงแต่ปัญญาของมนุษย์ไม่ใช่ปัญญาของ พระเจ้าเพราะปัญญาของมนุษย์นั้นเป็นปัญญาที่เกิด จากประสาทสัมผัส จึงเป็นไปไม่ได้ที่มนุษย์จะรอบรู้ใน สิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง ในเมื่อการแสวงหาความรู้ ยังอยู่ภายในขอบเขตของประสาทสัมผัส พระพุทธเจ้า ได้ตรัสกับสาวกองค์หนึ่งชื่อพาหิยะว่า :-

ดูก่อนพาหิยะ เมื่อเธอเห็นอะไรก็จงสักแต่
ว่าเห็น ได้ยินอะไรก็จงสักแต่ว่าได้ยิน รู้อะไรก็จง
สักแต่ว่ารู้ แล้ววิญญานจะไม่ตั้งอยู่ในภพไหน ๆ
นั่นแลคือที่สุดแห่งความพ้นทุกข์

- ชุ. อุ. ๒๕/๑๐๒,๑๐๓

ในทางคริสตศาสนาก็มีสอนไว้ในทำนองคล้าย
กันว่า :-

อย่าให้ผู้ใดหลอกลวงตัวเอง ถ้าผู้ใดในพวก
ท่านคิดว่าตัวเป็นคนมีปัญญาตามหลักของยุคนี้
จงให้ผู้นั้นยอมเป็นคนโง่ จึงจะเป็นคนมีปัญญาได้
เพราะว่าปัญญาของโลกนี้เป็นความโง่เขลาในสาย
พระเนตรของพระเจ้า ด้วยมีเขียนไว้ในพระคัมภีร์
ว่า พระองค์ทรงจับคนที่มีปัญญาด้วยอุบายของ
เขาเอง

- ๑ โครินธ์ ๓/๑๘-๑๙

ขอให้สังเกตว่า เมื่อมนุษย์หญิงชายคู่แรก คือ
อาดัมกับอีฟเริ่มมีปัญหา เพราะกินแอปเปิ้ลที่พระเจ้า

ทรงห้ามเข้าไปแล้ว เขาก็ต้องประสบกับความทุกข์ต่าง ๆ รวมทั้งความตายด้วย บาปอันแรกที่เกิดขึ้นก็คือความรู้ทางประสาทสัมผัสอันไม่สมบูรณ์นั่นเอง เพราะความรู้อันนี้ได้ก่อให้เกิดความหลงผิดมากมาย

การบรรลุถึงนิพพานในขั้นต้นตามความหมายของพุทธศาสนาก็คือ **การละสลักกายทิฏฐิ** คือการเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องตัวตน ซึ่งในเมื่อละได้ขาดจากสันดานแล้วก็จะพบกับความสงบอันประณีต ซึ่งเป็นความสงบที่สูงสุดและคงที่ เป็นความสงบที่ทำให้พ้นจากอิทธิพลของประสาทสัมผัสได้เด็ดขาด และทำให้เกิดความรู้แจ้งเกี่ยวกับเรื่องชีวิตและเรื่องโลก เรื่องจักรวาลตามความเป็นจริง ดังเช่นที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า :-

พระเสขะจักรู้แจ้งซึ่งแผ่นดินนี้ พระเสขะจักรู้แจ้งซึ่งยมโลก ซึ่งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก พระเสขะจักรู้แจ้งซึ่งบทแห่งธรรมที่ตถาคตแสดงไว้ดีแล้ว

เหมือนนายมาลาการผู้ฉลาด รู้จักเลือกสรรเก็บ ดอกไม้ฉะนั้น

พ. ศ. ๒๕/๒๔

พระเสขะหมายถึงพระอริยบุคคลตั้งแต่พระ
โสดาบันขึ้นไป แต่ไม่ถึงชั้นพระอรหันต์ เพราะพระ
อรหันต์เรียกว่าพระอเสขะ ซึ่งแปลว่าผู้สำเร็จการ
ศึกษาแล้ว ส่วนคำว่า เสขะแปลว่าผู้ที่ยังต้องศึกษา
อยู่ และคำว่าโสดาบันนั้นตามศัพท์แปลว่า ผู้แรกถึง
นิพพาน

“ใครจักรู้แจ้งซึ่งแผ่นดินนี้” คำว่าแผ่นดินใน
ที่นี้ หมายความว่าอรรถภาพนี้หรือชีวิตนี้ ไม่ใช่หมายถึง
แผ่นดินโลก คือผู้ที่เป็นพระเสขะนั้นทุกองค์จะรู้แจ้ง
ว่าชีวิตนี้หรืออรรถภาพนี้เกิดขึ้นอย่างไร ใครเป็นผู้สร้าง
ตายแล้วจะเกิดอีกหรือไม่ ทำไมคนเราเกิดมาไม่
เหมือนกัน ปัญหาต่าง ๆ ในทำนองนี้ท่านนี้รู้แจ้งด้วย
ตัวของท่านเองและเป็นการรู้แจ้งชนิดที่ไม่มีความ
สงสัยเคลือบแคลงอะไรเหลืออยู่เลย เช่นท่านรู้แจ้งว่า

คนเราเมื่อตายก็ตายแต่ร่างกายเท่านั้น ส่วนวิญญาณไม่ได้ตาย และวิญญาณจะสร้างชีวิตขึ้นมาอีกในเมื่อมันยังมีกิเลส ความดีและความชั่วต่าง ๆ ที่เราได้ทำไว้ทุกอย่างมีวิบากเกิดขึ้นในสันดาน และมันให้ผลอยู่เสมอตลอดเวลาทุกขณะจิต ชีวิตทุกชีวิตเป็นผลมาจากวิบากของตน ทำนองเดียวกับต้นไม้ย่อมเกิดมาจากเมล็ดของมัน เพราะฉะนั้น ใครจะเกิดมาดีหรือไม่ดีแค่ไหนอย่างไร ทุกอย่างย่อมขึ้นอยู่กับวิบากของตนเองทั้งสิ้น และตราบใดที่วิญญาณยังมีวิบากหรือมีความรู้สึกว่ายังต้องการมีชีวิตมีตัวตน วิญญาณจะไม่ได้ดับสูญ และจะต้องสร้างชีวิตต่อไปเรื่อย ๆ ความตายของร่างกายไม่มีความหมายแต่อย่างใด เพราะร่างกายไม่ใช่ตัวเราที่แท้จริง สภาพของจิตใจที่แสดงออกมาอยู่เสมอ ก็ไม่ใช่ตัวเราจริง ๆ เพราะทุกอย่างที่ปรากฏออกมานั้น ล้วนแต่เป็นผลที่เกิดมาจากวิบากของตนเองทั้งสิ้น และวิบากทุกอย่างก็มีการเปลี่ยนแปลงได้ ดับได้ สูญสิ้นได้ เพราะฉะนั้น ตราบใดที่ยังมีการ

กระทำที่เรียกว่ากรรม วิชาภักก็ยังคงมีอยู่ตราบนั่น ทำนองเดียวกับเมื่อต้นไม้ยังมีอยู่ และดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมก็ยังมีอำนาจให้ต้นไม้นั้นก็จะต้องมีลูกหรือเมล็ด และเมล็ดนั้นก็จะต้องก่อให้เกิดต้นต่อไปอีก หมุนเวียนอยู่อย่างนี้ไม่มีที่สิ้นสุด

ความรู้ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้เป็นเพียงส่วนน้อย แท้จริงท่านยังรู้อะไรต่าง ๆ อีกมากมาย และขอให้สังเกตว่า ความรู้ทุกอย่างของท่าน เป็นความรู้แจ้งที่เกิดมาจากภายในเป็นความรู้ที่อยู่นอกเหนือประสาทสัมผัส เป็นความรู้ที่ไม่มีอะไรจำกัด เกิดได้เอง และเหมือนกัน หรือตรงกันทั้งหมด สำหรับคนที่ละสักกายทิฏฐิได้และที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้ที่เข้าถึงความรู้แจ้งจากภายในนี้ ทุกคนจะรู้สึกได้ว่าชีวิตของตนเป็นอิสระแล้ว เพราะรู้แจ้งว่า ชีวิตทุกชีวิตเกิดขึ้นมาจากเจตจำนงของตนเอง เพราะฉะนั้น การที่คนเราจะเกิดหรือไม่เกิด มันอยู่ที่ตัวของเราเอง คือถ้าอยากเกิดเป็นต้องได้เกิด แต่จะ

ไม่อร่อย เกิดเป็นอะไรนั่นสุดแล้วแต่กรรม และถ้าเราปรารถนาที่จะมีชีวิตยืนยาวยิ่งกว่าอายุของโลกนี้ หรือปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่ชั่วนิรันดร์ ก็เป็นไปได้ แต่ต้องสร้างจิตใจให้สมบูรณ์ โดยเฉพาะต้องปล่อยวางเกี่ยวกับชีวิตที่เป็นเลือดเนื้อนี้ให้ได้ และเต็มใจที่จะสละทรัพย์สมบัติที่เป็นของโลกมนุษย์ให้ได้ทั้งหมด ความโลภ ความโกรธ ความเกลียด ความอิจฉา ริษยา จะต้องไม่มีอยู่ในจิตใจอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าในกรณีใด ๆ และในใจจะต้องมีแต่ความรักความเมตตากรุณา ความปรารถนาดีต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ทุกถ้วนหน้า เหตุการณ์ต่าง ๆ แม้จะร้ายแรงสักเพียงไรก็ไม่อาจทำให้เกิดความกลัว ความวิตกกังวลหรือความทุกข์ในทางจิตใจได้ ผู้ที่ทำใจได้แบบนี้เท่านั้น จึงจะมีชีวิตอยู่อย่างเป็นสุขและสมบูรณ์ ยิ่ง ซึ่งไม่ใช่อยู่ในโลกมนุษย์ แต่อยู่ในโลกที่ตาของมนุษย์มองไม่เห็น และจะมีชีวิตยืนยาวเท่าที่ตนปรารถนา

วิธีเข้าถึงพระเจ้า

หลักของพุทธศาสนาเท่าที่อธิบายมาโดยสังเขปนี้ เราจะเห็นได้ชัดว่า การเข้าถึงนิพพานในความหมายอันแรก ซึ่งเป็นความหมายเบื้องต้นก็คือ การละสักกายทิฐิได้ คือละความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องตัวตนได้ และคนที่จะละได้จริง ๆ ต้องเป็นคนมีนิสัยเสียสละ มีความเมตตากรุณา พร้อมทั้งต้องมีคุณธรรมอย่างอื่นอีกหลายอย่าง โดยเฉพาะที่สำคัญที่สุดก็คือ ต้องรู้แจ้งว่า **“ทุกอย่างเกิดจากใจ สำคัญที่ใจ”** ซึ่งผู้รู้แจ้งเช่นนี้เมื่อพูดในสำนวนของคริสตศาสนาก็คือ ผู้ที่รู้จักพระเจ้าอย่างดี หรือเข้าถึงพระเจ้า มีความเชื่อมั่นในพระเจ้าด้วยความเคารพรัก และด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างสูง พร้อมทั้งมีความยำเกรงในพระเจ้าด้วยต่อแต่นี้ไปขอให้สังเกตดูวิธีเข้าถึงพระเจ้า ตามหลักคริสตศาสนา แล้วเราจะเห็นว่ามียุทธการคล้ายกันมาก ดังเช่นพระเยซูได้ตรัสว่า :-

เพราะว่า ผู้ใดใคร่จะเอาชีวิตรอด ผู้นั้น
จะเสียชีวิต แต่ผู้ใดจะเสียชีวิตเพราะเห็นแก่เรา
ผู้นั้นจะได้ชีวิตรอด เพราะถ้าผู้ใดจะได้สิ่งของ
สิ้นทั้งโลก แต่ต้องเสียตัวของตนเอง ผู้นั้นจะได้
ประโยชน์อะไร

- ลูกา ๙/๒๔-๒๕

ผู้ใดที่รักชีวิตของตนก็ต้องเสียชีวิต และผู้ที่
ซังชีวิตของตนในโลกนี้ก็จะดำรงชีวิตนั้นไว้นิรันดร

- ยอห์น ๑๒/๒๕

บุคคลผู้ใดมีจิตใจบริสุทธิ์ ผู้นั้นเป็นสุข เพราะ
ว่าเขาจะได้เห็นพระเจ้า บุคคลผู้ใดสร้างสันติ ผู้นั้น
เป็นสุข เพราะว่าพระเจ้าทรงเรียกเขาว่าเป็นบุตร

- มัทธีว ๕/๘-๙

ดูเถิดมีคนหนึ่งมาทูลพระองค์ว่า “ท่าน
อาจารย์ ข้าพเจ้าจะต้องทำดีประการใด จึงจะได้
ชีวิตนิรันดร” พระเยซูตรัสตอบเขาว่า “ท่านถามเรา

ถึงสิ่งที่ดีทำไม ผู้ที่ตีมีแต่ผู้เดียว แต่ถ้าท่านปรารถนา จะเข้าใจชีวิตก็ให้ถือรักษาพระบัญญัติ ไว้” คนนั้น ทูลถามว่า “ถือพระบัญญัติข้อใดบ้าง” พระเยซูตรัสว่า “ถือข้อที่ว่าอย่าฆ่าคน อย่าล่วงประเวณีผัวเมีย เขา อย่าลักทรัพย์ อย่าเป็นพยานเท็จ จงให้เกียรติ แก่บิดามารดาของตน และจงรักเพื่อนบ้านเหมือน รักตนเอง” คนหนุ่มนั้นทูลพระองค์ว่า “ข้อเหล่านี้ ข้าพเจ้าได้ถือรักษาไว้ทุกประการ ข้าพเจ้ายังขาดอะไรอีกบ้าง” พระเยซูตรัสแก่เขาว่า “ถ้าท่าน ปรารถนาเป็นผู้ที่ทำจนครบถ้วน จงไปขายบรรดา สิ่งของซึ่งท่านมี อยู่แจกจ่ายให้คนอนาถา แล้วท่าน จะมีทรัพย์สมบัติในสวรรค์ แล้วจงตามเรามาและ เป็นสาวกของเรา” เมื่อคนหนุ่มได้ยินถ้อยคำนั้นก็ ออกไปเป็นทุกข์ เพราะเขามีทรัพย์สิ่งของเป็นอันมาก พระเยซูตรัสกับเหล่าสาวกของพระองค์ว่า “เราบอก ความจริงแก่ท่านทั้งหลาย คนมั่งมีจะเข้าไปในแผ่นดิน

สวรรค์ก็ยาก เราบอกท่านทั้งหลายอีกว่า ตัวอูฐจะลอดรูเข็ม ก็ง่ายกว่าคนมั่งมีจะเข้าไปในแผ่นดินของพระเจ้า” เมื่อพวกเขาได้เห็นก็ประหลาดใจมาก จึงทูลว่า “ถ้าอย่างนั้นใครจะรอดได้” พระเยซูทอดพระเนตรดูพวกเขาและตรัสว่า “ฝ่ายมนุษย์ก็เหลือกำลังที่จะทำได้ แต่พระเจ้าทรงกระทำให้สำเร็จได้ทุกสิ่ง” แล้วเปโตรทูลพระองค์ว่า “ข้าพระองค์ทั้งหลายได้สละสิ่งสารพัดและได้ติดตามพระองค์มา พวกข้าพระองค์จะได้อะไรบ้าง” พระเยซูตรัสกับเขาว่า “เราบอกความจริงแก่ท่านทั้งหลายว่า ในโลกใหม่ คราวเมื่อบุตรมนุษย์จะนั่งบนพระที่นั่งอันรุ่งเรืองนั้น พวกท่านที่ได้ติดตามเรามาจะได้นั่งบนบัลลังก์สิบสอง ที่พิพากษาชนอิสราเอลสิบสองเผ่า ผู้ใดได้สละบ้าน หรือพี่น้องชายหญิง หรือบิดามารดา หรือลูกหรือไร่นา เพราะเห็นแก่นามของเรา ผู้นั้นจะได้ผลร้อยเท่า และจะได้ชีวิตนิรันดร์ด้วย

อย่าล้าสมทรัพย์สมบัติไว้สำหรับตัวในโลก ที่
อาจเป็นสนิมและที่แมลงกินเสียได้ และที่ขโมยอาจ
ขูดช่องลักเอาไปได้

- มัทธิว ๖/๑๙

ท่านทั้งหลายจงขายของที่ท่านมีอยู่ และทำ
ทาน จงกระทำถุงใส่เงินสำหรับตนซึ่งไม่รู้เก่า คือให้
มีทรัพย์สมบัติไว้ในสวรรค์ซึ่งไม่รู้หมดสิ้น ที่ขโมย
มิได้เข้ามาใกล้และที่ตัวแมลงมิได้ทำลายเสีย เพราะ
ว่าทรัพย์สมบัติของท่านอยู่ที่ไหน ใจของท่านก็อยู่ที่
นั่นด้วย

- ลูกา ๑๒/๓๓-๓๔

แผ่นดินสวรรค์เปรียบเหมือนขุมทรัพย์ซ่อน
ไว้ในทุ่งนา เมื่อมีผู้ได้พบแล้วก็กลับซ่อนเสียอีก และ
เพราะความปรีดีจึงไปขายสรรพสิ่งซึ่งเขามีอยู่แล้ว
ไปซื้อนานั้น

- มัทธิว ๑๓/๔๔

ไม่มีผู้ใดเป็นข้าสองเจ้าบ่าวสองนายได้ เพราะว่าจะชังนายข้างหนึ่งและจะชังนายอีกข้างหนึ่ง หรือนับถือนายฝ่ายหนึ่ง และจะดูหมิ่นนายอีกฝ่ายหนึ่ง ท่านจะปฏิบัติพระเจ้า และจะปฏิบัติเงินทองพร้อมกันไม่ได้ เหตุฉะนั้น เราบอกท่านทั้งหลายว่า อย่ากระวนกระวายถึงชีวิต ของตนว่า จะเอาอะไรกิน หรือจะเอาอะไรดื่ม และอย่ากระวนกระวายถึงร่างกายของตนว่า จะเอาอะไรนุ่งห่ม ชีวิตสำคัญยิ่งกว่าอาหารมิใช่หรือ และร่างกายสำคัญยิ่งกว่าเครื่องนุ่งห่มมิใช่หรือ จงดูนกในอากาศมันมิได้หว่านมิได้เกี่ยว มิได้สมไว้ในยุ้งฉาง แต่พระบิดาของท่านทั้งหลายผู้ทรงสถิตในสวรรค์ทรงเลี้ยงนกไว้ ท่านทั้งหลายมิประเสริฐกว่านกหรือ มีใครใน พวกท่านโดยความกระวนกระวาย อาจต่อชีวิตให้ยาวต่อไปอีกสักศอกหนึ่งได้หรือ ท่านกระวนกระวายถึงเครื่องนุ่งห่มทำไม จงพิจารณาดอกไม้ที่ทุ่งนาว่า มันงอกงามเจริญขึ้นได้อย่างไร มันไม่ทำงาน มันไม่ปั้นด้าย

แต่เราบอกท่านทั้งหลายว่า กษัตริย์ชะโลโม เมื่อ
 บริบูรณ์ด้วยสง่าราศี ก็มีได้ทรงเครื่องงามเท่าดอกไม้
 นี้ดอกหนึ่ง แม้ว่าพระเจ้าทรงตกแต่งหญ้าในทุ่งนา
 อย่างนั้น ซึ่งเป็นอยู่วันนี้และรุ่งขึ้นต้องทิ้งในเตาไฟ
 โธผู้มีความเชื่อน้อย พระองค์จะไม่ทรงตกแต่งท่าน
 มากยิ่งกว่านั้นหรือ เหตุฉะนั้น อย่างระวนระวาย
 ว่าจะเอาอะไรกิน หรือจะเอาอะไรดื่ม หรือจะเอา
 อะไรนุ่งห่ม เพราะว่าพวกต่างชาติ แสวงหาสิ่งของ
 ทั้งปวงนี้ แต่ว่าพระบิดาของท่าน ผู้ทรงสถิตใน
 สวรรค์ทรงทราบแล้วว่า ท่านต้องการสิ่งทั้งปวง
 เหล่านี้ แต่ท่านทั้งหลายจงแสวง หาแผ่นดินของ
 พระเจ้าและความชอบธรรมของพระองค์ก่อนแล้ว
 พระองค์จะทรงเพิ่มเติมสิ่งทั้งปวงเหล่านี้ให้ เหตุ
 ฉะนั้น อย่างระวนระวายถึงพรุ่งนี้ เพราะว่าพรุ่งนี้
 คงมีการระวนระวายสำหรับพรุ่งนี้เอง แต่ละวัน
 ก็มีทุกข์พอกอยู่แล้ว

จากหลักฐานต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ ท่านจะเห็นว่า ผู้ที่หวังตัวเองเป็นหวังทรัพย์สมบัติจะเข้าไปในแผ่นดินของพระเจ้ายังไม่ได้ เช่นผู้ที่ยังกลัวตายไม่กล้าแบกไม้กางเขนหรือกลัวลำบาก กลัวยากจน กลัวคนอื่นจะดูถูก กลัวคนที่ตนรักจะไม่รักอย่างนี้เป็นต้น คนประเภทนี้ไปสวรรค์ไม่ได้ หรือพูดอีกนัยหนึ่งคนที่ยังมีคุณธรรมไม่พอก็ไปสวรรค์ไม่ได้เช่นเดียวกัน เช่นความรัก ความเมตตากรุณา ความรู้จักให้อภัย ความกล้าหาญ ความอดทน ความยุติธรรม ความซื่อตรง คุณธรรมเหล่านี้ ถ้าผู้ใดมีไม่พอ ก็ไม่มีทางที่จะเข้าไปในแผ่นดินของพระเจ้า

ในทางพุทธศาสนาก็เหมือนกัน คนที่ยังเป็นหวังตัวเองเป็นหวังทรัพย์สมบัติอยู่มาก ปล่อยวางสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เลย ก็จะไม่เข้าถึงนิพพานไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะแสดงให้เห็นว่า ยังเข้าใจเรื่องตัวตนผิดและไม่รู้ว่า “ทุกอย่างเกิดจากใจสำคัญที่ใจ” ซึ่งผู้รู้รู้นั้นเขาจะไม่เป็นหวังชีวิตไม่เป็นหวังทรัพย์สมบัติถึงขนาด

ทำให้เกิดทุกข์ หรือทำให้ละเมิดศีลธรรม และในเวลาเดียวกันเขาก็พร้อมอยู่เสมอที่จะเสียสละสิ่งเหล่านี้เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น

“คนมั่งมีจะเข้าไปในแผ่นดินสวรรค์ก็ยาก”

“ตัวอุฐจะลอครูเข็มก็ง่ายกว่าคนมั่งมีจะเข้าไปในแผ่นดินของพระเจ้า”

“ถ้าอย่างนั้นใครจะรอดได้” พวกสาวกทูลถามพระเยซูตรัสว่า “ฝ่ายมนุษย์ก็เหลือกำลังที่จะทำได้ แต่พระเจ้าทรงกระทำให้สำเร็จได้ทุกสิ่ง”

ข้อนี้หมายความว่า อะไรที่มนุษย์ธรรมดาทำไม่ได้ นั่น สำหรับคนที่มีพระเจ้าอยู่ในใจหรือเข้าถึงพระเจ้าแล้วเขาจะทำได้เสมอ ซึ่งไม่ใช่แต่ในเรื่องของการเสียสละเท่านั้น แต่อย่างอื่นก็ทำได้ทุกอย่าง เช่นที่พระเยซูตรัสว่า :-

“แต่เราบอกท่านทั้งหลายที่กำลังฟังอยู่ว่า จงรักศัตรูของท่าน จงทำดีแก่ผู้ที่เกลียดชังท่าน

จงอวยพรแก่คนที่แข่งด่าท่าน จงอธิษฐานเพื่อคนที่
เคียดแค้นท่าน ผู้ใดตบแก้มของท่านข้างหนึ่ง จงหัน
อีกข้างหนึ่งให้เขาด้วย และผู้ใดริบเอาเสื้อคลุมของ
ท่านไป ถ้าเขาจะเอาเสื้อด้วยก็อย่าหวงห้าม จงให้
แก่ทุกคนที่ขอจากท่าน และถ้าใครได้รับของ ๆ
ท่านไปอย่าทวงเอาคืน จงปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่าง
ที่ท่านปรารถนาให้เขาปฏิบัติต่อท่าน”

“แม้ว่าท่านทั้งหลายรักผู้ที่รักท่าน จะทรง
นับว่าเป็นคุณอะไรแก่ท่าน ถึงแม้คนบาปก็ยังรัก
ผู้ที่รักเขาเหมือนกัน ถ้าท่านทั้งหลายทำดีแก่ผู้ที่
ทำดีแก่ท่าน จะทรงนับว่าเป็นคุณอะไรแก่ท่าน
เพราะว่าคนบาป ก็กระทำเหมือนกัน ถ้าท่าน
ทั้งหลายให้ยืมเฉพาะแต่ผู้ที่ท่านหวังจะได้คืนจาก
เขาอีก จะทรงนับว่าเป็นคุณอะไรแก่ท่าน ถึงแม้คน
บาปก็ยังให้คนบาปยืม โดยหวังว่าจะได้รับคืนจาก
เขาเท่านั้น แต่จงรักศัตรูของท่านทั้งหลายและ
กระทำดีต่อเขา จงให้เขายืมโดยไม่หวังที่จะได้คืนอีก

บำเหน็จของท่านทั้งหลายจึงจะมีบริบูรณ์ และท่านทั้งหลายจะเป็นบุตรของพระเจ้าสูงสุด เพราะว่าพระองค์ยังทรงโปรด แก่คนอกตัญญูและคนชั่ว ท่านทั้งหลายจงมีความเมตตากรุณาเหมือนอย่างพระบิดาของท่านมีพระทัยเมตตากรุณา

- ลูกา ๖/๒๗-๓๖

คำสอนของพระเยซูซึ่งที่กล่าวมานี้ สำหรับคนธรรมดาทั่วไปยากที่จะทำได้ ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า “ฝ่ายมนุษย์ก็เหลือกำลังที่จะทำได้ แต่พระเจ้าทรงกระทำให้สำเร็จได้ทุกอย่าง” ในทำนองเดียวกันการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธรเจ้าสำหรับคนทั่วไปก็เป็นสิ่งที่ยากมาก เช่นเพียงแต่จะถือศีลห้าให้บริสุทธิ์ ไม่ให้มีความโลภ ไม่ให้มีตัณหาราคะในทางที่ไม่สมควร ไม่ให้มีความโกรธเพียงเท่านั้นก็ยากที่ใคร ๆ จะทำได้ ตลอดอย่างสม่ำเสมอ นอกจากในบางครั้งเท่านั้น แต่สำหรับพระอริยบุคคล คือผู้ที่เข้าถึงนิพพานแล้ว การปฏิบัติเช่นที่กล่าวนี้ทำได้โดยไม่ยากเลย

แผ่นดินสวรรค์อยู่ที่ไหน ?

มีข้อความในพระคัมภีร์หลายแห่งที่แสดงว่าผู้ที่
จะเข้าไปในแผ่นดินของพระเจ้านั้น จะต้องตายเสีย
ก่อนจึงจะเข้าไปได้ ในทางคริสตศาสนาถ้าพูดว่า
“พระเจ้า รับเอาตัวเขาไป” หรือ “เขาไปอยู่กับ
พระเจ้า แล้ว” อะไรทำนองนี้ก็หมายถึงว่าเขาตาย
แล้ว เช่นที่พระเยซูตรัสว่า :-

“เราจะอยู่กับท่านทั้งหลายต่อไปอีกหน่อย
แล้วจะกลับไปหาพระองค์ผู้ทรงใช้เรามา ท่านทั้ง
หลายจะแสวงหาเราแต่จะไม่พบเรา และที่ซึ่งเรา
อยู่นั้น ท่านจะเข้าไปไม่ได้”

- ยอห์น ๗/๓๓-๓๔

ข้อความที่พระองค์ตรัสนี้หมายความว่า พระองค์
ทรงรู้ว่าอีกไม่นานเท่าไร พระองค์ก็จะสิ้นพระชนม์ที่
ไม้กางเขน

โอ เยรูซาเล็ม ๆ ที่ได้ฆ่าบรรดาผู้เผยพระ
วจนะ และเอาหินขว้างผู้ที่รับใช้มาหาเจ้าถึงตาย

เราใคร่ละรวบรวมลูกของเจ้าไว้เนื่อง ๆ เหมือนแม่ไก่
กกลูกอยู่ใต้ปีกของมัน แต่เจ้าไม่ยอมเลยหนอ ดุเถิด
นิเวศของเจ้าจะถูกทอดทิ้งและเรีคร้าง”

- มัทธิว ๒๓/๓๗-๓๘

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากเราพิจารณาข้อความ
ดังต่อไปนี้ให้ละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่า อาณาจักรหรือ
แผ่นดินของพระเจ้าอยู่ในใจของคนเรานี้เอง เช่นใน
พระคัมภีร์กล่าวว่า :-

มีชายคนหนึ่งในพวกฟาริซายชื่อ นิโคเดโม เป็น
ขุนนางของพวกยิว ชายผู้นี้ได้มาหาพระเยซูในเวลา
กลางคืนทูลพระองค์ “ท่านอาจารย์เจ้าข้า พวก
ข้าพเจ้า ทราบอยู่ว่าท่านเป็นครูที่มาจากพระเจ้า
เพราะไม่มีผู้ใดกระทำหมายสำคัญ ซึ่งท่านได้
กระทำนั้นได้ นอกจากว่า พระเจ้าทรงสถิตอยู่
ด้วย” พระเยซูตรัสตอบเขาว่า “เราบอกความจริง
แก่ท่านว่า ถ้าผู้ใดไม่ได้บังเกิดใหม่ ผู้นั้นจะเห็น
แผ่นดินของพระเจ้าไม่ได้” นิโคเดโมทูลพระองค์

“คนชราแล้วจะบังเกิดใหม่อย่างไรได้ จะเข้าในกรรมมารดาครั้งที่สอง และบังเกิดใหม่ได้หรือ” พระเยซูตรัสว่า “เราบอกความจริงแก่ท่านว่า ถ้าผู้ใดไม่ได้บังเกิดใหม่จากน้ำและพระวิญญาณ ผู้นั้นจะเข้าในแผ่นดินของพระเจ้าไม่ได้ ซึ่งบังเกิดจากเนื้อหนังก็เป็นเนื้อหนัง และซึ่งบังเกิดจากพระวิญญาณก็เป็นวิญญาณ อย่าประหลาดใจที่เราบอกท่านว่า ท่านทั้งหลายต้องบังเกิดใหม่ ลมใครพัดไปข้างไหนก็พัดไปข้างนั้น และท่านได้ยินเสียงลมนั้น แต่ท่านไม่รู้วาลมมาจากไหน และไปที่ไหน คนที่บังเกิดจากพระวิญญาณ ก็เป็นอย่างนั้นทุกคน

- ยอห์น ๓/๑-๑๘

เหตุฉะนั้น เขาจึงทูลพระองค์ว่า “พระบิดาของท่านอยู่ที่ไหน” พระเยซูตรัสตอบว่า “ตัวเราก็คือพระบิดาของเราก็คือ ท่านทั้งหลายไม่รู้จัก ถ้าท่านรู้จักเรา ท่านก็จะรู้จักพระบิดาของเราด้วย”

- ยอห์น ๘/๑๙

และพระองค์ผู้ทรงใช้เรามา ก็ทรงสถิตอยู่กับ
เรา พระองค์มิได้ทรงทิ้งเราไว้ตามลำพัง เพราะว่า
เราทำตามชอบพระทัยพระองค์เสมอ

- ยอห์น ๘/๒๙

เรากับพระบิดาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

- ยอห์น ๑๐/๓๐

แต่ถ้าเราปฏิบัติพระราชกิจนั้น แม้ว่าท่านมิได้
วางใจในเรา ก็จงวางใจเพราะพระราชกิจนั้นเกิด
เพื่อท่านจะได้รู้และเข้าใจว่าพระบิดา ทรงอยู่ในเรา
และเราอยู่ในพระบิดา

- ยอห์น ๑๐/๓๘

ท่านไม่รู้หรือว่า ร่างกายของท่านเป็นวิหาร
ของพระวิญญาณบริสุทธิ์ ซึ่งสถิตอยู่ในท่าน ซึ่งท่าน
ได้รับจากพระเจ้า ท่านไม่ใช่เจ้าของตัวท่านเอง

- ๑ โครินธ์ ๖/๑๙

พระเจ้าได้ทรงชุบให้องค์พระผู้เป็นเจ้าขึ้นมาใหม่ และพระองค์จะทรงชุบให้เราทั้งหลายเป็นขึ้นมาใหม่โดยฤทธิ์เดชของพระองค์ ท่านไม่รู้หรือว่าร่างกายของท่านเป็นอวัยวะของพระคริสต์ เมื่อเป็นเช่นนั้นจะให้ข้าพเจ้าเอาอวัยวะของพระคริสต์มาเป็นอวัยวะของหญิงแพศยาได้หรือ อย่าให้เป็นเช่นนั้นเลย ท่านไม่รู้หรือว่าคนที่ผูกพันกับหญิงแพศยาก็เป็นกายอันเดียวกันกับหญิงนั้นเพราะพระเจ้าได้ตรัสว่าเขาทั้งสองจะเป็นเนื้ออันเดียวกัน แต่ส่วนคนที่ผูกพันกับองค์พระผู้เป็นเจ้า ก็เป็นจิตใจอันเดียวกันกับพระองค์

- ๑ โครินธ์ ๖/๑๔-๑๗

ถ้าท่านทั้งหลายรักเรา ท่านก็จะประพฤติตามบัญญัติของเรา เราจะทูลขอพระบิดา และพระองค์จะประทานผู้ช่วยอีกผู้หนึ่งให้แก่ท่าน เพื่อจะได้อยู่กับ ท่านตลอดไป คือพระวิญญาณแห่งความจริงซึ่งโลก รับไว้ไม่ได้เพราะแลไม่เห็น

และไม่รู้จักพระองค์ ท่านทั้งหลายรู้จักพระองค์ เพราะพระองค์ทรงสถิตอยู่กับท่าน และจะประทับ อยู่ในท่าน

- ยอห์น ๑๔/๑๕-๑๗

เราได้กล่าวคำเหล่านี้แก่ท่านทั้งหลายเมื่อเรายังอยู่กับท่าน แต่องค์ผู้ช่วยคือพระวิญญาณบริสุทธิ์ ซึ่งพระบิดาจะทรงใช้มาในนามของเรานั้น จะทรงสอนท่านทั้งหลายทุกสิ่ง และจะทำให้ท่านระลึกถึงทุกสิ่งที่เราได้กล่าวไว้แก่ท่านแล้ว เรามอบสันติสุขไว้ให้แก่ท่านทั้งหลาย สันติสุขของเราที่ให้แก่ท่านนั้น เราให้ท่านไม่เหมือนโลกให้ อย่าให้ใจของท่านวิตก และอย่ากลัวเลย ท่านได้ยินเรากล่าวแก่ท่านว่า เรา จะจากไปและจะกลับมาหาท่าน ถ้าท่านรักเราท่าน ก็จะชื่นชมยินดีที่เราไปหาพระบิดา เพราะพระบิดาทรงเป็นใหญ่กว่าเรา และบัดนี้เราได้บอกท่านทั้งหลายก่อนที่เหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้น เพื่อว่าเมื่อ

เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นแล้วท่านทั้งหลายจะได้เชื่อ แต่
 นี้ไปเราจะไม่สนทนากับท่านทั้งหลายนานเช่นนี้อีก
 เพราะว่าเจ้าโลกจะมา ผู้นั้นไม่มีสิทธิ์อำนาจอะไร
 เหนือเรา แต่เราได้กระทำตามที่พระบิดาได้ทรง
 บัญชาเรา เพื่อโลกจะได้รู้ว่าเรารักพระบิดา จงลุก
 ขึ้นให้เราทั้งหลายไปกันเถิด

- ยอห์น ๑๔/๒๕-๓๑

แต่บัดนี้เรากำลังจะไปหาพระองค์ผู้ทรงใช้
 เรามา และไม่มีใครในพวกท่านถามว่า พระองค์
 จะเสด็จไปที่ไหน แต่เพราะเราได้บอกเรื่องนี้แก่พวก
 ท่าน จิตใจของพวกท่านจึงมีแต่ความทุกข์โศกอย่างไร
 ก็ตามเราจะบอกความจริงแก่ท่านทั้งหลาย คือการ
 ที่เราจากไปนั้นก็เพื่อประโยชน์ของท่าน เพราะถ้า
 เราไม่ไป องค์พระผู้ช่วยก็จะไม่เสด็จมาหาท่าน
 แต่ถ้าเราไปแล้ว เขาก็จะใช้พระองค์มาหาท่าน เมื่อ
 พระองค์นั้นเสด็จมาแล้ว พระองค์จะทรงกระทำ
 ให้โลกรู้แจ้งในเรื่องความผิด ความชอบธรรมและ

การพิพากษาในเรื่องความผิดนั้น คือเพราะเขาไม่
วางใจในเรา ในเรื่องความชอบธรรมนั้น คือ เพราะ
เราไปหาพระบิดา และท่านทั้งหลายจะไม่เห็นเรา
อีกในเรื่องการพิพากษานั้นคือเพราะ เจ้าโลกนี้ถูก
พิพากษาแล้ว

เรายังมีอีกหลายสิ่งที่จะบอกแก่ท่านทั้งหลาย
แต่เดี๋ยวนี้ท่านยังรับไว้ไม่ได้ เมื่อพระวิญญาณแห่ง
ความจริงจะเสด็จมาแล้ว พระองค์จะนำท่านทั้ง
หลายไปสู่ความจริงทั้งหมด เพราะพระองค์จะไม่
ตรัสโดยพลการ แต่พระองค์จะตรัสสิ่งที่พระองค์
ทรงได้ยินและพระองค์จะทรงแจ้งให้ท่านทั้งหลาย
รู้ถึงสิ่งเหล่านั้นที่จะเกิดขึ้น พระองค์จะทรงให้เรา
ได้รับเกียรติเพราะว่าพระองค์จะทรงเอาสิ่งที่เป็น
ของเรามาสำแดงแก่ท่านทั้งหลาย ทุกสิ่งที่พระบิดา
ทรงมีนั้นเป็นของเรา เหตุฉะนั้นเราจึงกล่าวว่า พระ
วิญญาณทรงเอาสิ่งซึ่งเป็น ของเรานั้นมาสำแดงแก่
ท่านทั้งหลาย

แต่ข้าพเจ้าขอบอกว่า จงดำเนินชีวิตตามพระวิญญูญาณ อย่าสนองความต้องการของเนื้อหนัง เพราะว่าความต้องการของเนื้อหนังต่อสู้อพระวิญญูญาณ และพระวิญญูญาณก็ต่อสู้อเนื้อหนัง เพราะทั้งสองฝ่ายเป็นศัตรูกัน ดังนั้น สิ่งที่ท่านทั้งหลายปรารถนาที่ จังกระทำไม่ได้ แต่ถ้าพระวิญญูญาณทรงนำท่าน ท่านก็จะไม่อยู่ใต้อธรรมบัญญัติ การงานของเนื้อหนังนั้นเห็นได้ชัด คือ การล่วงประเวณี การโสโครก การลามก การนับถือรูปเคารพ การถือวิทยาคม การเป็นศัตรูกัน การวิวาทกัน การริษยากัน การโกรธกัน การใฝ่สูง การทุ่มเถียงกัน การแตกกักกัน การอิจฉากัน การเมาเหล้า การเล่นเป็นพาลเกเร และการอื่น ๆ ในทำนองนี้อีก เหมือนที่ข้าพเจ้าได้เตือนท่านมาก่อน บัดนี้ ข้าพเจ้าขอเตือนท่าน เหมือนกับที่เคยเตือนมาแล้วว่า คนที่ประพฤติเช่นนั้น จะไม่มีส่วนในแผ่นดินของพระเจ้า ฝ่ายผล

ของพระวิญญูณนั้นคือ ความรัก ความปลาบปลื้มใจ สันติสุข ความอดกลั้นใจ ความปรานี ความดี ความสัตย์ซื่อ ความสุภาพอ่อนน้อม การรู้จักบังคับตน เรื่องอย่างนี้ไม่มีกรรมบัญญัติ ห้ามไว้เลยผู้ที่อยู่ฝ่ายพระเยซูคริสต์ได้เอาเนื้อหนังกับความอยากและตัณหา ของเนื้อหนังตรึงไว้ที่กางเขนแล้วถ้าเรามีชีวิตอยู่โดยพระวิญญูณ ก็จงดำเนินชีวิตตามพระวิญญูณด้วย เราอย่าถือตัว อย่าตัวโทสะกัน และอย่าอิจฉาริษยากันเลย

- กาลาเทีย ๕/๑๖-๒๖

ดูก่อนพี่น้องทั้งหลาย แม้จับผู้ใดที่ละเมิดประการใดได้ ท่านซึ่งอยู่ฝ่ายพระวิญญูณ จงช่วยผู้นั้นด้วยใจอ่อนโยนสุภาพให้เขากลับตั้งตัวใหม่ โดยคิดถึงตัวเอง เกรงว่าท่านจะถูกชักจูงให้หลงไป ด้วยจงช่วยรับภาระของกันและกัน ท่านจึงจะได้ปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระคริสต์

เพราะว่าถ้าผู้ใดถือตัวว่าเป็นคนสำคัญ ทั้ง ๆ ที่เขาไม่สำคัญอะไรเลย ผู้นั้นก็หลอกตัวเอง ทุกคนจงสำรวจการกระทำของตนเอง จึงจะมีอะไร ๆ ที่จะรอดได้ในตัว ไม่ใช่เปรียบกับผู้อื่น เพราะว่าทุกคนต้องรับภาระของตัวเอง ส่วนผู้ที่รับคำสอน จงแบ่งสิ่งที่ดีทุกอย่างให้แก่ผู้ที่สอนตนเถิด อย่าหลงเลย ท่านจะหลอกหลวงพระเจ้าไม่ได้ เพราะว่าผู้ใดหวานอะไรลงไปก็จะเกี่ยวเก็บสิ่งนั้น ผู้ที่หวานในยานเนื้อหนังของตนก็จะเกี่ยวเก็บความเปื่อยเน่าจากเนื้อหนังนั้น แต่ผู้ที่หวานในยานพระวิญญูญาณ ก็จะเกี่ยวเก็บชีวิตนิรันดรจากพระวิญญูญาณนั้น อย่าให้เราเมื่อยล้าในการทำดี เพราะว่าถ้าเราไม่ตั้งใจแล้วเราก็จะเกี่ยวเก็บในเวลาอันสมควร เหตุฉะนั้น เมื่อเรามีโอกาสให้เราทำดีต่อคนทั้งปวง และเฉพาะอย่างยิ่งต่อครอบครัวที่มีความเชื่อ

จะเห็นพระเจ้าได้ที่ไหน ?

ข้อความในพระคัมภีร์ที่ข้าพเจ้าคัดลอกออกมาให้ดูทั้งหมดนี้ ถ้าท่านผู้อ่านจะฟังอ่านอย่างละเอียดเข้าไปเข้ามาหลาย ๆ ครั้ง ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านจะเข้าใจได้เป็นอย่างดีทีเดียวว่า พระเจ้าคืออะไร ? อยู่ที่ไหน ? เมื่อเราต้องการจะเห็นพระเจ้าได้ที่ไหน ?

ไม่มีใครเคยเห็นพระเจ้าเลย พระบุตรองค์เดียว ผู้ทรงสถิตอยู่ในพระทรวงของพระบิดา พระองค์ได้ทรงสำแดงพระเจ้าแล้ว

- ยอห์น ๑/๑๘

คำพูดประโยคนี้เป็นของโยฮันผู้ให้บังเกิดมา แก่พระเยซู ผู้ที่ถ้าศึกษาเพียงตรงนี้ก็อาจจะเกิดความเข้าใจผิดว่าใคร ๆ ก็ตาม นอกจากพระเยซูแล้วจะเห็นพระเจ้าไม่ได้ไม่ว่าในกรณีใด ๆ แต่ความเป็นจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะคำในพระคัมภีร์ต่อไปนี้นี้จะแสดงให้เห็นว่าคนเช่นไรที่สามารถเห็นพระเจ้าได้

บุคคลผู้ใดมีใจบริสุทธิ์ ผู้นั้นเป็นสุข เพราะว่า
เขาจะได้เห็นพระเจ้า

- มัทธิว ๕/๘

บุคคลผู้ใดสร้างสันติ ผู้นั้นเป็นสุข เพราะว่า
พระเจ้าทรงเรียกเขาว่าเป็นบุตร

- มัทธิว ๕/๙

คำพูดสองประโยคนี้พระเยซูเป็นผู้ตรัสเอง ซึ่ง
แสดงให้เห็นว่า คนอื่นนอกจากพระเยซูก็เห็นพระเจ้า
ได้ ถ้าหากเป็นคนมีใจบริสุทธิ์และมีสันติสุขอยู่ภายใน
แต่ปัญหาก็อาจจะมีอีกว่าผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะเห็นพระเจ้า
ได้นั้นจะเห็นจริง ๆ ในเวลาไหน ในขณะที่มีชีวิตอยู่ยัง
ไม่ได้ตาย จะสามารถเห็นได้หรือไม่ หรือว่าต้องตาย
เสียก่อนจึงจะเห็นได้ คำพูดประโยคดังต่อไปนี้อาจจะ
ช่วยให้เห็นว่าต้องตายเสียก่อนจึงจะเห็นได้

พระเยซูตรัสตอบเขาว่า “เขาบอกความจริง
แก่ท่านว่า ถ้าผู้ใดไม่ได้บังเกิดใหม่ ผู้นั้นจะเห็นแผ่นดิน
ของพระเจ้าไม่ได้”

- ยอห์น ๓/๓

แต่อย่างไรก็ดี คำว่าเกิดใหม่ในที่นี้หมายถึงการเกิดในทางวิญญาณไม่ใช่เป็นการเกิดในทางร่างกาย เพราะพระเยซูได้ทรงอธิบายต่อไปอีกว่า

“เราบอกความจริงแก่ท่านว่า ถ้าผู้ใดไม่ได้บังเกิดใหม่ จากน้ำและพระวิญญาณ ผู้นั้นจะเข้าในแผ่นดินของพระเจ้าไม่ได้ ซึ่งบังเกิดจากเนื้อหนังก็เป็นเนื้อหนัง และซึ่งบังเกิดจากพระวิญญาณก็เป็นวิญญาณ

- ยอห์น ๓/๕-๖

ฉะนั้น เป็นอันแน่ใจว่า การเกิดใหม่ในที่นี้ก็คือการกลับใจหันมาเชื่อในพระเจ้า และเชื่อว่าพระเยซูเป็นบุตรของพระเจ้าจริง ๆ นั่นเอง

เหตุฉะนั้น เขาจึงทูลพระองค์ว่า “พระบิดาของท่านอยู่ที่ไหน” พระเยซูตรัสตอบว่า “ตัวเราก็คือพระบิดาของเราก็คือ ท่านทั้งหลายไม่รู้จัก ถ้าท่านรู้จักเรา ท่านก็จะรู้จักพระบิดาของเราด้วย”

- ยอห์น ๘/๑๙

นี่ก็อีกประโยคหนึ่งที่พระเยซูตรัส ฉะนั้น เป็นอันสรุปได้ว่า ผู้ที่มีใจบริสุทธิ์ มีสันติอยู่ในใจ ประพฤติตามพระบัญญัติและโดยเฉพาะคือบัญญัติที่เป็นหลักใหญ่สองข้อ คือ

๑. รักพระเจ้าสุดจิตสุดใจ และสุดกำลัง
ความคิด และ

๒. รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง

เมื่อปฏิบัติได้ครบถ้วนก็แสดงว่ามีพระเจ้าอยู่ในใจ และเขาก็จะเห็นพระเจ้าซึ่งมีในใจนั้นได้เสมอ เพราะความดีทั้งหลายที่เขาทำนั้นล้วนแต่มาจากพระเจ้าทั้งสิ้น ดังเช่นในพระคัมภีร์ กล่าวว่า :-

ท่านทั้งหลายรู้แล้วว่า พระองค์ได้ทรงปรากฏเพื่อกำจัดบาปของเราให้หมดไป และพระองค์ไม่ทรงมีบาปเลย ผู้ใดที่อยู่ในพระองค์ ผู้นั้นไม่กระทำบาป ส่วนผู้ใดที่กระทำบาป ผู้นั้นยังไม่เห็นพระองค์ และยังไม่รู้จักพระองค์ ลูกทั้งหลายเอ๋ย อย่าให้ใครชักจูงท่านให้หลง ผู้ที่ประพฤติชอบก็ชอบธรรม

เหมือนอย่างพระองค์ชอบธรรม ผู้ที่กระทำบาปก็มาจากมาร เพราะว่ามารได้กระทำบาปตั้งแต่เริ่มแรก พระบุตรของพระเจ้าได้เสด็จมาปรากฏก็เพราะเหตุนี้คือเพื่อทรงทำลายกิจการของมาร ผู้ใดบังเกิดจากพระเจ้า ผู้นั้นไม่กระทำบาป เพราะสภาพของพระเจ้าดำรงอยู่กับผู้นั้น และเขากระทำบาปไม่ได้ เพราะเขาเกิดจากพระเจ้า ดังนี้แหละจึงเห็นได้ว่าผู้ใดเป็นบุตรของพระเจ้า และผู้ใดเป็นลูกของมาร คือว่าผู้ใดที่มีได้ประพฤติชอบและไม่รักพี่น้องของตน ผู้นั้นก็มีได้มาจากพระเจ้า

- ยอห์น ๓/๕-๑๐

เมื่อผู้ใดถูกล่อให้หลง อย่าให้ผู้นั้นพูดว่า “พระเจ้าทรงล่อข้าพเจ้าให้หลง” เพราะว่าความชั่วจะมาล่อพระเจ้าให้หลงไม่ได้ และพระองค์เองก็ไม่ทรงล่อผู้ใดให้หลงเลย

- ยากอบ ๑/๑๓-๑๔

ซาตานคืออะไร ?

การที่จะรู้อย่างแจ่มแจ้งว่าพระเจ้าคืออะไร ? อยู่ที่ไหน และในขณะที่พระวิญญานบริสุทธิ์ของพระเจ้าอยู่ในตัวเรา ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าหากเราได้เรียนรู้ว่า ซาตานหรือมารคืออะไร มันทำงานอย่างไร ? ซึ่งถ้าเข้าใจดีเรื่องของพระเจ้านี้ก็จะเข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะฉะนั้นเราลองมาศึกษาข้อความในพระคัมภีร์บางตอนที่เกี่ยวกับซาตาน แล้วเราก็จะเข้าใจได้เองว่า ซาตานคืออะไร ?

ตั้งแต่นั้นมา พระเยซูทรงเริ่มเผยแก่เหล่าสาวกของพระองค์ว่า พระองค์จะต้องเสด็จไปกรุงเยรูซาเล็ม และจะต้องทนทุกข์ทรมานหลายประการจากพวกผู้ใหญ่ และพวกมหาปุโรหิตและพวกธรรมาจารย์ จนต้องถูกประหารชีวิต แต่ในวันที่สาม พระองค์จะทรงถูกชุบให้เป็นขึ้นมาใหม่ ฝ่ายเปโตรเอามือจับพระองค์ ทูลท้วงว่า “พระองค์เจ้าข้าให้เหตุการณ์

นั้นอยู่ห่างไกลจากพระองค์เถิด อย่าให้เป็นอย่างนั้น
แก่พระองค์เลย” พระองค์จึงหันพระพักตร์ ตรัสกับ
เปโตรว่า “อ้ายซาตาน จงไปให้พ้น เจ้าเป็นเครื่อง
กีดขวางเรา เพราะเจ้าคิดอย่างคน มิได้คิดอย่าง
พระเจ้า”

- มัทธีว ๑๖/๒๑-๒๓

จงสังเกตคำว่า “อ้ายซาตาน จงไปให้พ้น เจ้า
เป็นเครื่องกีดขวางเรา เพราะเจ้าคิดอย่างคน มิได้
คิดอย่างพระเจ้า” คำพูดประโยคนี้แสดงให้เห็น
อย่างชัดเจนว่า ซาตานหมายถึงกิเลส ซึ่งตรงกับคำใน
พระพุทฺธศาสนาว่า กิเลสมาร ซึ่งในที่นี้ก็หมายถึง
ความรัก ความเป็นห่วงตัวเอง และหมายถึงความเข้าใจ
ผิดคิดว่า ร่างกายเป็นตัวเราหรือของของเรา และลืม
ไปว่า ถ้าเรายินดีสละชีวิตเพื่อเห็นแก่พระเจ้า หรือเห็น
แก่ประโยชน์ของคนอื่น เราก็จะได้ชีวิตนิรันดร์

อนึ่ง เมื่อคราวที่พระองค์ทรงอดพระกระยาหาร
สี่สิบวันสี่สิบคืนมารก็ได้มาทดลองพระองค์หลายอย่าง

ในตอนนี้ก็เหมือนกัน ถ้าผู้ศึกษาใคร่ครวญให้ละเอียด ก็จะมีรู้อาตานหรือมารอะไร? (ดู มัทธิว ๔/๑-๑๑)

แต่อย่างไรก็ดีซาตานบางทีก็หมายถึงวิญญาณที่ชั่วร้าย ซึ่งมีรูปร่างเป็นตัวตนเช่นเดียวกับพวกทูตสวรรค์ แต่ต่างกันตรงที่พวกทูตสวรรค์เป็นวิญญาณที่ดี ดังเช่นในคัมภีร์ได้กล่าวไว้ว่า :-

พระองค์กำลังทรงสั่งสอนอยู่ที่ธรรมศาลาแห่งหนึ่งในวันชะบาโต และมีหญิงคนหนึ่งซึ่งมีผีเข้าทำให้เป็นโรคสิบแปดปีมาแล้ว หลังโกง ยึดตัวขึ้นไม่ได้เลย เมื่อพระเยซูทอดพระเนตรเห็นจึงเรียกและตรัสกับเขาว่า “หญิงเอ๋ย ตัวเจ้าหายพ้นจากโรคของเจ้าแล้ว” พระองค์ทรงวางพระหัตถ์บนเขา และในทันใดนั้น เขาก็ยึดตัวตรงได้และสรรเสริญพระเจ้า แต่นายธรรมศาลาก็เคืองใจ เพราะพระเยซูได้ทรงรักษาโรค ในวันชะบาโต จึงว่าแก่ประชาชนว่า “มีหกวันทีควรจะทำงาน ในหกวันนั้นจงมาให้รักษาโรคเถิด แต่ในวันชะบาโตนั้นอย่าเลย” แต่พระองค์ตรัสตอบเขาว่า

“โอคนหน้าชื่อใจคด เจ้าทั้งหลายทุกคนได้แก้วแก้วลา จากคอกมันพาไปกินน้ำในวันชะบาโตมิใช่หรือ ฝ่าย ผู้หญิงนี้เป็นเชื้อสายของอับราฮาม ซึ่งซาตานได้ผูก มัดไว้สิบแปดปีแล้ว ไม่ควรหรือที่จะให้เขาหลุดพ้น จากเครื่องจองจำอันนี้ในวันชะบาโต”

- ลูกา ๑๓/๑๐-๑๖

และในคัมภีร์เล่มเดียวกัน (ลูกา ๑๑/๑๔) ก็มีกล่าว ว่า “พระองค์ทรงขับผีไ้ เมื่อผีออกแล้ว คนไ้ก็ พุดได้ และมีประชาชนบางคนพุดว่า การที่พระองค์ ขับผีออกได้นั้นเป็นเพราะพระองค์ทรงใช้อำนาจของ บะเอ็ลสะบูล ซึ่งเป็นนายของพวกผีทั้งหลาย แต่ พระองค์ได้ทรงอธิบายให้พวกนี้ฟังว่า พระองค์ทรง รักษาคนใบนี้ด้วยนิ้วพระหัตถ์ของพระเจ้า และตรัส ว่า “ถ้าซาตานแก่งแย่งกันระหว่างมันเอง อาณาจักร ของมันจะตั้งอยู่ได้อย่างไร”

จากข้อความในตอนนี้ก็แสดงไว้อย่างชัดเจนว่า ซาตานบางทีก็หมายถึงวิญญาณที่เลว ซึ่งตรงกับคำ

ในทางพุทธศาสนาว่า เทวบุตรตมาร ซึ่งหมายถึงโอปปาติกะที่เป็นมาร ข้อความในทำนองนี้ยังมีอีกหลายแห่งในพระคัมภีร์ โดยเฉพาะในคัมภีร์วิวรณ์ตอนที่กล่าวถึงวันสิ้นโลก รู้สึกว่าจะทำให้เข้าใจได้ดีว่าซาตานคืออะไร ? ผู้ที่สนใจขอให้ไปอ่านเอง

ศีลธรรมที่มีรากฐานมาจาก ความเชื่อในพระเจ้ากับการบรรลุถึงนิพพาน มีคุณค่าต่างกันอย่างไร ?

ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวมาแล้วว่า ศีลธรรมในทางคริสตศาสนานั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อในเรื่องพระเจ้า ถ้าหากคนไหนไม่มีพระเจ้าอยู่ในใจแล้ว ก็เป็นไปไม่ได้ที่จะประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม และถึงแม้จะมีมั่งมีทรัพย์สินสมบัติหรือมีอำนาจใหญ่โตสักเพียงไร ก็ยากที่จะทำใจให้เป็นสุขอยู่ได้เสมอ หลักของจริยธรรมก็ดีหลักแห่งสุขภาพทางจิตก็ดี สำหรับในทางคริสตศาสนานั้น

ทั้งหมดขึ้นอยู่กับหลักแห่งความเชื่อ และความไว้วางใจ
ในพระผู้เป็นเจ้าของทั้งสิ้น

แต่อย่างไรก็ดี คนในโลกซึ่งไม่เชื่อในพระผู้เป็นเจ้าของ
เลย แต่คนเหล่านี้ก็มีศีลธรรมและมีสุขภาพทางจิตดี
ก็มีอยู่เป็นจำนวนมากมายเหมือนกัน แต่ก็ขอให้
สังเกตว่าถ้าผู้ใดไม่มีหลักศาสนา ที่เหมือนกับหลักใน
เรื่องพระผู้เป็นเจ้าของแล้ว เขาก็จะมีศีลธรรมที่มั่นคงไม่ได้
และก็เป็นไปไม่ได้ที่จะทำใจให้สบายอยู่ได้เสมอ ใน
เมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้ผิดหวังหรือเดือดร้อนอย่างใด
อย่างหนึ่ง แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องพระผู้เป็นเจ้าของ
ในลักษณะอย่างทีกล่าวไว้ในคัมภีร์ไบเบิลทั้งเก่าและ
ใหม่นั้น เป็นแนวความคิดที่ดีมาก สำหรับการวาง
รากฐานในทางศีลธรรมและทำให้พันทุกข์ได้ตามฐานะ
ทั้งนี้ ข้าพเจ้าหมายถึงว่า ถ้าจะสามารถทำให้คนทั้ง
หลายเกิดความเชื่อในพระผู้เป็นเจ้าของได้อย่างลึกซึ้ง
เหมือนกับที่พระเยซูได้ตรัสว่า “จงรักพระเจ้าสุดจิต
สุดใจ และสุดกำลังความคิด” ซึ่งในเมื่อความรักได้มี

ลักษณะอย่างนี้จริง ๆ การที่จะรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง ตลอดถึงรักศัตรู การเสียสละชีวิตเพื่อเห็นแก่พระเจ้าหรือเห็นแก่มนุษยชาติก็จะทำได้ง่าย แต่ถ้าทำให้เชื่อไม่ได้ซึ่งจะเนื่องมาจากเหตุใดก็ตาม ศีลธรรมและความสุขของผู้ที่ไม่เชื่อพระเจ้านี้ จะง่อนแง่นคลอนแคลนเหมือนต้นไม้ที่มีรากไม่มั่นคง ซึ่งพร้อมที่จะล้มได้ง่ายในเมื่อถูกพายุ และบางทีลมไม่ต้องแรง ต้นไม้ก็ล้มแล้ว

อนึ่ง ความเชื่อในเรื่องพระผู้เป็นเจ้านี้จะต้องประกอบไปด้วยความเข้าใจด้วยจึงจะมั่นคง ถ้าสักแต่ว่าเชื่อตามคนสอนหรือตามคัมภีร์ ก็ไม่ค่อยจะมีผล ซึ่งในเรื่องนี้พระเยซูคริสต์สอนไว้แล้ว เช่นตรัสว่า :-

เมื่อผู้ใดได้ยินคำบอกเล่าเรื่องแผ่นดินพระเจ้า แต่ไม่เข้าใจ มารร้ายก็มาฉวยเอาพืชซึ่งหวานในใจเขานั้นไปเสีย นั่นแหละได้แก่เมล็ด พืชซึ่งหวาน ตกริมหนทางและเมล็ดพืชซึ่งหวาน ตกในที่ดินซึ่งมีพื้นหินนั้น ได้แก่บุคคลที่ได้ยินพระวจนะแล้ว

ก็รับทันที ด้วยความปรีดี แต่ไม่ฝังลึกในตัวจึงทนอยู่ชั่วคราว และเมื่อเกิดการยากลำบากหรือการขัดแย้งต่าง ๆ เพราะพระวจนะนั้น เขาก็เลิกเสียในทันทีทันใด และพืชซึ่งหว่านกลางหนามนั้นได้แก่บุคคลที่ได้ฟังพระวจนะแล้วมีความกังวลตามธรรมดาโลกและความลุ่มหลงในทรัพย์สมบัติรัดพระวจนะนั้นเสียจึงไม่เกิดผล ส่วนพืชซึ่งหว่านตกในดินดินนั้นได้แก่บุคคล ที่ได้ยินพระวจนะนั้นและเข้าใจคนนั้นก็เกิดผล ร้อยเท่าบ้าง หกสิบเท่าบ้าง สามสิบเท่าบ้าง

- มัทธิว ๑๓/๑๙-๒๓

อนึ่ง ยังมีข้อความในพระคัมภีร์อีกแห่งหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ใดที่ได้ยินคำสอนของพระเยซูแล้วพยายามคิดให้เข้าใจ ผู้นั้นจะอยู่ใกล้แผ่นดินของพระเจ้า ซึ่งข้อความนี้มีดังนี้ :

มีธรรมาจารย์คนหนึ่ง เมื่อมาถึงได้ยินเขาไล่เลียงกัน และเห็นว่าพระองค์ทรงตอบเขาได้ดี จึงทูล

ถามพระองค์ว่า “ธรรมบัญญัติข้อใดเป็นเอกเป็นใหญ่กว่าธรรมบัญญัติทั้งปวง” พระเยซูจึงตรัสตอบคนนั้นว่า “ธรรมบัญญัติเอานั้นคือว่า โอ ชนอิสราเอลจงฟังเถิด พระเจ้าของเราทั้งหลายทรงเป็นพระเจ้าองค์เดียว และพวกท่านจงรักพระเจ้าด้วยสุดจิตสุดใจของท่าน ด้วยสุดความคิดและด้วยสิ้นสุดกำลังของท่าน และธรรมบัญญัติที่สองนั้นคือ จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ธรรมบัญญัติอื่นที่ใหญ่กว่าธรรมบัญญัติทั้งสองนี้ไม่มี” ฝ่ายธรรมาจารย์คนนั้นทูลว่า “ดีแล้วอาจารย์เจ้าข้า ท่านกล่าวถูกจริงว่า พระเจ้ามีแต่พระองค์เดียว และนอกจากพระองค์แล้ว พระเจ้าอื่นไม่มีเลย และซึ่งจะรักพระองค์ด้วยสุดจิตสุดใจ สุดความเข้าใจและสิ้นสุดกำลัง และรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ก็ประเสริฐกว่าเครื่องเผาบูชาและของถวายทั้งสิ้น” เมื่อพระเยซูทรงเห็นแล้วว่า คนนั้นพูดโดยใช้ความคิด จึงตรัส

แก่เขาว่า “ท่านไม่ไกลจากแผ่นดินของพระเจ้า”
ตั้งแต่นั้นไป ไม่มีใครอาจถามพระองค์ต่อไปอีก

- มาระโก ๑๒/๒๘-๓๔

และอีกประการหนึ่ง ผู้ที่มีแต่ความเชื่อ แต่ไม่
ปฏิบัติตามพระบัญญัติ ความเชื่อนั้นก็ไม่มีผล ซึ่งใน
พระคัมภีร์ได้กล่าวไว้ดังนี้ :-

คุณก่อนพี่น้องของข้าพเจ้า แม้ผู้ใดจะว่าตนมีความ
เชื่อ แต่ไม่ประพฤติตามจะได้ประโยชน์อะไร ความเชื่อ
ของเขาจะช่วยเขาให้รอดได้หรือ ถ้าพี่น้องของชาย
หญิงคนใดขัดสนเครื่องนุ่งห่มและอาหารประจำวัน
และมีคนใดในพวกท่านกล่าวแก่เขาว่า “**เชิญไปเป็น
สุขเถิด ขอให้อบอุ่นและอิ่มเอมเถิด**” และไม่ได้ให้
สิ่งที่เขาขัดสนนั้นเป็นประโยชน์อะไร ความเชื่อก็เช่น
เดียวกัน ถ้าไม่ประพฤติตามก็ไร้ผล แต่บางคนจะ
กล่าวว่า “**คนหนึ่งมีความเชื่อ แต่อีกคนหนึ่งมีการ
ประพฤติ**” จงแสดงให้ข้าพเจ้าเห็นความเชื่อของท่าน
ที่ไม่มีการประพฤติตาม และด้วยการประพฤติตาม

ข้าพเจ้าจะแสดงให้ท่านเห็นความเชื่อของข้าพเจ้า ท่านเชื่อว่าพระเจ้าทรงเป็นหนึ่งในนั้นก็คืออยู่แล้ว แม้พวกปิศาจก็เชื่อและกลัวจนตัวสั่น แน่ละคนโง่เขลา ท่านต้องการให้พิสูจน์หรือว่าความเชื่อที่ไม่ประพฤติตามนั้นไร้ผล เมื่ออัปราชามบิดา ของเราได้พ่ายศหาคบสูตรของท่านมาถวายบนแท่นบูชา จึงได้ความชอบธรรม เพราะการประพฤติมิใช่หรือ ท่านทั้งหลายก็เห็นแล้วว่าความเชื่อมีกำลังร่วมกับการประพฤติตามของท่าน และความเชื่อนั้นจะบริบูรณ์ด้วยการประพฤติ และพระคัมภีร์ก็สำเร็จที่ว่าอัปราชามเชื่อพระเจ้า และพระองค์ทรงถือว่าความเชื่อนั้นเป็นความชอบธรรมแก่ท่าน และท่านได้ชื่อว่าเป็นสหายของพระเจ้า ท่านทั้งหลายก็เห็นแล้วว่า ผู้ใดจะเป็นคนชอบธรรมได้ก็เนื่องด้วยการประพฤติ และมีใช้ด้วยความเชื่อเพียงอย่างเดียว เช่นเดียวกับราหับหญิงแพศยาก็ได้ความชอบธรรมเนื่องด้วยความประพฤตินิใช่หรือ เมื่อนางได้รับรองผู้ส่งข่าวเหล่านั้นและส่งเขาไปเสียทางอื่น

เพราะกายที่ปราศจากจิตวิญญาณนั้นไร้ชีพแล้วฉันใด
ความเชื่อที่ปราศจากการประพฤติตามก็ไร้ผลฉันนั้น

- ยากอบ ๒/๑๔-๒๖

ข้าพเจ้าได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า ความเชื่อในเรื่อง
พระเจ้า นั้นมีความสำคัญอย่างไร ตอนนี้ไปข้าพเจ้าจะ
อธิบายให้เห็นว่า ศีลธรรมในพุทธศาสนามีรากฐาน
ขึ้นอยู่กับอะไร และหลักอะไรที่ทำให้คนเราสบายใจ
อยู่เสมอ พร้อมกับสามารถที่จะเอาชนะความทุกข์ได้
ทุกอย่าง แม้กระทั่งความตาย

การบรรลุนิพพานหมายความว่าอย่างไร

ข้าพเจ้าขอทบทวนความจำอีกครั้งหนึ่ง คำว่า
บรรลุนิพพานในความหมายอันแรก ก็คือการละ
สัkkายทิฏฐิได้ ซึ่งถ้าผู้ใดละได้ขาด ผู้นั้นก็จะรู้แจ้ง
เกี่ยวกับเรื่องชีวิตทุก ๆ ประเภทที่มีอยู่ในสากลจักรวาล
คือไม่เฉพาะแต่ชีวิตในโลกนี้เท่านั้น ชีวิตในโลกอื่น

ชีวิตในโลกที่ตามองไม่เห็นก็สามารถที่จะรู้ได้ทุกอย่าง ซึ่งเรื่องนี้ได้เคยพูดมาแล้ว ส่วนวิธีที่จะเข้าถึงนิพพาน นั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดังนี้ :

“ดูก่อนโมฆราช เธอจะมีสติมองดูโลกให้เห็น เป็นของว่างเปล่าอยู่เสมอทุกขณะจิต เมื่อเธอถอน อุตตานุทิฏฐิ คือความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องตัวตน ได้แล้ว ก็จะไม่กลัวความตาย ข้ามพ้นจากความ ตายได้ ผู้ที่มองดูโลกอย่างนี้ มัจจุราชย่อมมอง ไม่เห็น”

- โมฆราชปัญหา สุตตนิบาต ๒๕/๕๔๙

คำพูดประโยคนี้พระพุทธเจ้าตรัสกับมาณพคน หนึ่ง ชื่อว่าโมฆราช ซึ่งมีความสงสัยว่าทำอย่างไรจึง จะเอาชนะความตายได้ ขอให้จำไว้อีกอย่างหนึ่งว่า คำว่าบรรลุนิพพานนั้นในความหมายอันหนึ่ง ก็คือ การได้บรรลุนิพพานที่ไม่ตาย ซึ่งเราจะเห็นว่านิพพาน นั้นบางทีก็เรียกว่า อมตธรรม ซึ่งแปลว่า สิ่งที่ไม่ตาย และคนทั่วไปเมื่อได้ฟังว่า นิพพานก็คือ ความไม่มีอะไร

หรือความว่างเปล่า ตายแล้วก็สูญไม่เกิดอีกอะไร ทำนองนี้ก็จะรู้สึกที่ไม่สนใจ เพราะมองไม่เห็นว่าจะมีประโยชน์อะไร แต่ความจริงการที่พระพุทธเจ้าตรัสเช่นนั้นก็เพราะความจริงมีอยู่ว่า ถ้าเรายังทำใจให้ว่างเปล่าจากอารมณ์ ให้ว่างจากความนึกคิดความรู้สึกทุกอย่างไม่ได้ เราก็ไม่มีทางที่จะรู้แจ้งเกี่ยวกับเรื่องตัวเอง เพราะความคิดเห็นทุกอย่างที่มีอยู่นั้นเป็นผลมาจากประสาทสัมผัส ฉะนั้น จึงทำให้ความรู้อยู่ในวงจำกัด และทำให้เข้าใจผิดอยู่เสมอตลอดเวลาด้วย เหตุนี้พระพุทธองค์จึงตรัสว่า **“จงมีสติมองดูโลกให้เห็นเป็นของว่างเปล่าอยู่เสมอ จนกว่าจะละความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องตัวตนได้”** ทั้งนี้ก็เพราะว่าโดยธรรมดาซึ่งเหมือนกันหมดทุกคนก็คือ ถ้าทำใจให้เป็นอิสระจากความยึดถือทุก ๆ อย่างแล้ว ความรู้จากภายในซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่นอกเหนือประสาทสัมผัสก็จะเกิดขึ้นเอง ความรู้อันนี้เท่านั้นที่จะทำให้เรารู้แจ้งสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง

การละความยึดถือเกี่ยวกับเรื่องตัวตนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ทั้งนี้ก็เพราะในเมื่อรู้สึกเห็นแจ้งว่า ตัวเราจริง ๆ ไม่มี เนื่องจากมองเห็นชัดว่าอะไรก็ตามที่ถือว่าเป็นตัวเราหรือของเรานั้นล้วนแต่อยู่ในกฎไตรลักษณ์ คือสิ่งใดเมื่อมีการเกิดขึ้น สิ่งนั้นทั้งหมดย่อมมีการดับ สิ่งใดดับได้ สูญสิ้นได้ เปลี่ยนแปลงได้ สิ่งนั้นย่อมไม่มีตัวตนที่แท้จริง คือในที่สุดสิ่งนั้นจะต้องสลายตัวกลายเป็นความว่างเปล่า เมื่อมองเห็นความจริงเช่นนี้แล้ว ใจก็จะว่างขึ้นมาเอง ซึ่งคำว่าว่างในที่นี้หมายถึงภายในจิตใจจะปราศจากอารมณ์ปราศจากความรู้สึกนึกคิดใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นความว่างที่เกิดขึ้นเองไม่ต้องมีการบังคับ หรือคอยระวังเพราะมันเหมือนตะเกียงเมื่อหมดน้ำมันเปลวไฟก็ดับไปเอง

อนึ่ง ขอได้โปรดเข้าใจว่าความว่างชนิดนี้เกิดยากที่สุด เพราะแม้แต่คนที่ได้สมาธิขั้นสูงสุด คือได้ฌานขั้นที่แปด ซึ่งเรียกว่า เนวสัญญานาสัญญายตนะ ซึ่งจิตใจในขณะนี้ว่างจากอารมณ์ต่าง ๆ และว่างจาก

ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ จนเกือบจะเหมือนคนที่นอนหลับอย่างสนิทที่สุดโดยไม่ฝัน และสมาธิก็ลึกมากถึงขนาดไม่รู้สึกถึงร่างกาย ไม่รู้สึกถึงสิ่งภายนอก ฟาฬาก็ไม่ได้ยิน ใครมาจับตัวเข่าอย่างไรก็ไม่รู้สึก แต่ถึงกระนั้นความว่างชนิดที่เรียกว่านิพพานนั้นก็ยังไม่เกิด ถ้าหากผู้ที่เข้าฌานนี้ยังมีการยึดถือตัวตนอะไรเหลืออยู่แต่ตรงกันข้ามบางคนทั้งที่สมาธิไม่สูง หูก็ยังได้ยินทางร่างกายก็ยังรู้สึก บางที่ตากก็ยังลืมอยู่เสียด้วยซ้ำไป แต่ถ้าหากเกิดความรู้แจ้งขึ้นมาจริง ๆ จากความรู้สึกภายในว่า **“สิ่งใดมีการเกิดขึ้น สิ่งนั้นทั้งหมดย่อมมีการดับ” “ตัวตนแท้ ๆ ไม่มีเลย”** ความว่างชนิดที่เรียกว่านิพพานก็เกิดได้

อนึ่ง ความว่างที่เรียกว่านิพพานนี้ที่ว่าเกิดยากที่สุด ก็เพราะถ้าหากในใจยังมีตัณหา คือความอยากที่จะให้ตัวเองเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ หรืออยากที่จะมีตัวตนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้เหลืออยู่แม้เพียงเล็กน้อย ใจก็จะว่างจริง ๆ ไม่ได้ และควรจะทราบไว้เสียด้วยว่า

ความว่างของผู้ที่เข้าสมาธิได้ แต่ยังมีการยึดถือตัวตน อยู่กับความว่างของผู้ที่ไม่ยึดถือตัวตนใด ๆ เลย เพราะมองเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแต่จะต้องสลายตัวในที่สุดทั้งนั้น ความว่างทั้งสองอย่างนี้มีลักษณะต่างกัน มาก กล่าวคือ :-

๑. อย่างแรก ถึงแม้ใจจะว่างหรือสงบมากที่สุด ขนาดไหนก็ยังคงมีความกอดตันอยู่ภายในไม่มาก ก็น้อย ส่วนความว่างอันที่สอง คือ ที่เรียกว่านิพพานนั้น ไม่มี ความกอดตันอยู่ภายใน ใจเป็นอิสระอย่างเต็มที่

๒. ความว่างอย่างแรก เพราะเหตุที่ยังมีความ กอดตันอยู่ภายใน เพราะฉะนั้น ความสงบ ความแจ่มใส ความเบิกบานที่เกิดจากความว่างชนิดนี้ไม่แน่นอน ไม่มั่นคง เมื่อออกจากสมาธิแล้วไม่นานเท่าไร ความสงบ ก็จะค่อย ๆ เลือนหายไป ส่วนความสงบ ความแจ่มใส ที่เกิดจากความว่างวันที่สอง นั้นไม่มีเสื่อม และไม่ต้อ กอयरระวัง เพราะจะไม่มีอารมณ์ใด ๆ ทำให้ความสงบ อันนี้เปลี่ยนแปลงไปจาก ภาวะที่เคยเป็นได้เลย

๓. ความว่างอย่างอันแรกนั้น ตลอดเวลาที่ใจ
 ยังว่างอยู่ อารมณ์ภายนอกยังแทรกเข้าไปไม่ได้ กิเลส
 ก็จะไม่เกิด แต่พอมีอารมณ์มากระทบ กิเลสเกิดอีกได้
 แต่ความว่างอย่างอันที่สอง กิเลสอันใดละได้แล้วก็เป็น
 อันละได้โดยเด็ดขาด ไม่ว่าในกรณีใด ๆ กิเลส อันนั้น
 จะเกิดอีกไม่ได้

๔. โดยธรรมดาผู้ที่เข้าสมาธิได้ แม้จะสงบเพียง
 เล็กน้อยความรู้จากภายในก็เกิดได้ แต่ก็จะไม่มากนัก
 ในเมื่อสมาธิไม่สูงถึงขั้นมาตรฐาน แต่สมาธิถึงจะสูง
 สักเพียงไร ความรู้จากภายในแม้จะออกมาอย่างมาก
 มาย ออกมาได้อย่างฉับพลัน แต่ถึงกระนั้น ความ
 สมบูรณ์ก็ยังไม่ มี คือยังมีทางผิดพลาดได้ ส่วนความ
 สงบอันที่สองความรู้ที่ออกมาจากภายในจะไม่มีทาง
 ผิดพลาดเลย แต่จะออกมาได้มากหรือน้อย นั้นก็ขึ้น
 อยู่กับบารมีที่สะสมไว้ในชาติก่อน ๆ และขึ้นอยู่กั
 บความรู้ที่เรียนในชาติปัจจุบัน และขึ้นอยู่กั
 บกำลังของสมาธิอีกด้วย

ความรู้จากภายในเป็นความรู้ที่อยู่นอกเหนือ
ประสาทสัมผัส และเกิดขึ้นโดยไม่ต้องใช้ความคิด
เพียงแต่ตั้งใจจะรู้อะไรคำตอบก็จะออกมาทันที ความ
รู้อันนี้มาจากแหล่งภายในจิตใจส่วนลึก จะปรากฏ
ออกมาก็ต่อเมื่อใจว่างจากอารมณ์ต่าง ๆ ถ้าว่างน้อย
ก็ออกมาน้อย ถ้าว่างมากก็ออกมามาก และที่ถือว่า
ความรู้ภายในสำคัญที่สุด ก็เพราะความรู้จากแหล่ง
นี้แหละคือตัวการที่สร้างสรรค์ชีวิต ควบคุมการเกิด
การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างภายใน
ร่างกาย และเป็นแหล่งที่สะสมผลของกรรมทั้งใน
ทางดีและทางชั่วไว้ ทุกขณะที่ทำ ไม่มีการตกหล่น
หรือหายไปแม้แต่ครั้งเดียว ชีวิตทั้งชีวิตเป็นผลที่
ออกมาจากผล ของกรรมที่สะสมไว้ในแหล่งนี้อย่าง
ตรงไปตรงมาโดยไม่มีข้อยกเว้น ตามหลักที่ว่า “หว่าน
พืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น”

อนึ่ง อภิญญาต่าง ๆ ซึ่งมีปรากฏอยู่ในศาสนาต่าง ๆ ทุก ๆ ศาสนา เช่น อิทธิวิธี การแสดง อิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ทิพย์ไสต หูทิพย์, ทิพย์จักขุ ตาทิพย์, เจโตปริยญาณ ความสามารถในการอ่านใจคนอื่นได้ เหมือนรู้เรื่องในใจของตัว, บุพเพนิวาสานุสสติญาณ ความสามารถในการระลึกชาติได้ อย่างนี้เป็นต้น ความรู้ความสามารถอย่างนี้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ก็เพราะเป็นสิ่งที่ออกมาจากภายใน คือออกมาจากแหล่งที่เป็นตัวการสร้างสรรค์ชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดังนี้

วิญญานเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย วิญญานประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่วิญญาน

ธรรมบท ๒๕/๑๕

โลกย่อมหมุนไปตามจิต วิวัฒนาการไปตามจิต เพราะสิ่งทั้งหลายทั้งปวงย่อมเป็นไป ตามอำนาจของสิ่ง ๆ เดียวคือจิต (ตามหลักพุทธศาสนา จิตกับวิญญานมีความหมายอย่างเดียวกัน)

- สังยุตตนิกาย ๑๕/๔๔

วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป

- ปฏิจจสมุปบาท

นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์อีกหลายแห่งที่แสดงว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดมาจากใจ สำคัญที่ใจ” (ใจก็คือ วิญญาน) ถ้าพยายามอบรมจิตใจให้สมบูรณ์ด้วยคุณธรรมต่าง ๆ จนได้มาตรฐานแล้ว ทุกอย่างก็สมบูรณ์ตามและเป็นการสมบูรณ์ชนิดตลอดกาลด้วย

อนึ่ง ตามหลักคริสตศาสนาได้สอนไว้ว่า :-

พระเจ้าทรงสร้างสิ่งทั้งปวงขึ้นมาโดยพระวาตะ ในบรรดาสิ่งที่เป็นมานั้น ไม่มีสักสิ่งเดียวที่ได้เป็นมา นอกเหนือพระวาตะ

- ยอห์น ๑/๓

ตั้งแต่เริ่มสร้างโลกมาแล้ว สภาพที่ไม่ปรากฏของพระเจ้านั้น คือฤทธานุภาพอันถาวร และเทวสภาพของพระองค์ก็ได้ปรากฏชัดในสรรพสิ่งที่พระองค์ได้ทรงสร้าง ฉะนั้น เขาทั้งหลายจึงไม่มีข้อแก้ตัวเลย

- โรม ๑/๒๐

ข้อความเหล่านี้ สำหรับชาวคริสเตียนจะเข้าใจ
 อย่างไรก็ตาม แต่สำหรับชาวพุทธที่เข้าใจเรื่องวิญญูณ
 ในพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งนั้น ย่อมรู้ดีว่าพระเจ้าที่กล่าว
 ถึงนี้หมายถึงอะไร เพราะฉะนั้น จึงยอมรับข้อความที่
 กล่าวนี้เป็นความจริง และถือว่าเป็นคำสอนที่มีความ
 หมายไพบเราะลึกซึ้ง เพราะสามารถจะอ่านแล้วอ่านอีก
 ฟังแล้วฟังอีกได้บ่อย ๆ โดยไม่เบื่อ และแต่ละครั้งที่ได้
 อ่านหรือได้ยิน ก็จะทำให้มองเห็นถึงความหมายที่ลึก
 ซึ้งกว้างขวางออกไปทุกที และมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อ
 ชีวิตประจำวันด้วย

“นิพพานคือความว่างเปล่า การเข้าถึงนิพพาน
 ก็คือการเข้าถึงความว่างเปล่า คนที่เข้าถึงนิพพาน
 ก็คือคนที่ตายแล้วจะไม่เกิดอีกต่อไป จะไม่มีตัวตน
 ปราภฏอีกต่อไป ไม่ว่าจะในภพไหน ๆ” ความหมาย
 ต่าง ๆ ในลักษณะดังที่กล่าวมานี้ ไม่เฉพาะแต่คนใน
 ศาสนาอื่นเท่านั้น แม้แต่ชาวพุทธโดยทั่วไปก็เข้าใจ
 ไม่ถูก และมองไม่เห็นว่าการเข้าถึงนิพพานจะมี

ประโยชน์อย่างไร ไปสวรรค์ดีกว่า หรือเวียนว่ายตายเกิดเป็นคนอยู่อย่างนี้ ก็ยังดีกว่าไปนิพพานซึ่งไม่มีอะไรเลย เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญซึ่งจะต้องชี้แจงกันอีก ไม่เช่นนั้นก็จะมึผลเท่ากับ บุคคลบางคนในศาสนาคริสต์ ทั้งที่ตัวเองเป็นชาวคริสต์ แต่ก็ปฏิเสธในเรื่องพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ

ไม่มีใครเคยเห็นพระเจ้าเลย พระบุตรองค์เดียว ผู้ทรงสถิตอยู่ในพระทรวงของพระบิดา พระองค์ได้ทรงสำแดงพระเจ้าแล้ว

- ยอห์น ๑/๑๘

ในทางพุทธศาสนาพระอรหันต์บุคคลทุกองค์นับตั้งแต่พระโสดาบันขึ้นไป ได้ชื่อว่าเป็นบุตรของพระพุทธเจ้าซึ่งมักจะเรียกกันว่าพระชินอรส ซึ่งแปลว่า พระโอรสของพระชินะ และการที่ได้ชื่อเช่นนี้ ก็เพราะเป็นผู้ที่เกิดจากพระอูระ เกิดจากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้า ดังเช่นที่พระองค์ได้ตรัสไว้ดังนี้ :-

“ดูก่อนวาเสฏฐะและภราทวาชะ ก็ผู้ใดแลที่
 ศรัทธาตั้งมั่น เป็นผู้ที่เกิดจากรากแก้ว คือ อริยมรรค
 ประดิษฐานอยู่อย่างมั่นคง ซึ่งใคร ๆ ในโลกไม่ว่าจะ
 เป็นสมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร หรือพรหมชกจุง
 ให้เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ ผู้นั้นควรเรียกตัวเองได้ว่า
 เราเป็นบุตรของพระผู้มีพระภาคเจ้า เพราะเป็นผู้ที่
 เกิดจากพระอุระ เกิดจากพระโอฐของพระผู้มีพระ
 ภาคเจ้า เป็นผู้ที่เกิดจากธรรม เป็นผู้ที่ธรรมเนรมิต
 ขึ้น ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะคำว่าธรรมกายก็ดี
 พรหมกายก็ดี ธรรมภูตก็ดี พรหมภูตก็ดี เป็นชื่อของ
 ตถาคต”

- อัครัญญสูตร ที. ปา. ๑๑/๗๒

อนึ่ง พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้อีกว่า “ผู้ใดเห็น
 ธรรม ผู้นั้นเห็นเรา” และผู้ที่จะนับว่าเห็นธรรมในที่นี้
 หมายถึงพระอริยบุคคล ปุถุชนแม้จะรู้ธรรมแตกฉาน
 ลึกเพียงไร ก็ไม่เรียกว่าเห็นธรรม ทั้งนี้ก็เพราะยังไม่

เห็นนิพพาน ยังเข้าไม่ถึงนิพพาน และในเมื่อยังเข้าไม่ถึงนิพพานก็ไม่อาจที่จะรู้แจ้งแทงตลอดเกี่ยวกับเรื่องชีวิตเรื่องโลก เรื่องจักรวาล ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่อย่างไรก็ดี ใครที่จะเตือนให้ทราบเสียก่อนว่า ถึงแม้คำในพระคัมภีร์ทั้งสองศาสนาจะมีสำนวนที่ใกล้เคียงกันมาก ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจว่า พระเจ้ากับนิพพานในพุทธศาสนาเหมือนกันนั้น อันนี้ข้าพเจ้าขอยืนยันไว้ก่อนว่า คล้ายกันในบางอย่างเท่านั้น ส่วนเนื้อหาที่แท้จริงแล้วต่างกันอย่างมากมาย เช่น :-

ผู้ที่เข้าถึงพระเจ้าในความหมายของคริสตศาสนา นั้นยังมีการยึดถือตัวตน ส่วนผู้ที่เข้าถึงนิพพานไม่มีการยึดถือตัวตน ถึงแม้พระอริยบุคคลขั้นต่ำคือพระโสดาบันยังละตัวตนไม่ได้โดยเด็ดขาดก็จริง แต่ท่านก็รู้แจ้งแล้วว่าตัวเราแท้ ๆ ไม่มีเลย และรู้แจ้งอีกว่า ถ้ายังละการยึดถือตัวตนไม่ได้โดยเด็ดขาด หรือยังอยากที่จะมีตัวตนในลักษณะไหนก็ตาม ก็เป็นไปไม่ได้ที่จะรู้แจ้งสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง คือยังละอวิชชา

ไม่ได้ทั้งหมด และก็เป็นไปได้อีกเหมือนกันที่จะพันทุกซ์โดยเด็ดขาด

ขอให้สังเกตตัวอย่างจากสาวกคนหนึ่งของพระเยซู คือท่านเปโตร ทั้ง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดพระองค์ และเห็นปาฏิหาริย์หลายครั้งหลายหน และตนเองเป็นผู้ที่กล่าวยืนยันต่อหน้าพระเยซูว่า พระองค์เป็นบุตรของพระเจ้าผู้ทรงพระชนม์อยู่ (มัทธิว ๑๖/๑๖) และพูดว่าตนเองยินดีที่จะตายพร้อมกับพระองค์ แต่พอถึงคราวคับขันเข้าจริง ๆ กลับปฏิเสธว่า ตนเองไม่รู้จักพระเยซูเลย (มัทธิว ๒๖/๓๓-๓๕, ๖๙-๗๕) และการที่พระเยซูเองก็ทรงโทมนัสเป็นอย่างมาก ในเมื่อทรงรู้แน่ว่าอีกไม่นานเท่าไรพระองค์จะต้องถูกจับ (มัทธิว ๒๖/๓๗-๓๘) เหตุการณ์ในทำนองนี้ถ้าพูดตามหลักพุทธศาสนาแล้ว บุคคลที่เป็นพระอริยะ ถ้ายังอยู่ในขั้นต่ำคือเป็นพระโสดาบันก็อาจจะเสร้างโศกได้ เช่น อย่างนางวิสาขาต้องไปหาพระพุทธเจ้าเพราะหลานตายนางวิสาขาเป็นพระโสดาบันตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ แต่

ถึงกระนั้น พระอรหันต์บุคคลในพระพุทธศาสนา ก็จะไม่ทำเหมือนท่านเปโตรปฏิเสธพระเยซู นี่คือตัวอย่างอันหนึ่งที่แสดงให้เห็นความแตกต่าง ระหว่างคนที่เข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าของกับคนที่เข้าถึงนิพพาน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้กล่าวว่า พระเจ้ากับนิพพานในพระพุทธศาสนาไม่เหมือนกันอย่างแน่นอน ไม่ว่าจะแปลความหมายพระเจ้าออกมาในรูปไหน คือแปลออกมาในภาษาของธรรม ไม่ว่าจะแปลอย่างไรก็ไม่เหมือนกันอย่างแน่นอน

การเข้าถึงนิพพานคือการเข้าถึงความว่าง และต้องเป็นการเข้าถึงในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งในเมื่อเข้าถึงแล้วก็จะทำให้ละสัkkายทิฏฐิได้ หรือพูดอีกนัยหนึ่ง **การเข้าถึงนิพพานในระยะแรก ก็คือการละสัkkายทิฏฐิ** ซึ่งจะละได้ก็ต่อเมื่อมองเห็นชัดว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นของว่างเปล่า ตัวตนที่แท้จริงของเราไม่มี และในเมื่อมองเห็นความจริงอันนี้อย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งต้องเป็นการมองเห็นในขณะที่จิตสงบจากนิวรณ์ทั้งห้า และ

สงบจากต้นหาอุปาทานต่าง ๆ จึงจะละสลักกายทิฏฐิ ได้เด็ดขาด ครั้นแล้วในขณะที่เดียวกันนั่นเอง ใจก็เข้าถึง ความว่าง คือความเป็นอิสระจากอารมณ์ และจาก ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ โดยเด็ดขาด แม้เพียงชั่วระยะ ฟ้าแลบก็จะทำให้รู้แจ้งเกี่ยวกับเรื่องชีวิตตามความเป็นจริงทุกแง่ทุกมุมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

จากคำอธิบายที่กล่าวมานี้ เราจะเห็นได้ชัดว่า เพราะเหตุไรพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสอนว่า การเข้าถึง นิพพานก็คือการเข้าถึงความว่าง หรือความไม่มีอะไร และผู้ที่เข้าถึงได้จริง ๆ จะต้องตัดความอยากความ ยึดถือออกไปทั้งหมด เพราะถ้าไม่ตัดแล้ว สติปัญญา อันเป็นของมนุษย์ซึ่งเป็นของจำกัด เพราะเกิดจาก ประสาทสัมผัส และสติปัญญาของพรหมหรือของ เทพเจ้าทั้งหลายซึ่งเกิดจากฉานสมาบัติ แต่ก็ยังมีการ หลงผิดในเมื่อยังยึดถือตัวตนอยู่ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จะถูกกวาดล้างออกไปทั้งหมด ในเมื่อเข้าถึงความว่าง ที่เรียกว่า นิพพาน ข้อสำคัญอย่าลืมนั่นเป็นอันขาดว่า

การเข้าถึงนิพพานจะต้องเป็นการเข้าถึงในขณะที่ยังมีชีวิต และในเมื่อเข้าถึงภาวะอันนี้ได้แล้ว ต่อจากนี้ชีวิตก็เป็นอิสระ และเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ที่เราจะเกิดอีกหรือไม่เกิด จะเกิดเป็นอะไร ต้องการอายุยืนยาวขนาดไหน ต้องการจะมีชีวิตอยู่ในลักษณะไหน ทั้งหมดจะมองเห็นได้ชัดว่าขึ้นอยู่กับตัวเองทั้งสิ้น คำสอนในทางศาสนาที่กล่าวว่า “เมื่อขอก็กะได้ เมื่อเคาะก็กะเปิด” คำพูดประโยคนี้ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นจริงได้ ก็ต่อเมื่อชีวิตเป็นอิสระดังที่กล่าวมานี้เท่านั้น แต่ตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า บุคคลที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม ๔ อย่าง ดังต่อไปนี้ เมื่อปรารถนาสิ่งใดก็จะสมความปรารถนาทุกอย่าง คุณธรรม ๔ อย่าง คือ :-

๑. สัทธาสัมปทา   ความสมบูรณ์ด้วยศรัทธา
๒. สีลสัมปทา   ความสมบูรณ์ด้วยศีล

๓. **จาคสัมปทา** ความสมบูรณ์ด้วยการ
บริจาคคือสมบูรณ์ด้วยการเสียสละ

๔. **ปัญญาสัมปทา** ความสมบูรณ์ด้วยปัญญา
ตามหลักพุทธศาสนาถือว่า คนที่จะสมบูรณ์
ด้วยคุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้จริง ๆ ก็คือคนที่
เป็นพระอริยบุคคลเท่านั้น

จากแนวความคิดที่กล่าวมา ซึ่งเป็นการกล่าว
อย่างย่อที่สุดนี้ เรายังเห็นได้ชัดว่า การเข้าถึงนิพพาน
กับการเข้าถึงพระเจ้ามีความหมายต่างกันอย่างไร
แต่ถึงกระนั้นเราก็จะเห็นได้ว่า แนวความคิดในเรื่อง
ชีวิตนิรันดรตามหลักพุทธศาสนากับหลักคริสตศาสนา
ถึงแม้จะไม่เหมือนกันทีเดียว แต่วิถีปฏิบัติตั้งแต่
เริ่มต้นจนกระทั่งถึงขั้นสูง มีหลักเกือบจะเหมือนกัน
ทั้งหมด ประเด็นที่แตกต่างกันจริง ๆ มีอย่างเดียว
คือ **ทางพุทธศาสนาจะต้องสอนให้เข้าใจถึงเรื่อง
อนัตตมาตั้งแต่แรก ส่วนทางคริสตศาสนาไม่พูด**

ถึงเรื่องนี้เลย แต่วิธีปฏิบัติ เช่น ไม่ให้โกรธ ไม่ให้เกลียด ศัตรู ให้มีชีวิตอยู่ด้วยการเสียสละและการทำประโยชน์ แก่ผู้อื่น และยังต้องมีคุณธรรมอื่น ๆ อีกหลายอย่าง หลักธรรมต่าง ๆ เหล่านี้เหมือนกัน และถือเป็นความ จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติ จะมีความเชื่อแต่เพียงอย่าง เดียวไม่ได้ รายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้ ข้าพเจ้าจะได้ นำไปกล่าวในปาฐกถาตอนที่ ๓ ต่อไป

ปาฐกถาที่ ๓

ศาสนาสำหรับคนในสมัยปัจจุบัน

ความสำคัญของศาสนาที่มีต่อโลก

จุดหมายปลายทางของคริสตศาสนาก็คือ การเข้าถึงพระเจ้า หรือการมีชีวิตนิรันดร์อยู่ในแผ่นดินสวรรค์ของพระเจ้า ซึ่งการจะเข้าถึงชีวิตนิรันดร์นั้น หลักสำคัญอยู่ที่ต้องมีความเชื่อและความรักในพระเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจ และจะต้องมีชีวิตอยู่ด้วยการเสียสละทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ดังเช่นที่พระคัมภีร์กล่าวว่า

“จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง”

“จงรักศัตรูของท่าน จงทำดีแก่ผู้ที่เกลียดชังท่าน”

“อย่าสะสมทรัพย์สมบัติสำหรับตนในโลกนี้ที่
อาจจะเป็นสนิทและแมลงกินเสียได้ แต่จงสะสม
ทรัพย์สมบัติไว้ในแผ่นดินสวรรค์ ที่ไม่มีแมลงกิน
และไม่มีสนิมจะกัด”

“คนมั่งมีจะเข้าไปในแผ่นดินสวรรค์ก็ยาก ตัวอูฐ
รอดรูเข็มก็ง่ายกว่าคนมั่งมีจะเข้าไปในแผ่นดินของ
พระเจ้า”

“ผู้ใดใคร่ตามเรามา ให้ผู้นั้นเอาชนะตนเอง
และรับกางเขนของตนแบกตามเรามา เพราะว่าผู้ใด
ใคร่จะเอาชีวิตรอด ผู้นั้นจะเสียชีวิต”

คำสอนต่าง ๆ ในลักษณะนี้ คือหลักปฏิบัติที่
สำคัญและจำเป็นสำหรับชาวคริสต์ แต่เราก็เห็นแล้ว
ว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ทำได้ยากอย่างยิ่ง น้อยคนนักที่
จะทำได้ ยิ่งในสมัยปัจจุบันนี้ด้วยแล้ว ยิ่งหายากมาก
เพราะความเจริญทางวิทยาศาสตร์ทำให้คนทั้งหลาย
ตกเป็นทาสของวัตถุ นับถือความเจริญในด้านวัตถุยิ่ง

กว่าในด้านจิตใจมากมาย แต่เราก็ออมรับว่า สำหรับคนที่เข้าถึงพระเจ้า รู้จักพระเจ้าดี เคารพรักในพระเจ้าจริง ๆ เชื่อแน่ว่าพระเจ้าผู้สร้างโลก และสิ่งทั้งปวงในโลกนั้นมีจริง ไม่ว่าเราจะทำอะไร พระองค์ทรงรู้ทุกอย่างนั้น” เขาจะพยายามปฏิบัติตามหลักดังที่กล่าวมา ถึงแม้จะทำไม่ได้จริงตามนั้นทั้งหมด แต่ก็ยังดีกว่าคนที่ไม่เชื่อมากมาย เพราะอย่างน้อย คนที่มีพระเจ้าอยู่ในใจย่อมจะมีศีลธรรมเกิดจากตัวเอง และมีสุขภาพทางจิตดีกว่าคนที่ไม่ยอมรับนับถือในเรื่องพระเจ้าอย่างแน่นอน และสิ่งที่คนทั่วโลกต้องการอย่างยิ่งในเวลานี้และตลอดไปด้วยก็คือ :-

๑. ทำอย่างไร จึงจะให้คนเรามีศีลธรรมเกิดจากตัวเอง ?

๒. ทำอย่างไร จึงจะให้คนเรามีความต้านทาน ต่อสิ่งแวดล้อมหรือความเปลี่ยนแปลง คือสามารถทำใจให้สบายอยู่ได้เสมอ ไม่ว่าจะมีความเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นไม่ให้งานแบบชังกะตาย

โดยไม่มีชีวิตชีวา สักแต่ว่า ทำไปวันหนึ่ง ๆ ความ
รับผิดชอบไม่ค่อยมี

หลักสองประการดังที่กล่าวมานี้มีความสำคัญ
มาก ถ้าศาสนาสามารถช่วยประชาชนทั่วไปให้ได้รับ
ผลตามหลักทั้งสองประการนี้ได้ ก็นับว่าเป็นการเพียง
พอแล้วสำหรับคุณค่าของศาสนาที่มีต่อประชาชน
และความเข้าใจของข้าพเจ้าก็รู้สึกว่าการที่จะให้มีผล
ดังที่กล่าวมานั้น เป็นหน้าที่ของศาสนาโดยตรงและ
ศาสนาเท่านั้นที่จะทำได้ วิชาอย่างอื่นไม่ว่าจะกำหนด
หลักการขึ้นมาอย่างไรก็ไม่มีทางทำได้ แต่ปัญหา
สำคัญที่เป็นอุปสรรคก็คือ ทำอย่างไรจึงจะสอนให้คน
ทั้งหลายเชื่อได้อย่างสนิทว่า พระเจ้ามีจริงตามหลัก
ดังที่กล่าวไว้ในพระคัมภีร์ เพราะถ้าสอนให้เชื่อไม่ได้ ก็
เป็นการยากมากที่จะให้คนที่ไม่เชื่อเหล่านี้มีศีลธรรม
เกิดจากตัวเอง และมีสุขภาพจิตดีได้ ทั้งนี้เว้นไว้แต่ว่า
เขาจะมีหลักศาสนาหรือปรัชญาอะไรอย่างอื่น แต่ก็

ต้องมีลักษณะคล้ายกับหลักในเรื่องพระเจ้า มิฉะนั้น
แล้วจะไม่มีผลดังที่ได้กล่าวมา

ส่วนในทางพุทธศาสนา จุดหมายปลายทางก็คือ
การเข้าถึงนิพพาน ผู้ที่จะเข้าถึงได้จริง ๆ นั้นพื้นเดิม
ต้องเป็นคนมีนิสัยเสียสละ ภายในจิตใจจะต้องเต็ม
เปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณา พร้อมทั้งจะต้องมี
คุณธรรมอย่างอื่นอีกหลายอย่าง โดยเฉพาะจะต้องเข้า
สมาธิได้ต้องสามารถทำใจให้ว่างจากอารมณ์ให้ว่างจาก
กิเลสได้จึงจะสามารถเข้าถึงนิพพานได้ ซึ่งเรื่องนี้ไม่ใช่
ของง่าย น้อยคนมากที่จะทำได้

แต่อย่างไรก็ดี ถ้าหากเราจะได้พิจารณาถึงคำ
สอนกันอย่างละเอียดถี่ถ้วนจริง ๆ แล้ว เราจะพบว่า
ทุกคนสามารถปฏิบัติตามหลักศาสนาได้เสมอ โดยที่
จะได้รับผลอันเป็นที่พอใจด้วย เพราะหลักปฏิบัติของ
ศาสนามีหลายอย่าง คือมีทั้งชนิดที่ง่าย ๆ เหมาะแก่
คนทั่วไปที่จะปฏิบัติ และมีชนิดที่ยาก ๆ ซึ่งเหมาะ

สำหรับคนที่มีพื้นจิตใจสูง มีสติปัญญากว้างขวางลึกซึ้ง
เท่านั้นจึงจะปฏิบัติได้ ข้อสำคัญในเรื่องนี้อยู่ที่การเริ่ม
ต้น ถ้าเริ่มให้ถูกทุกคนก็จะพบทางของตัวเองที่จะนำ
ไปสู่ความสำเร็จในขั้นสุดท้าย โปรดสังเกตว่าความผิด
ทุกอย่างย่อมมีประโยชน์ ถ้าหากรู้จักใช้ความผิดให้
เป็นเหมือนคนที่ฉลาดรู้จักเก็บเอาของเสียที่ใคร ๆ
เขาทิ้งแล้วมาดัดแปลงทำใหม่ และกลายเป็นสิ่งที่มี
ประโยชน์ขึ้นมาอีก

อนึ่ง อย่าลืมว่า **ทุกคนต้องทำผิดมาก่อน**
เพราะฉะนั้น อย่าให้ความรู้สึกที่ว่าข้อปฏิบัติในทาง
ศาสนายากเกินไปที่ใคร ๆ จะปฏิบัติตามได้มาเป็น
อุปสรรค และเลยไม่สนใจ อันที่จริงหลักง่าย ๆ ก็มี
เราควรจะปฏิบัติตามหลักง่าย ๆ สำหรับตนเองไปก่อน
อันที่รู้สึกว่ายากเกินไปตนปฏิบัติไม่ได้ ก็ไม่จำเป็นต้อง
ปฏิบัติ เฉพาะส่วนที่ปฏิบัติได้นั้นก็ขอให้พยายามทำ
ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยวิธีนี้ต่อไปนาน ๆ เข้าส่วน
ที่เคยรู้สึกว่ายากนั้นก็เห็นว่าง่ายไปเอง

การสอนศาสนาควรจะเริ่มต้นอย่างไร จึงจะสามารถทำให้คนเราเชื่อในเรื่องพระเจ้าได้ อันนี้ข้าพเจ้าขอไม่พูดถึง เพราะข้าพเจ้าไม่มีความสันทัดชัดเจนในเรื่องนี้ แต่จะแนะนำแนวการสอนพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวที่ข้าพเจ้าสอนได้ผลมากแล้ว และจากแนวนี้ข้าพเจ้าก็เชื่อว่า สำหรับท่านที่มีหน้าที่เป็นผู้เผยแพร่พระคริสตธรรมโดยตรงนั้น ในเมื่อได้เห็นแล้ว ก็คงจะคิดออกได้เองว่าควรจะทำอย่างไร และจะได้เปรียบเทียบกับคุณด้วยว่า วิธีไหนจึงจะได้ผลดีกว่า เพราะฉะนั้น ต่อแต่นี้ไปข้าพเจ้าจะได้เสนอ แนวการสอนพุทธศาสนาตามแบบที่ข้าพเจ้าเคยสอนมาให้ท่านได้พิจารณาเสียก่อน

วิธีการสอนแบบพุทธศาสนา

ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ถ้ายังไม่มีพื้นฐานความรู้ในทางพุทธศาสนามาก่อน หรือเคยมีมาแล้วแต่มีไม่พอหรือมีมาอย่างผิด ๆ ข้าพเจ้าจะต้องสอนให้เขาเข้าใจก่อนว่า

ตัวเรามีสองอย่างคือร่างกายกับวิญญาณ หรือพูดสั้น ๆ ว่ากายกับใจ และสอนให้เห็นว่า สิ่งทั้ง ๒ นี้ ไม่ใช่ของสิ่งเดียวกัน เพราะร่างกายเป็นรูปธรรม ส่วนวิญญาณเป็นนามธรรม เพราะเหตุที่ตัวเรามีทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรม และส่วนที่เป็นนามธรรม ซึ่งทั้ง ๒ นี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจะแยกจากกันไม่ได้ในขณะที่มีชีวิต เพราะฉะนั้น ตัวเราจึงได้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นามรูป ตัวเราก็คือนามรูป

การสอนให้เข้าใจว่าตัวเรามีสองอย่างคือร่างกายกับวิญญาณนี้มีความสำคัญมาก ต้องสอนให้เข้าใจตั้งแต่แรกทีเดียว เพราะในสมัยที่วิทยาศาสตร์เจริญนี้ คนทั่วไปมักเข้าใจว่าตัวเราก็คือร่างกายเท่านั้น และรักร่างกายยิ่งกว่าอะไรทั้งหมด จุดใหญ่ของการดิ้นรนก็เพื่อความสุขในทางกาย ส่วนสุขในทางใจนั้นแม้เขาจะเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าสุขในทางกาย แต่ก็เข้าใจผิดโดยคิดว่า คนเราจะมีสุขใจก็ต่อเมื่อร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ไม่เจ็บป่วย ไม่หิว ไม่หนาว ไม่ร้อนเกินไป

มีความเป็นอยู่สะดวกสบาย คือต้องมีความบริบูรณ์ในเรื่องวัตถุ ใจจึงจะสบาย เพราะฉะนั้น ปัญหาอันแรกที่นักศาสนาจะต้องแก้ก็คือ พยายามสอนให้เห็นว่าวิญญานสำคัญกว่าร่างกาย และสอนให้เห็นอีกว่า ความเจริญในด้านวิญญานเท่านั้น ที่เป็นรากฐานอันแท้จริงของความสุขและความเจริญที่เที่ยงแท้ถาวร และวิธีการสอนของพุทธศาสนามีหลักการโดยสังเขป ดังนี้ คือ :-

๑. จะต้องพยายามสอนให้เข้าใจว่า การเห็น การได้ยิน การรู้สีกลิ่น การรู้สีกรส การรู้สีสัมผัส และความรู้สึกรู้คิดทั้งหลาย ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่เกิดมาจากวิญญานหรือเกิดจากจิตใจโดยตรงไม่ใช่เกิดจากสมองหรือประสาท เหมือนอย่างแพทย์ทั่วไปเข้าใจความเป็นจริงของวิญญานกับระบบประสาทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดที่สุด เปรียบเหมือนต้นไม้ย่อมเกิดมาจากเมล็ดของมันไม่ใช่เกิดจากดินแต่ก็ต้องอาศัยดิน และที่ดินนั้นเองที่กลายเป็นส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้

๒. จะต้องพยายามสอนให้เข้าใจว่า ตัวการที่บังคับควบคุมให้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายเคลื่อนไหวทำงานตามหน้าที่ของมันได้นั้นก็คือวิญญาณ ไม่ใช่สมองและประสาท เพราะสิ่งที่ทางแพทย์เรียกว่า impulse หรือกระแสประสาทนั้น ความจริงก็คือกระแสจิตหรือกระแสวิญญาณซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่สมอง

๓. จะต้องพยายามสอนให้เข้าใจว่า วิญญาณกับร่างกายไม่ใช่ของสิ่งเดียวกัน เหมือนน้ำในขวดกับตัวขวดไม่ใช่ของสิ่งเดียวกัน ซึ่งเรื่องนี้จะรู้ได้ชัดกัในเวลาตายเพราะคนเราเมื่อตายก็ตายแต่ร่างกายเท่านั้น ส่วนวิญญาณยังอยู่ ไม่ได้สูญไปพร้อมกับความตาย และผลแห่งความดีและความชั่วที่ได้ทำไว้ก็ยังคงอยู่ทั้งหมดไม่มีสูญหายหรือตกหล่นไปไหนเลย เพราะทุกครั้งที่ทำกรรมซึ่งไม่ว่าจะเป็นกายกรรม วาจากรรม หรือมโนกรรม ไม่ว่าจะเป็นกุศลหรืออกุศล ผลของกรรมนั้นๆ จะต้องเกิดขึ้นในสันดานเสมอทุกขณะ ไม่มีข้อยกเว้น ผลของกรรมที่เกิดในสันดาน อันนี้แหละ

ที่ทางพุทธศาสนาเรียกว่า วิกาภ ซึ่งมียู่สองอย่าง คือ วิกาภของกุศลและวิกาภของอกุศล วิกาภเปรียบเหมือนเมล็ดผลไม้ ซึ่งเกิดจากกระทำของต้น และจะต้องงอกออกมาเป็นต้นเหมือนเดิมอีก ในเมื่อได้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

๔. จะต้องพยายามสอนให้เข้าใจว่า คนเราจะเกิดมาได้จะต้องอาศัยเหตุ ๓ อย่าง คือ :-

๑. ต้องอาศัยพ่อแม่

๒. ต้องอาศัยธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

๓. ต้องอาศัยวิญญานมาเกิดในท้องแม่

และจะต้องอธิบายให้เข้าใจว่า วิญญานนี้แหละคือตัวการสำคัญที่สร้างสรรค์ร่างกายขึ้นมา ใครจะเกิดมาดีหรือไม่ดีแค่ไหนอย่างไรจะมีโชคชะตาว่าสนาเป็นประการใด หลักใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพของวิญญานที่มาปฏิสนธิในท้องแม่ การที่คนเราเกิดมาไม่เหมือนกัน

ก็เพราะวิญญานของแต่ละคนที่มาปฏิบัตินั้นต่างก็มี
วิบากของกุศลและอกุศลมาไม่เหมือนกัน

อนึ่ง การสอนตามแนวทั้ง ๔ ข้อนี้จะต้องพยายามอ้างหลักฐานจากพระคัมภีร์มาให้เห็นด้วย อย่าสอนไปโดยไม่มีหลักฐาน เพราะจะทำให้ศรัทธาของคนเรียนน้อยไป และไม่มั่นคงด้วย ถ้ายังสามารถยกคำบาลีมาให้ดูพร้อมทั้งแปลและอธิบายให้เข้าใจอย่างชัดเจนด้วย ก็ยิ่งจะทำให้ศรัทธาของผู้เรียนมีมากขึ้น การสอนที่ดีนั้นจะต้องพยายามปลูกฝังศรัทธาต่อพระคัมภีร์ให้มาก เพราะพระคัมภีร์เป็นตัวแทนขององค์พระศาสดา เมื่อผู้เรียนเกิดความเคารพ และเชื่อในพระคัมภีร์อย่างแน่นแฟ้นแล้ว อันนี้จะทำให้เขาก้าวหน้าในศาสนาไปได้เรื่อย ๆ อะไรที่เขาเคยรู้สึกว่ายาก เข้าใจยาก หรือเข้าใจไม่ได้เป็นเรื่องไม่น่าเชื่อปฏิบัติตามได้ยากนั้น เขาก็จะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่เข้าใจได้เป็นเรื่องจริงและตนเองยินดีปฏิบัติตาม แม้จะยากเพียงไร เขาก็จะพยายามปฏิบัติให้ได้

การสอนตามแนวทั้ง ๔ ข้อนี้ โดยปกติแล้วต้องใช้เวลาไม่ใช่เล็กน้อย กว่าผู้เรียนจะเข้าใจได้จริง ๆ และผู้สอนจะต้องรู้จักตัดแปลงวิธีการสอนให้เหมาะแก่พื้นความรู้และวัยของผู้เรียนอีกด้วย และยังจะต้องเผชิญกับปัญหาซึ่งผู้เรียนจะต้องถามอีกมากมาย แต่อย่างไรก็ดี อย่าพยายามตอบปัญหาที่ยังไม่ควรจะถาม เพราะยังไม่ถึงเวลา หรือเพราะความรู้ของผู้เรียนยังไม่พอ ซึ่งถึงแม้จะอธิบายอย่างไรก็ไม่มีความเข้าใจปัญหาชนิดนี้ผู้สอนจะต้องฉลาดในการตอบ ผู้เรียนจึงจะไม่เสียกำลังใจและไม่ผิดหวัง

และอีกอย่างหนึ่งการสอนตามแนวนี้นี้ต้องพยายามหาข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ อย่าสอนโดยไม่มีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความจริงตามหลักในพระคัมภีร์ การสอนให้เชื่อและให้เข้าใจด้วยเหตุผลย่อมดีกว่าการสอนที่สักแต่ทำให้เชื่อตามหลักในพระคัมภีร์อย่างเดียว

แนวการสอนทั้ง ๔ ข้อนี้ คือหลักเบื้องต้นที่ทุกคนควรจะต้องรู้ เพราะการที่จะปลูกฝังให้คนเรามี

ศีลธรรมเกิดจากตัวเองนั้นอยู่ที่การสอนให้เชื่อ และให้เข้าใจเหตุผลด้วยว่า “พระเจ้ามีจริง พระเจ้าเป็นผู้ที่สร้างตัวเราขึ้นมา เมื่อเราทำดีหรือทำชั่วแม้คนอื่นจะ 모르 แต่พระเจ้าทรงรู้เสมอ และพระเจ้าเท่านั้นเป็นผู้ให้รางวัลหรือลงโทษที่แท้จริง เพราะการที่เราจะเกิดมาเป็นอะไรนั้นสุดแล้วแต่พระเจ้าจะทรงลิขิต”

“อย่าได้คิดหลอกพระเจ้าเลย เพราะแม้แต่ผมบนศีรษะของท่านพระองค์ก็ทรงนับไว้แล้ว”

“อย่ากลัวคนที่ฆ่าได้แต่กาย แต่จงกลัวพระเจ้า ผู้ทรงสามารถฆ่าได้ทั้งกายและวิญญาณ”

ข้อความในคัมภีร์ของคริสตศาสนาทำนองนี้สำหรับคนเข้าใจหลักทั้ง ๔ ประการ ดังที่กล่าวมาแล้ว ทุกคนจะเห็นด้วยและยอมรับว่าเป็นความจริง แต่ก็ต่างกันตรงที่คำว่า พระเจ้าที่สร้างตัวเราขึ้นมา สำหรับชาวพุทธย่อมหมายถึงกฎของกรรม หรือพูดอีกนัยหนึ่ง หมายถึงวิญญาณของตัวเองที่สร้างชีวิตของตัวเองขึ้นมา และวิญญาณที่สร้างนี้อยู่ภายใต้กฎ

ของกรรม แต่ถ้าจะให้มีความหมายไปถึงพระเจ้าที่ทรงสร้างโลก และทุกสิ่งทุกอย่างในโลกและมีอยู่ทั่วไป พระเจ้าในความหมายเช่นนี้ ชาวพุทธก็รับรองว่ามีจริงและเป็นจริงตามนี้ แต่ต้องเป็นชาวพุทธที่มีความรู้ในเรื่องวิญญานของพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ชาวพุทธโดยทั่วไปที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องวิญญานอย่างกว้างขวางแล้ว จะไม่ยอมรับพระเจ้าในความหมายดังที่กล่าวมาแล้ว เพราะเรื่องการสร้างโลกหรือปัญหาที่ว่า โลกนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสสอนไว้อย่างชัดเจนเพราะไม่มีพระประสงค์ที่จะให้สาวกของพระองค์มาสนใจในเรื่องนี้ แต่พระองค์ทรงต้องการที่จะให้สาวกของพระองค์สนใจเรื่องตัวเองก่อน ซึ่งในเมื่อเข้าใจเรื่องตัวเองดีแล้ว เรื่องโลกเรื่องจักรวาลหรือเรื่องวัตถุทั้งหมด จะเข้าใจได้เองโดยไม่ยาก เช่นเคยมีพราหมณ์ผู้หนึ่งมาทูลถามพระองค์ว่า โลกนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร และจะสิ้นสุดลงอย่างไรพระองค์ตรัสตอบว่า

“พราหมณ์เอ๋ยจงค้นหาความเกิดของโลกและความดับของโลกภายในร่างกายอันยาวาวาหนาคีบนี้เถิด”

และคำตอบในเรื่องนั้นได้มีอยู่ในพุทธพจน์ดังต่อไปนี้ :-

มโนคือวิญญาน เป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย
วิญญานประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จ
มาแต่วิญญาน

โลกหมุนไปตามจิต วิวัฒนาการไปตามจิต
เพราะทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นไปตามอำนาจของ
สิ่ง ๆ เดียวคือจิต

พระเสขะจักรู้แจ้งซึ่งแผ่นดินนี้ พระเสขะจักรู้
แจ้งซึ่งยมโลก ซึ่งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก

พุทธพจน์เหล่านี้เคยอ้างมาแล้ว ผู้ที่จะเข้าใจ
ความหมายของพุทธพจน์เหล่านี้ได้อย่างแจ่มแจ้ง
จริง ๆ ต้องอาศัยการปฏิบัติในทางสมาธิและวิปัสสนา

และจะต้องรู้อะไรอีกหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะต้องรู้และเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งเกี่ยวกับชีวิตของพวกเขา โอบปาติกะทั้งหลาย ไม่เช่นนั้นแล้วจะแปลความหมายของพุทธพจน์เหล่านี้ไม่ถูก หรือบางคนแปลถูก แต่ก็ถูกในบางแง่ที่มีความหมายไม่ค่อยลึกซึ้งเท่าที่นั้น ส่วนความหมายที่ลึกซึ้งจริง ๆ จะมองไม่เห็นเลย และด้วยเหตุนี้เองแม้ในกลุ่มของชาวพุทธด้วยกัน ก็ยังขัดแย้งกันในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับวิญญูณ เช่น ชาวพุทธส่วนใหญ่ ซึ่งรวมทั้งพระเถรานุเถระ และฆราวาสผู้ทรงคุณวุฒิในทางศาสนาทั้งหลาย ล้วนแต่มีความเห็นว่าวิญญูณตามหลักในพุทธศาสนานั้น มีเฉพาะแต่ในคนและสัตว์เท่านั้น ส่วนพืชหรือต้นไม้ทั่วไปทุกชนิดไม่มีวิญญูณ แต่บางกลุ่มซึ่งก็มีน้อยมาก ถือว่าต้นไม้ก็มีวิญญูณด้วย ส่วนในก้อนอิฐ ก้อนหิน หรือในสิ่งที่ไร้ชีวิตไม่มีวิญญูณ ส่วนข้าพเจ้าเองมีความเห็นว่า ในทุกปรมาณูของสสารมีวิญญูณ เพราะโครงสร้างของวัตถุก็ดี คุณสมบัติของวัตถุทั้งหลายก็ดี

กฎเกณฑ์ของธรรมชาติทั้งหลายก็ดี เกิดมาจากวิญญาน
ทั้งสิ้น

ข้าพเจ้ายอมรับว่าไม่มีสิ่งใดที่ไม่ได้เกิดมาจาก
วิญญาน ซึ่งวิญญานที่ว่าเป็นวิญญานอีกประเภท
หนึ่งไม่เหมือนกับวิญญานที่มีอยู่ในตัวคน ในสัตว์
และในพืช นักศึกษาชาวพุทธที่เป็นชาวต่างประเทศ
บางคน มีความเห็นอย่างเดียวกับของข้าพเจ้าก็มี เช่น
นายคริสต์มัธัมพริย์ เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยทราบ
มาก่อนว่าเขามีความเห็นอย่างนี้ ท่านผู้นี้เป็นนายก
ของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ได้เขียนหนังสือ
ทางพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงไว้หลายเล่ม การที่ข้าพเจ้า
มีความเห็นก้าวหน้าไปไกลถึงขนาดนี้ ก็เพราะข้าพเจ้า
ศึกษาค้นคว้าเรื่องปฏิจจสมุปบาทอย่างละเอียด จน
กระทั่งเข้าใจการเกิดดับของวิญญานดี จึงได้มอง
เห็นว่า แม้แต่ในวัตถุก็มีวิญญาน รายละเอียดเกี่ยวกับ
เรื่องวิญญานในวัตถุ ข้าพเจ้าเคยเขียนไว้ในหนังสือ

พุทธวิทยาเล่ม ๑ และหนังสืออื่น ๆ อีกหลายเล่ม ผู้สนใจไปหาอ่านเอาเอง

แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ข้าพเจ้าจะยอมรับว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีวิญญูณ และทุกสิ่งทุกอย่างเกิดมาจากวิญญูณ ซึ่งคล้ายกับข้าพเจ้ายอมรับในเรื่องพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและสิ่งทั้งปวงในโลก แต่ก็ขอได้โปรดเข้าใจไว้ด้วยว่า วิญญูณในความหมายที่ข้าพเจ้าเข้าใจนั้นไม่เหมือนกับพระเจ้าตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ไบเบิลทีเดียว เพราะวิญญูณที่ข้าพเจ้าพูดถึงทุกอย่างเป็นสิ่งขจรธรรม คือเป็นสิ่งที่มิบังจายปรุงแต่ง และเป็นไปตามกฎของปฏิจจสมุปบาท ไม่ใช่มีอิสระในตัวเอง และข้าพเจ้าถืออีกอย่างหนึ่งว่า ในวิสัยของคนธรรมดาซึ่งยังละกิเลสไม่หมด ยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์บุคคลชั้นสูงจริง ๆ จะรู้แจ้งเกี่ยวกับเรื่องวิญญูณ เรื่องโลก เรื่องจักรวาลด้วยปัญญาตัวเองแท้ ๆ นั้นเป็นไปได้ การที่ข้าพเจ้ารู้เรื่องนี้ ไม่ได้หมายความว่าข้าพเจ้าตรัสรู้ แต่ที่ข้าพเจ้ารู้ก็เพราะข้าพเจ้าได้ศึกษาเรื่อง

ปฏิเสธสมมุติบาทจากคัมภีร์พระไตรปิฎกอย่างละเอียดถี่ถ้วน รวมทั้งคัมภีร์อื่น ๆ ด้วย และไม่ใช้เพียงเท่านั้น ข้าพเจ้ายังเอาข้อความในพระคัมภีร์ที่ข้าพเจ้าจำได้ อย่างแม่นยำและเข้าใจดีแล้วนั้นไปพิจารณาใคร่ครวญ ในขณะที่อยู่ในสมาธิอีกด้วย ข้าพเจ้าได้เพียรทำเช่นนี้ หลายครั้งหลายหน ซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเป็นที่พอใจ จึงได้รู้เช่นนี้ แต่ถึงกระนั้นท่านผู้อ่านหรือผู้ฟังก็อย่าเพิ่งเชื่อในสิ่งที่ข้าพเจ้าพูด เพราะข้าพเจ้าไม่ใช่ผู้ตรัสรู้ ไม่ใช่พระอรหันต์บุคคล ฉะนั้นจึงอาจจะผิดก็ได้

สิ่งที่ควรสอนให้มาก

ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวมาแล้วว่า การสอนศาสนา ควรจะมุ่งให้เกิดผลในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด อย่าหวังผลที่อยู่ไกลเกินไปโดยเฉพาะผลในชาติหน้า เพราะคนทุกวันนี้มีปัญหาเฉพาะหน้ามากมาย ทางศาสนาจะต้องพยายามเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป และหาทางแก้ให้ได้

ด้วยวิธีนี้จะสามารถทำให้ศาสนามีอิทธิพลโน้มน้อม
จิตใจคนให้อยู่ในศีลธรรมได้ การสอนตามแนวทั้ง ๔
ข้อดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะมีผลทำให้คนเชื่อได้
อย่างสนิทตามนั้น ก็ต่อเมื่อคำสอนในศาสนาสามารถ
ทำให้เขามีความสุขใจอยู่ได้เสมอ จุดนี้อย่าลืมเป็นจุด
ที่สำคัญที่สุด

นรก-สวรรค์ในโลกมนุษย์

ศาสนาทุกศาสนาจะต้องมีการสอนเกี่ยวกับเรื่อง
นรกและสวรรค์ เพราะการที่จะเร่งเร้าจิตใจคนเราให้
กลัวต่อความชั่วจนกระทั่งไม่กล้าทำ และในเวลาเดียว
กันก็ให้มีความเต็มใจที่จะทำความดีอยู่เสมอด้วยนั้น
จำเป็นจะต้องสอนให้เชื่อว่านรกและสวรรค์มีจริง ซึ่ง
จะโดยวิธีไหนก็ตาม ถ้าสามารถทำให้คนฟังเชื่อถือ
ได้แล้วเป็นใช้ได้ การสอนอย่างตรงไปตรงมาตามตัว
หนังสือในคัมภีร์ จะต้องระมัดระวังให้มาก อย่าให้
ผู้ฟังเกิดความรู้สึกไม่เชื่อขึ้นมา เพราะนอกจากจะ

ไม่ได้ผลอะไรแล้ว ยังจะทำให้คนฟังเกิดความดูหมิ่น ไปถึงคำสอนในเรื่องอื่น ๆ อีกด้วย

สำหรับในทางพุทธศาสนานอกจากจะได้กล่าวถึง นรกและสวรรค์ในชาติหน้าแล้ว ยังได้มีกล่าวถึงนรก และสวรรค์ในชีวิตประจำวันด้วย เช่นที่พระพุทธเจ้า ตรัสว่า :-

ภิกษุทั้งหลาย นรกและสวรรค์มีอยู่ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจนี้เอง กล่าวคือในขณะที่ ประสบอิฏฐารมณ์แล้ว เกิดความสุขในขณะที่เป็น สวรรค์ ในขณะที่ประสบอนิฏฐารมณ์แล้วเกิดความ ทุกข์ในขณะที่เป็นนรก

ข้อความในทำนองนี้มีมากมาย ซึ่งข้าพเจ้าไม่ อาจจะนำมาอ้างได้หมด เพราะมีมากแห่ง และเป็น เรื่องยาวมาก แต่ทั้งหมดก็มีหลักสำคัญอย่างหนึ่งซึ่ง จะต้องจำให้ดีคือความสุขที่จะนับว่าเป็นสวรรค์นั้น จะต้องเป็นความสุขที่เกิดจากความดี ความสุขที่เกิด

จากความชั่วไม่เรียกว่าสวรรค์ ความทุกข์ก็เหมือนกัน จะนับว่าเป็นนรกก็ต่อเมื่อเกิดจากความชั่วความทุกข์ ยากลำบากต่าง ๆ ที่เกิดจากการทำความดีไม่นับว่าเป็นนรก

และมีหลักอีกอันหนึ่งคือ ผู้ใดถ้ำตกนรกในชาติ ปัจจุบัน และไม่ได้กลับใจใหม่จนกระทั่งถึงเวลาตาย ผู้นั้นเมื่อตายไปแล้วก็ต้องตกนรกในโลกหน้า คือในโลกของโอปปาติกะอีก ผู้ใดได้อยู่ในสวรรค์ในชาติ ปัจจุบัน และรักษาความดีไว้ได้จนกระทั่งถึงเวลาตาย ผู้นั้นเมื่อตายไปแล้วก็จะได้ไปอยู่ในสวรรค์ในโลกหน้าอีก

หลักต่าง ๆ เหล่านี้แหละคือหลักการสำคัญที่สามารถจะนำมาสอนเพื่อให้คนที่มีศีลธรรมเกิดจากตัวเอง และในเวลาเดียวกันก็ทำให้มีสุขภาพทางจิตดีด้วย (รายละเอียดเกี่ยวกับนรก-สวรรค์ ขอให้อ่านจากหนังสือพุทธวิทยาเล่ม ๒ และหนังสือเรื่องนรก-สวรรค์)

แต่อย่างไรก็ดี การที่จะสอนให้คนเราเชื่อในเรื่องนรกและสวรรค์นั้นจะต้องสอนให้เข้าใจในเรื่องสังสารวัฏคือการเวียนว่ายตายเกิด พร้อมกับต้องมีความเชื่ออย่างสนิทใจด้วย การสอนให้เข้าใจเฉพาะแต่เรื่องนรกและสวรรค์ในโลกนี้เท่านั้นไม่พอ ต้องสอนให้เชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ในชาติหน้าด้วย เพราะการที่คนเราจะตกนรกหรือขึ้นสวรรค์ในชีวิตนี้ล้วนแต่มีเหตุสืบเนื่องมาตั้งแต่ชาติก่อนด้วยทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้จึงต้องศึกษาเรื่องนี้ให้เข้าใจ

สังสารวัฏ-การเวียนว่ายตายเกิด

การสอนในเรื่องสังสารวัฏก็คือการสอนให้คนทั้งหลายรู้ว่า ทุกคนเคยเกิดมาแล้วและตายแล้วก็จะต้องเกิดในโลกมนุษย์อีก ในเมื่อวิญญูณยังไม่บริสุทธิ์หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คนไหนถ้ายังเอาชนะความทุกข์ในโลกนี้ไม่ได้ ก็จะหนีจากโลกมนุษย์ไม่พ้น ตายแล้วไม่ว่าจะไปเกิดอยู่ที่ไหนนานสักเท่าไร แต่แล้วสักวัน

หนึ่งก็ต้องกลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีก ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเป็นโลกมนุษย์นี้ก็ได้ แต่ก็ต้องเป็นโลกที่มีชีวิตเป็นเนื้อหนังแบบมนุษย์ ส่วนผู้ที่มีวิญญานบริสุทธิ์เอาชนะความทุกข์ในโลกนี้ได้แล้ว ตายแล้วจะไม่กลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีก แต่จะไปมีชีวิตอยู่ในโลกของโอปปาติกะ หรือโลกแห่งวิญญานนานแสนนานเท่าที่ตนเองปรารถนา ซึ่งชีวิตในโลกนี้ทุกคนเกิดจากวิญญานของตัวเอง ไม่ได้เกิดจากพ่อแม่ และไม่ต้องอาศัยธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเหมือนการเกิดของชีวิตต่าง ๆ ในโลกมนุษย์

การสอนให้เข้าใจถึงเรื่องสังสารวัฏดังที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และจะต้องสอนควบคู่กันไปกับเรื่องกฎของกรรม เพราะโดยธรรมดาคนที่จะยอมรับว่าทำดีต้องได้ดีทำชั่วต้องได้ชั่วนั้น ต้องเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิดอีก เพราะถ้าไม่เชื่อก็อาจจะเห็นว่าการทำดีได้ดีการทำชั่วได้ชั่วนั้นไม่เป็นความจริงเสมอไป คนทำดีอาจจะไม่ได้ก็ได้ การที่บางคนอาจจะเห็นผิด

เช่นนี้ ก็เพราะผลของความดีและความชั่วนั้น บางอย่าง
ไม่เห็นผลในชาตินี้ และอีกอย่างหนึ่งคนไหน ถ้าไม่
เชื่อว่า ทุกคนเกิดมาตายแล้วก็ต้องเกิดอีกนั้นคนนั้น
ก็จะไม่เชื่อว่าการที่คนเราเกิดมาไม่เหมือนกันนั้นเป็น
เพราะกรรมของตนเอง เช่นบางคนโง่ บางคนฉลาด
บางคนมั่งมี บางคนยากจน บางคนรูปร่างดี บางคน
รูปร่างอัปลักษณ์อะไรอย่างนี้เป็นต้น ซึ่งถ้าหากไม่เชื่อว่า
ทุกคนเคยเกิดมาแล้วก็จะอธิบายไม่ได้ว่า อะไรทำให้
คนเราเกิดมาไม่เหมือนกัน เพราะความไม่เหมือนกัน
นี้ได้มีมาแล้วตั้งแต่เกิด

อันที่จริง ความไม่เหมือนกันนี้ อาจจะอธิบาย
ได้หลายอย่าง เช่นอธิบายว่าที่ต่างกันเช่นนั้นเป็น
เพราะกรรมพันธุ์ สิ่งแวดล้อมและโอกาสหรือเวลาที่
เกิดไม่เหมือนกัน ซึ่งคำอธิบายที่ว่านี้ก็มีส่วนถูก แต่
ถ้าอธิบายเช่นนี้คนทั้งหลายก็จะไปมองเห็นความ
สำคัญของสิ่งภายนอก เขาจะเข้าใจว่าใครจะเกิดมาดี
หรือไม่ดีแค่ไหน มันสุดแต่โชคชะตาหรือเหตุการณ์

ซึ่งตนเองบังคับเองไม่ได้ หรือเลือกที่เกิดเองไม่ได้ ซึ่งความคิดแบบนี้เป็นของพวกวัตถุนิยม และพวกนี้จะพยายามแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากสิ่งภายนอกหรือจากสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ซึ่งวิธีนี้จะทำให้มีศีลธรรมเกิดจากตัวเองไม่ได้ บุคคลในกลุ่มนี้ ถ้าหากจะมีศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในระเบียบวินัยที่ดีได้ ก็ต้องอาศัยการออกกฎหมายบังคับและมีการลงโทษตามกฎหมาย วิธีนี้ได้ผลแค่ไหนเราทั้งหลายเห็นกันอยู่แล้วในสมัยปัจจุบัน

อนึ่ง ถ้าจะไม่อธิบายดังที่กล่าวมา แต่จะอธิบายโดยถือหลักว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดมาจากพระผู้เป็นเจ้า ใครจะเกิดมาเป็นอะไร ก็สุดแล้วแต่พระเจ้าจะทรงบันดาลหรือบงการกำหนดให้เป็นไป การอธิบายแบบนี้ที่จริงก็ได้ผล คือทำให้เชื่อได้และก็เกิดความเกรงกลัวพระเจ้า ไม่กล้าทำความผิด แต่ก็จะได้ผลเฉพาะสำหรับคนที่รักพระเจ้าสุดจิตสุดใจ และพอใจในฐานะของตนเท่านั้น คนประเภทนี้จะสรรเสริญพระเจ้าขอบคุณพระเจ้าอยู่เสมอ แต่สำหรับคนที่ช่างคิดเขา

ก็จะอดสงสัยในความยุติธรรมของพระเจ้าไม่ได้ ยิ่งคนที่เกิดมาอาภัพหรือต่ำต้อยได้รับความทุกข์ต่าง ๆ เขาก็ยิ่งจะไม่ชอบพระเจ้ามากขึ้น และอีกอย่างหนึ่งในเมื่อคิดว่า พระเจ้ามีองค์เดียว แต่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตของคนทั้งโลกก็ทำให้สงสัยว่าพระองค์จะทรงดูแลทั่วถึงหรือ เพราะคนมากมายเหลือเกิน และแต่ละคนก็มีความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ ซึ่งเป็นการยากที่จะไปล่วงรู้การกระทำของคนทุกคนได้ เพราะฉะนั้น การที่จะอธิบายให้เห็นว่าคนเราเกิดมาต่างกันเป็นเพราะพระเจ้านั้นมีพระประสงค์ที่จะให้คนนั้นเป็นอย่างนั้นคนนี้เป็นอย่างนี้ ถ้าจะอธิบายแบบนี้ก็ต้องเตรียมหาข้อแก้ตัวให้ดี เพราะจะต้องเผชิญกับปัญหาที่จะติดตามมาอีกมากมาย ซึ่งถ้าหากสามารถตอบให้เป็นที่พอใจแก่ผู้ที่สงสัยได้ก็ดีไป เพราะอย่างน้อยก็จะทำให้เขามีศีลธรรมเกิดจากตัวเองได้ แต่ถ้าตอบให้เป็นที่พอใจไม่ได้ การอธิบายแบบนี้ก็มีแต่จะทำให้คนทั้งหลายที่ได้ยินได้ฟังสงสัยในความยุติธรรม

ของพระเจ้ามากยิ่งขึ้น และแล้วในที่สุด เขาก็ไม่นับถือพระเจ้าเลย

ส่วนในทางพุทธศาสนาอธิบายว่า การที่คนเราเกิดมาไม่เหมือนกัน เป็นเพราะเมื่อชาติก่อนเราทำกรรมมาไม่เหมือนกัน มีวิบากมาไม่เหมือนกัน ซึ่งใครจะดีหรือไม่ดีย่อมขึ้นอยู่กับกฎที่ว่า **“หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น”** เช่นคนที่เกิดมาฉลาด สมองดี ทางพุทธศาสนาก็ยอมรับว่าเป็นกรรมพันธุ์ และสิ่งแวดล้อมดี อันนี้ไม่ปฏิเสธ แต่ถึงกระนั้นทางพุทธศาสนาก็จะยืนยันว่า สาเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้คนเราเกิดมาไม่เหมือนกันนั้น เนื่องมาจากผู้นั้นเมื่อชาติก่อนเคยเป็นคนฉลาดมาแล้ว เพราะเป็นผู้ที่สนใจในเรื่องการศึกษาหาความรู้ และทำงานที่ต้องใช้สติปัญญาอย่างสูงเป็นผลสำเร็จมาแล้วเป็นอันมาก อย่างนี้เป็นต้น

อันที่จริง การอธิบายในแบบพุทธศาสนานี้ก็มีปัญหามากมายที่จะต้องถูกถามเหมือนกัน เช่นบางคน

จะถามว่ามนุษย์คนแรกเกิดมาอย่างไร ทำไมคนในสมัยนี้จึงได้มากขึ้น วิญญาณของคน ๆ หนึ่งเมื่อตายแล้วจะเกิดเป็นหลายวิญญาณได้หรือไม่อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งแต่ละปัญหาก็ตอบไม่ใช่ง่ายนัก คือแปลว่า ไม่ว่าจะตอบอย่างไรก็ต้องเผชิญกับปัญหาที่จะตามมามากมาย ซึ่งในเมื่อตอบให้เป็นที่พอใจไม่ได้ คนฟังก็ย่อมจะไม่เชื่อ เพราะฉะนั้นทางที่ดีก็คือ สำหรับผู้ที่มีหน้าที่เผยแพร่วิทยาศาสตร์โดยตรงนั้น ควรจะได้ศึกษาถึงคำตอบจากศาสนาทุกศาสนา แล้วเปรียบเทียบดู โดยวิธีนี้นาน ๆ ไป เราก็จะได้คำตอบที่เป็นจริง และคนทั่วไปย่อมรับได้ด้วย

ผลที่แท้จริงของศาสนาคืออะไร ?

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า การสอนศาสนาซึ่งไม่ว่าจะเป็นศาสนาไหนจะต้องพยายามให้เกิดผลดังต่อไปนี้ คนทั้งหลายในสมัยปัจจุบัน จึงจะเห็นคุณค่าของศาสนาอย่างแท้จริง กล่าวคือ :-

๑. ทำอย่างไรจึงจะทำให้คนทั่วไปไม่มีศีลธรรม
เกิดจากตัวเอง หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ ให้มีหิริ-
โอตตัมปะ

๒. ทำอย่างไรจึงจะให้คนทั่วไปสามารถทำ
ใจให้สบายอยู่ได้เสมอ ไม่ว่าจะมีความทุกข์อะไร
เกิดขึ้น

การที่ข้าพเจ้าให้หัวข้อเรื่องนี้ว่า ศาสนาสำหรับ
คนในสมัยปัจจุบันนั้น ข้าพเจ้าหมายถึงว่าในปัจจุบัน
นี้การสอนศาสนาซึ่งจะสอนโดยวิธีไหนก็ตาม ถ้าหาก
ทำให้ได้ผลทั้งสองประการนี้แล้ว คนในปัจจุบันก็จะ
พากันต้อนรับด้วยความยินดียิ่ง และหลักของศาสนา
ต่าง ๆ เท่าที่ได้กล่าวมานั้นแหละคือหลักสำคัญ
สำหรับการวางพื้นฐานเพื่อให้เกิดผลทั้งสองประการ
นั้น เพราะฉะนั้น ถ้าหากการสอนตามหลักดังที่กล่าว
มาไม่ได้ผล คือคนทั้งหลายเชื่อตามหลักศาสนานั้น
ไม่ได้ ก็แปลว่าการสอนศาสนาประสบความสำเร็จ
ถึงแม้ว่าการสอนหรือการเผยแพร่ศาสนานั้น เราจะได้

ทำการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในด้านความเป็นอยู่ หรือในด้านการศึกษา หรือจะบริการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน อย่างไรก็ตาม ก็แปลว่ายังล้มเหลวอยู่นั่นเอง เพราะผลทางศาสนาจริง ๆ นั้น ประชาชนยังไม่ได้รับ ส่วนผลที่เขาได้รับจากการบริการสงเคราะห์ต่าง ๆ นั้นเป็นเพียงส่วนประกอบเป็นผลทางวัตถุ ซึ่งไม่มีความยั่งยืนถาวร และที่สำคัญ ก็คือ ศาสนายังช่วยให้เขาพ้นทุกข์ไม่ได้เพียงพอแต่ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้ชั่วคราวเท่านั้น เพราะฉะนั้น ผู้ทำการเผยแผ่ศาสนาจะต้องคำนึงถึงหลักการเหล่านี้ให้มากที่สุดกล่าวคือ :-

สำหรับในทางคริสตศาสนาจะต้องพยายามหาวิธีการต่าง ๆ ในอันที่จะสอนให้คนทั้งหลายเชื่อว่าพระเจ้ามีจริง และความเชื่อในพระเจ้านั้นจะต้องไม่ใช่สักแต่เชื่อตามประเพณีหรือตามความเคยชิน หรือเชื่อตามคนอื่นหรือเป็นความเชื่อที่ติดอยู่เพียงแต่ริมฝีปากเท่านั้น แต่จะต้องเป็นความเชื่อที่ออกมาจาก

ความรู้สึกของตัวเองจริง ๆ และต้องเป็นความเชื่อที่ประกอบไปด้วยความเคารพยำเกรงอย่างสูง และรู้สึกว่า ตนเองอยู่ในสายตาของพระเจ้าอยู่ตลอดเวลาต้องเป็นความเชื่ออย่างนี้จึงจะเรียกได้ว่ามีพระเจ้าอยู่ในใจ ซึ่งจะคอยเตือนใจมิให้เขาทำความผิด และคอยช่วยชี้ทางในการดำเนินชีวิตหรือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งถ้าเชื่อในพระเจ้าจริง ๆ แล้วก็จะไม่กล้าทำผิดเป็นอันขาด และเต็มใจที่จะทำความดีต่าง ๆ อยู่เสมอนี้แหละคือผลของศาสนาโดยตรง ขอให้สังเกตว่าคนที่เชื่อในพระเจ้าจริง ๆ นั้นจะมีความอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากได้ทุกอย่าง หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือ สามารถปล่อยวางได้ทุกอย่าง ซึ่งจะทำให้มีความสุขสบายใจอยู่เสมอไม่ว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น

สิ่งที่ควรระวังในการแปลความหมายของพระเจ้า

อันที่จริงลักษณะของพระเจ้าตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ไบเบิลนั้น ถ้าพิจารณาจากหลักวิชาของศาสนาอื่น

หรือจากหลักวิชาทางวิทยาศาสตร์ หรือจากหลักปรัชญาของนักปราชญ์ต่าง ๆ แล้ว เราก็จะแปลความหมายออกมาได้หลายอย่าง ดังเช่นบางคนอาจจะบอกว่าพระเจ้าคือกฎธรรมชาติ หรือพระเจ้านี้คือกฎของกรรมอย่างนี้เป็นต้น ใครจะแปลออกมาอย่างไรก็สุดแล้วแต่ ข้าพเจ้าไม่ว่า แต่มีสิ่งที่จะต้องระมัดระวังอย่างยิ่งก็คือ ถ้าแปลความหมายของพระเจ้าออกมาในลักษณะที่ทำให้คนทั้งหลายไม่เกิดความเคารพบูชา ไม่เกิดความเกรงกลัวแล้ว การแปลเช่นนั้นเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะไม่มีประโยชน์ในทางศีลธรรมแล้ว ยังอาจจะเป็นเหตุทำให้คนทั้งหลายกลายเป็นคนไม่มีศาสนาไปอีกด้วย สำหรับตัวข้าพเจ้าเองมีความรู้สึกอยู่เสมอว่า ถ้าคนไหนสามารถจะเชื่อในพระเจ้าด้วยความรู้สึกที่ว่า พระองค์มีตัวตน มีบุคลิกภาพ เหมือนดังที่ในพระคัมภีร์กล่าวว่า “พระองค์ได้สร้างมนุษย์ขึ้นมาตามแบบฉายาของพระองค์” “พระเยซู ก็คือบุตรของมนุษย์ ที่แสดงให้เห็น

เห็นถึงบุคลิกภาพ และฤทธาณูภาพของพระเจ้า”
 เช่นนี้แล้วก็จะทำให้คนที่เชื่อแบบนี้มีความอบอุ่นใจ มีความสบายใจ มีกำลังใจสดชื่นเข้มแข็งอยู่เสมอ ความเชื่อพระเจ้าในลักษณะอื่น เช่นเชื่อว่าพระเจ้าไม่มีตัวตน ไม่มีบุคลิกภาพ พระเจ้าเป็นเพียงกฎธรรมชาติ อะไรทำนองนี้ บางคนก็อาจจะได้ผลในทางจิตใจแม้จะเชื่อ เช่นนี้ แต่สำหรับคนทั่วไปแล้วข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ได้ผลอะไรเลย ถ้าจะสอนให้เชื่อพระเจ้าในแบบที่จัดชิดเช่นนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าสอนมิให้เชื่อเสียเลยดูเหมื่อนจะดีกว่า แต่อย่างไรก็ดีการบังคับให้คนอื่นเชื่อโดยที่เขาไม่สมัครใจ หรือไม่เห็นด้วยก็ไม่มีประโยชน์เช่นเดียวกัน ฉะนั้นทางที่ดี ก็คือ นักสอนศาสนาทั้งหลายควรจะต้องใจกว้าง ควรจะเสนอแนะแนวของศาสนาอื่น เพื่อให้คนทั้งหลายเลือกนับถือเอาเองด้วย เพราะคนทั้งหลายย่อมจะต่างกันโดยนิสัยสันดาน โดยสติปัญญา และสิ่งแวดล้อม และการที่ใครจะนับถือศาสนาอะไร นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณค่าของศาสนานั้น ๆ เสียทีเดียว

แต่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานนิสัยของแต่ละบุคคลมากกว่า เพราะปรากฏว่า แม้แต่คนที่นับถือศาสนาเดียวกัน ก็ยังต้องแบ่งออกเป็นนิกายต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เนื่องจากคนเหล่านั้นเลือกถือคำสอนเน้นหนักไปในทางที่ไม่เหมือนกัน และเขาทั้งหลายไม่อาจจะปฏิบัติอย่างเดียวกันได้ทั้งหมด

ทุกศาสนามีข้อบกพร่อง

ความเชื่อในพระเจ้าเป็นสิ่งที่มีความค่าสูงจริง แต่อุปสรรคในเรื่องนี้ก็มีมาก โดยเฉพาะในสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นสมัยวิทยาศาสตร์ คนทั้งหลายมีความเคยชินกับแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์ คือจะเชื่ออะไรต้องมีข้อพิสูจน์อย่างเพียงพอสำหรับคนที่เคยชินกับความเชื่อในเรื่องพระเจ้ามานับแต่ยังเล็ก ๆ อยู่ และก็ยังเชื่ออยู่จนกระทั่งโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว มีการศึกษาดีแล้วก็ยังเชื่อเหมือนเมื่อยังเป็นเด็กอยู่ คนประเภทนี้มักจะมองไม่เห็นข้อบกพร่อง หรือความไม่มีเหตุผลในเรื่องของ

พระเจ้า ส่วนคนในศาสนาอื่นที่ได้พยายามทำใจให้เป็นกลาง และพยายามศึกษาให้เข้าใจเรื่องราวโดยตลอดแล้วนั้น มักจะมองเห็นข้อบกพร่องชัดเจนเช่นเดียวกับเรื่องราวของพุทธศาสนามีมากมายหลายอย่างที่อยู่ในศาสนาอื่นมองเห็นข้อบกพร่องชัดเจน แต่คนในพุทธศาสนามองไม่เห็น หรือเห็นแต่ก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องเสียหายร้ายแรง และทั้งที่รู้ว่าไม่ถูกหรือไม่มีเหตุผล แต่ก็ยังต้องทำอยู่นั่นเอง เรื่องทำนองนี้มีอยู่ด้วยกันทุกศาสนา เพราะฉะนั้น อย่าให้เรื่องทำนองนี้มาเป็นอุปสรรคของการร่วมมือระหว่างศาสนาต่าง ๆ เพื่อช่วยกันสร้างสันติสุขให้แก่โลก

บทสรุป

สำหรับในทางคริสตศาสนา หลักสำคัญอยู่ที่ต้องพยายามสอนให้คนทั้งหลายเชื่อในพระเจ้า แต่ต้องเป็นความเชื่อที่มีชีวิตชีวาตามลักษณะที่กล่าวไว้ในพระคัมภีร์จึงจะทำให้คนทั้งหลายมีศีลธรรมเกิดจากตัวเอง และจะทำให้รู้สึกว่พระเจ้าได้ทรงสถิตอยู่ในใจของเขา และจะช่วยเหลือเขาแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง แม้กระทั่งในขณะที่กำลังเผชิญหน้าอยู่กับความตายก็ทรงช่วยได้ ดังเช่นที่พระเยซูได้ตรัสว่า

“เมื่อเขาอายัดท่านไว้นั้น อย่าเป็นกังวลว่าจะพูดอย่างไร เพราะเมื่อถึงเวลาคำที่ท่านจะพูดนั้น พระเจ้าจะทรงประทานแก่ท่านในเวลานั้น เพราะว่าผู้ที่พูด มิใช่ตัวท่านเอง แต่เป็นพระวิญญาณแห่งพระบิดาของท่านผู้ตรัสทางท่าน”

“แม้แต่บิดามารดาญาติพี่น้องและมิตรสหาย จะอาภัยท่านไว้ และพวกเขาจะฆ่าบางคนในพวก ท่านเสีย คนทั้งปวงจะเกลียดชังท่าน เพราะความ ักดีที่ท่านมีต่อเรา แต่ผมของท่านสักเส้นหนึ่งจะ เสียไปก็หามิได้ ท่านจะได้ชีวิตรอดโดยความอดทน ของท่าน”

- ลูกา ๒๑/๑๖-๑๙

ส่วนในทางพุทธศาสนาหลักสำคัญอยู่ที่ต้อง พยายามสอนคนทั้งหลายให้เชื่อ แต่ก็ต้องให้เข้าใจ เหตุผลด้วย ในเรื่องวิญญูณสร้างชีวิต เรื่องกฎของกรรม เรื่องสังสารวัฏ เรื่องนรกและสวรรค์ ถ้าการสอนใน เรื่องนี้ประสบความสำเร็จ คือทำให้คนทั้งหลายเชื่อถือ ได้ก็แปลว่าได้วางรากฐานของศีลธรรมลงในจิตใจของ คนทั้งหลายได้แล้ว เพราะคนที่เข้าใจและเชื่อในหลัก ของพุทธศาสนาดังที่กล่าวนี้ แม้ว่าในบางครั้งเขาจะ ทนต่อสิ่งชั่วร้ายไม่ได้ ถูกมารหลอกลวง แต่แล้วใน ที่สุดเขาก็เลิกได้เอง เพราะความผิดที่เขากระทำนั้น

แทนที่จะทำให้เขาจมดิ่งลงไปในความชั่ว เพราะอดทำ บ่อย ๆ ไม่ได้ ผลจะกลับตรงกันข้าม กล่าวคือ จะทำให้เขาเห็นผลของความชั่วชัดยิ่งขึ้น จนกระทั่งในที่สุด ก็จะต้องเบื่อหน่ายถึงที่สุดทำอีกไม่ได้ คนที่ละความชั่วใน ลักษณะนี้คือการละความชั่วในแบบที่สมบูรณ์เพราะ จะไม่ทำให้วกกลับไปทำมันอีก ส่วนการไม่ทำความ ชั่ว เพราะถูกบังคับ หรือเพราะไม่มีโอกาสนั้นไม่ได้ หมายความว่า ความชั่วในสันดานจะหมดไป “ถ้า เมล็ดพืชมีอยู่วันหนึ่งก็ต้องงอก ในเมื่อได้สิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสม” และด้วยเหตุนี้มารจึงต้องมี พระเจ้าต้อง ทรงสร้างซาตานเอาไว้ด้วย มิฉะนั้นแล้ว มนุษย์จะมีความสมบูรณ์ไม่ได้

คนที่เชื่อมั่นในพระเจ้า รักพระเจ้าสุดจิตสุดใจกับ คนที่เชื่อในเรื่องกฎของกรรม พร้อมทั้งมีความเข้าใจ แจ่มแจ้ง บุคคลทั้ง ๒ ประเภทนี้แม้จะนับถือศาสนา ต่างกัน แต่สาระสำคัญนั้นเหมือนกัน และผลของ ความเชื่อก็เหมือนกัน กล่าวคือโดยปกติบุคคลทั้ง ๒

ประเภทนี้มีความเลื่อมใสเต็มใจ ที่ประกอบคุณธรรม ความดีอยู่เสมอ แต่ถึงกระนั้นถ้าใจยังไม่บริสุทธิ์จริง ๆ ก็ยังอดที่จะทำความชั่วไม่ได้ แต่ถึงแม้จะทำ ก็จะไม่ได้นาน ถ้ายังทำเพราะทนต่อการยั่วเย้าไม่ได้ก็ยิ่งจะทำให้เลิกเร็วขึ้น และทั้งที่บางคนแม้จะทำบ่อย ๆ แต่สันดานก็จะไม่ชั่ว เพราะความเชื่อในพระเจ้า หรือในกฎของกรรมนั้นจะทำให้สันดานของเขาเลว ลงไปไม่ได้ แต่ตรงกันข้ามคนที่ไม่เชื่อในพระเจ้าหรือ ไม่เชื่อในกฎของกรรม ถ้าไม่มีอะไรมาบังคับเขามิให้กระทำความชั่ว เขาก็จะทำอย่างแน่นอน และเมื่อยิ่งทำสันดานก็จะยิ่งต่ำลงไปทุกที และแก้ยากอย่างยิ่งในภายหลัง พวกนี้แหละเป็นพวกที่จะต้องถูกเผาไหม้อยู่ในนรก สิ้นกาลนาน ทั้งนรกในโลกมนุษย์และนรกในโลกของโอปปาติกะ ยากที่จะไผ่ล่อออกมาได้

อนึ่ง หลักการปฏิบัติของศาสนาทั้งสองใน ส่วนสูงนั้น เมื่อได้พิจารณาตามหลักฐานโดยทั่ว ๆ ไป แล้วจะรู้สึกว่ายากที่คนทั้งหลายจะปฏิบัติตามได้ แต่

ถึงกระนั้นเราก็จะพบว่าพระเจ้าก็ทรงมีความกรุณาพร้อมที่จะไม่เอาโทษกับผู้กลับใจได้ ซึ่งหลักอันนี้ทำให้ชาวคริสเตียนทั้งหลายค่อยมีความสบายใจขึ้น ในเมื่อรู้สึกว่ตนเองยังอดที่จะทำผิดไม่ได้ และอีกอย่างหลักจริยธรรมของคริสตศาสนาไม่ยากจนเกินไป คนทั่ว ๆ ไปพอที่จะปฏิบัติตามได้ และก็มีผลทำให้สังคมของชาวคริสเตียนมีความสุข มีความเจริญตามฐานะ และตลอดระยะเวลาที่พระเยซูทรงพระชนม์อยู่ พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญกรณียกิจอันเป็นไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนทั้งหลายเป็นอันมาก จริยวัตรของพระองค์นั้นเป็นเหตุบันดาลให้เกิดงาน ในด้านสังคมสงเคราะห์มากมายหลายอย่าง จนกระทั่งถือเป็นหลักนโยบายสำคัญที่จะต้องปฏิบัติกันทั่วไปทีเดียวว่า จะไปเผยแพร่ศาสนาที่ไหนจะต้องมีการจัดตั้งโรงเรียน โรงพยาบาล หรือสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ การเผยแพร่ ศาสนาก็คือการบำเพ็ญประโยชน์ คริสตศาสนาเผยแพร่ไปได้ไกลและไปได้ทั่วโลก แม้กระทั่งในถิ่นทุรกันดาร ในถิ่นของคนป่าหรือในถิ่นที่เต็มไปด้วย

ภัยอันตรายต่าง ๆ คริสตศาสนายังอุทิศส่้าห์ไปถึง “ผู้ใดใคร่เอาชีวิตรอด ก็จงสละชีวิตของตน” นักบุญของคริสตศาสนา เกิดขึ้นก็เพราะยึดหลักอันนี้ เพราะฉะนั้นตามความคิดของข้าพเจ้าซึ่งเป็นชาวพุทธ ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า การจะสอนให้คนเชื่อในเรื่อง พระเจ้านั้น หลักสำคัญอยู่ที่การบำเพ็ญประโยชน์ให้ เกิดขึ้นแก่สาธารณชนทั้งหลาย และแล้วหลักจริยธรรมของคริสตศาสนาก็จะเข้าแทรกซึมอยู่ในชีวิต ประจำวันของคนทั่วไปเอง และข้าพเจ้ามีความเห็นอีกว่า “คนที่จะเห็นพระเจ้าด้วยใจของเขาจริง ๆ นั้น จะต้องเป็นคนที่มีภูมิธรรมสูง ใจต้องบริสุทธิ์ ซึ่งพระเจ้าที่เขาเห็น แม้จะมีความหมายไม่เหมือนกัน แต่ผลที่เกิดขึ้นก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้นในกลุ่มของบุคคลผู้มีคุณธรรมสูงนั้น จึงยอมเข้ากันได้เสมอ แม้จะต่างชาติต่างศาสนากันก็ตาม” การถกเถียงกันในเรื่องทฤษฎี ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีความจำเป็น เพราะจะไม่มีทางยุติกันได้เลย ในเมื่อคนที่ถกเถียงกันนั้นในใจยังเต็มไปด้วยบาปต่าง ๆ

ส่วนในทางพุทธศาสนานั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าผู้ทำการเผยแพร่ควรจะให้มีโอกาสเข้ามาใกล้ชิดกับประชาชนให้มากที่สุด จะต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมโดยเฉพาะคือปัญหาในด้านจิตใจ การสอนศาสนาจะต้องมุ่งหวังผลในชีวิตประจำวันให้มาก ส่วนผลในชาติหน้าก็ควรจะสอนเหมือนกัน แต่ไม่ใช่ให้ไปเน้นหนักอยู่ในเรื่องชาติหน้าต้องถือหลักว่า “คนที่สามารถทำใจให้สบายอยู่ได้เสมอในทุกเหตุการณ์นั้น นั่นแหละคือความหมายที่แท้จริงของคำว่า พันทุกข์ตามหลักของพุทธศาสนา” และผู้ที่ปรารถนาจะทำใจให้สบายอยู่ได้เสมอนั้น ในครั้งแรกเขาอาจจะเข้าใจผิด ๆ ว่าจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อ ปรารถนาสิ่งใดแล้วได้สมความปรารถนา แต่ในเมื่อเขาได้เรียนหลักธรรมของพุทธศาสนาจนเป็นที่เข้าใจดี แล้วเขาจะเห็นชัดว่า คนเราจะสามารถทำใจให้สบายอยู่ได้เสมอ ก็ต่อเมื่อต้องมีการปล่อยวาง และการปล่อยวางจะมีไม่ได้เป็นอันขาดถ้าหากในใจมีคุณธรรมไม่พอ และต้องได้ใช้คุณธรรมด้วย

เช่นจะมีแต่เพียงความปรารถนาดีต่อคนทั้งหลาย ไม่คิดร้ายต่อใครเลย แต่ก็ทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อคนทั้งหลายไม่มีการเสียสละ เพียงเท่านั้นปล่อยวางไม่ได้ คนที่จะมีความกลัวเกิดขึ้นในใจจริง ๆ ก็ต่อเมื่อได้เคยผจญกับอันตรายต่าง ๆ มาแล้ว และได้ต่อสู้กับอันตรายนั้น ๆ อย่างกล้าหาญ ในทำนองเดียวกันคนที่ปล่อยวางเกี่ยวกับเรื่องตัวตนได้ หรือละสลักกายทิฐิฐิได้ขาดจากสันดาน จะต้องเคยเสียสละชีวิตมาแล้วเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่น และต้องเคยเสียสละมามากแล้วด้วยในอดีตชาติ และแม้ในปัจจุบันตนเองก็พร้อมอยู่เสมอที่จะเสียสละชีวิต ในเมื่อถึงคราวที่จะต้องทำเช่นนั้น คนที่จะปล่อยวางเกี่ยวกับ เรื่องทรัพย์สินสมบัติ เรื่องชื่อเสียง หรือเรื่องอะไรก็ตาม มีกฏตายตัวว่าต้องเคยเสียสละสิ่งเหล่านี้เพื่อผู้อื่นมาแล้วทั้งสิ้น และถ้าหากการเสียสละนั้นยังไม่พอ ก็ยังจะปล่อยวางไม่ได้ จะต้องหัดเสียสละต่อไปอีกหลักปฏิบัติเช่นนี้เราจะเห็นว่า เหมือนกับที่พระเยซูตรัสสอน เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้กล่าวว่า ศาสนา

ทั้ง ๒ นี้มีทางที่จะร่วมมือกันได้ เพื่อสร้างสันติสุขให้
แก่โลก และต้องเป็นงานของศาสนาเท่านั้น โลกจึงจะ
สันติได้ ลัทธิการเมืองการปกครอง ลัทธิเศรษฐกิจ หรือ
ลัทธิอะไรก็ตามอันเป็นเรื่องทางวัตถุนั้น ต่อให้ก้าวหน้า
ไปไกลสักแค่ไหนก็ตาม ถ้าหากไม่มีศาสนาปูพื้นให้แล้ว
ก็ไม่มีทางที่จะทำโลกให้สันติได้ ศาสนาต้องมีอิทธิพล
เหนือโลก ความเจริญในด้านวัตถุต่าง ๆ จึงจะเป็น
ประโยชน์ต่อโลกจริง ๆ และดูเหมือนว่าศาสนาจะมี
อิทธิพลต่อโลกจริง ๆ นั้นศาสนาทั้ง ๒ นี้ จะต้องรวม
พลังกัน ถ้าแยกกันซึ่งทำให้โลกต้องแบ่งค่ายเป็นฝ่ายนั้น
ฝ่ายนี้อย่างที่เบียดอยู่เดี๋ยวนี้แล้ว ศาสนาก็ไม่มีทางที่จะ
มีอิทธิพลเหนือโลกได้ และในที่สุดนี้ข้าพเจ้าขอฝากแนว
ความคิดอันนี้ไว้ให้ท่านทั้งหลาย โปรดนำไปพิจารณา
เพื่อหาทางทำให้ศาสนาเป็นที่พึ่งแก่โลกได้จริง ๆ สมกับ
ที่ว่าศาสนาเป็นสิ่งที่สูงที่สุด

รายนามผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญ
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)
(หนังสือ อ.พร รัตนสุวรรณ)

๑. ห้างทองเทพนำชัย (เตาปูน) โดย
คุณแหลม-คุณชลิกา โรจนโกศล และครอบครัว ๘,๐๐๐ บาท
๒. ห้างทองเทพนำชัย (นนทบุรี) โดยคุณชาญวิทย์ ถนัดธรรมกุล ๖,๐๐๐ บาท
๓. คุณอวยชัย-คุณศมานันท์ ถนัดธรรมกุล และครอบครัว ๑๔,๐๐๐ บาท
๔. ดร.นันทพล-คุณอโณทัย-คุณวันปิยะ โรจนโกศล ๓,๐๐๐ บาท
๕. คุณพจน์-คุณกาญจน์ลภิน-คุณกฤษณ์พีระ รัตนธรรมศรี ๓,๐๐๐ บาท
๖. คุณทศพล-คุณภคมน-ด.ญ.สุภัทสร-ด.ญ.วรัปสร ถนัดธรรมกุล ๑๖,๐๐๐ บาท
๗. โรงงานทองเทพนำชัย ๑๕,๐๐๐ บาท
๘. คุณอภิรักษ์ ถนัดธรรมกุล ๓,๐๐๐ บาท
๙. คุณธงชัย-คุณนฤมล-คุณวรัญญา จึงประพุดติ และครอบครัว ๖,๐๐๐ บาท
๑๐. ครอบครัวศรีสุชัยลักษณ์ ๙,๐๐๐ บาท
๑๑. คุณฮั่ว-คุณพรมมา หอมศิริวรรณ, คุณสิทธิชัย-คุณปารีชาติ
ด.ช.วณฤทธิ์-ด.ญ.อุสา หอมศิริวรรณ และ
บริษัท สำนักกฎหมาย สิทธิชัยแอนด์แอสโซซิเอทส์ จำกัด ๑๕,๐๐๐ บาท
๑๒. คุณศักดิ์ดา-คุณรัชนิ วงศ์กวีสกุล และครอบครัว ๑๕,๐๐๐ บาท
๑๓. คุณพ่อเม่งซี่ แซ่ฮั่ว-คุณแม่อาบ้วย แซ่ตั้ง ๓,๐๐๐ บาท
๑๔. คุณพ่อเล็ก-คุณแม่สิณี ถนัดธรรมกุล ๓,๐๐๐ บาท
๑๕. คุณพ่อใจเกียง แซ่แต้-คุณแม่แจ็กเกี้ยว แซ่เลี้ยง ๓,๐๐๐ บาท
๑๖. คุณอรพรรณ-คุณรักษ์พงษ์ ถนัดธรรมกุล ๓,๐๐๐ บาท

๑๗. ห้างทองไทยศิลป์ ๑ โดยคุณวิศรุต-คุณรัชนี บุญบรรเจิดสุข	๕,๐๐๐ บาท
๑๘. ห้างทองไทยศิลป์ ๒ โดยคุณสุวรรณ-คุณลักข์ บุญบรรเจิดสุข และครอบครัว	๖,๐๐๐ บาท
๑๙. ห้างทองไทยศิลป์ ๓ โดยคุณสุรชาติ-คุณกิตติมา บุญบรรเจิดสุข และครอบครัว	๖,๐๐๐ บาท
๒๐. คุณพ่อประเสริฐ-คุณแม่อาลัย บุญบรรเจิดสุข	๓,๐๐๐ บาท
๒๑. คุณจีระชัย-คุณทัศนีย์ ไกรกังวาล และครอบครัว	๖,๐๐๐ บาท
๒๒. คุณกิตติ-คุณวันทนี รัตนศรีวิจิตร และครอบครัว	๖,๐๐๐ บาท
๒๓. คุณดาซี่เอี้ยง แซ่ฉั่ว-คุณยายโซว แซ่ลิ้ม	๓,๐๐๐ บาท
๒๔. คุณเอี้ยงฮวง บุญบรรเจิดสุข	๖,๐๐๐ บาท
๒๕. คุณทวี-คุณนัยนา ลีลาเวชบุตร	๓,๕๐๐ บาท
๒๖. คุณศุภกฤต ลีลาเวชบุตร และครอบครัว	๓,๐๐๐ บาท
๒๗. คุณปริญญา-คุณลาณี ลีลาเวชบุตร	๓,๐๐๐ บาท
๒๘. คุณภิญญาดา ลีลาเวชบุตร	๓,๐๐๐ บาท
๒๙. ครอบครัวอมรสิทธิ์	๘,๐๐๐ บาท
๓๐. คุณซัชชัย จันทร์ศุภฤกษ์	๓,๐๐๐ บาท
๓๑. บริษัท ปารมิตา สตูดิโอ จำกัด	๓,๐๐๐ บาท
๓๒. ครอบครัวหวังส์เงิน	๕,๐๐๐ บาท
๓๓. คุณณัฐพล-คุณศุภาวณี ศรีสุชัยลักษณ์	๓,๐๐๐ บาท
๓๔. คุณนริศ เรเชียงแสน-คุณแม่บุญมี คำเอี่ยม	๓,๐๐๐ บาท
๓๕. คุณสุวัชรီ เล็กศรีสกุล และครอบครัว	๓,๐๐๐ บาท

ณ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์วิญญาน ๔๗/๒ ถนนสามเสน
บางลำพู เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๐๒๕, ๐ ๒๖๒๙ ๑๙๕๑
โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๑๗๐๖

น.ส. ศรีเพ็ญ จิตุหะศรี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๕๑

พร รัตนสุวรรณ

อาจารย์พร เขียนหนังสือประเภท
อธิบายหลักธรรม ที่ทุกคนจำเป็นต้องรู้ประมาณ
50 กว่าเรื่อง เช่น เรื่องกรรม สังสารวัฏ โอป-
ปาติกะ กำเนิด ปฏิจจสมุปบาท อริยสัจจ์
เป็นต้น ผลงาน งานในด้านหนังสือนี้มีทั้งฉบับ
ภาษาไทยและฉบับที่แปลเป็นภาษาอังกฤษ เช่น
พุทธวิทยา ผีและเทวดามีจริง คู่มือการฝึก
อานาปานสติสมาธิ เป็นต้น

ท่านได้รับรางวัลเสมาธรรมจักร ใบ
ประกาศเกียรติคุณ สาขาเผยแพร่พระศาสนา
ในประเทศ ในฐานะเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อ
พระพุทธศาสนา พุทธศักราช ๒๕๓๓

- ผลร้ายอันเกิดจากสุขภาพจิตเสื่อมโทรม เช่นในเวลาที่เรามีความโกรธหรือความขุ่นเคืองเกิดขึ้น ในขณะนี้เรามักจะตัดสินใจทำอะไรผิด ๆ และบางทีก็เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง ทำให้เกิดความเสียหายหรือหมดกำลังใจ เกิดความท้อแท้เบื่อหน่าย ถ้าคนไหนมีความรู้สึกแบบนี้เกิดขึ้นอยู่เสมอ ก็จะทำอะไรไม่สำเร็จหรือจะทำอะไรเอาดีได้ยาก คนส่วนมากเสียเวลาเพราะความวิตกกังวล เพราะความหวาดกลัวหรือเพราะความสับสน ซึ่งไม่รู้จะตัดสินใจเอาอย่างไร หรือจะทำอย่างไรดี และบางทีก็คิดมากเกินกว่าเหตุและที่เป็นกันมากอีกอย่าง ก็คือเมื่อถึงเวลานอนกว่าจะหลับได้ก็มักจะต้องเสียเวลาอยู่กับความคิดที่ฟุ้งซ่านไม่เป็นเรื่องเป็นราวอยู่นาน ซึ่งในที่สุดก็กลายเป็นโรคนอนไม่หลับบางคน เพราะเหตุที่ความต้านทานต่อสิ่งยั่วยุเข้ามามีน้อยมาก ก็มักจะกลายเป็นคน จีบจกดหรือมีการตั้งต้นกันอยู่เรื่อย

- ผลร้ายของสุขภาพจิตเสื่อมโทรมยังมีอีกอย่างหนึ่งกล่าวคือ โรคทางร่างกายหลายโรคที่มีสาเหตุมาจากสุขภาพจิตเสื่อมโทรม เรื่องนี้ในวงการแพทย์รู้จักกันดี แพทย์บางคนกล่าวว่าประมาณ ๖๐-๗๐% ของโรคที่เป็นอยู่ในขณะนี้มีสาเหตุมาจากจิตใจ